

Notulen Statencommissie Ruimte, Landbouw en Natuur (RLN) van 27 januari 2023

Inhoud

Voorzitter	3
Aanwezig:	3
1 Opening, mededelingen voorzitter, inventarisatie rondvraag/mondelinge mededelingen portefeuillehouder en vaststelling agenda	5
2 Spreekrecht externen	7
3 Notulen	8
4 Overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen	8
5 Voorraadagenda	8
6 Lijst (AVH) ingekomen stukken en (AVG) uitnodigingen	8
7 RUIMTE	8
7.1. P-22-026 Gewijzigd Statenvoorstel van de Statencommissie RLN n.a.v. het rapport ZRK inzake vergunningverlening, toezicht en handhaving Provincie Limburg	8
7.2 Sonderend stuk inzake adviezen naar aanleiding van aanbevelingen in adviesrapport 'Veiligheid in samenwerking. Kader voor een veilige ontwikkeling van Chemelot en haar omgeving' ..	30
7.3 Kaderbrief RUD Zuid-Limburg 2024	46
7.4 Reactie op voorstel aan algemeen bestuur inzake audit beekherstel	49
7.5 Rondvraag/mededelingen/actualiteiten IPO	53
8 LANDBOUW	53
8.1 Sonderend Mestverwerking i.r.t. mestoverschot	53
8.2 Rondvraag/mededelingen/actualiteiten IPO	73
9 NATUUR	74
9.1 Uitvoering landelijke vrijstelling vos in Limburg	74
9.2 Rondvraag/mededelingen/actualiteiten IPO - 17:25	88
10 Sluiting	90

Voorzitter

Depondt-Olivers, M.L.H.

Griffie

Birgelen-Droog, mevrouw L.G.M. van
Meurs, mevrouw Y.A.J.

Leden**Aanwezig:**

Bosch, M.Th.
Hermans, L.J.
Koopman M SEN, mevrouw S.N.
Linden, H.M.V. van der
Megens, B.J.M.H.
Mertens, mevrouw mr. K.G.M.
Meziani, A.
Nijskens, H.L.M.
Palmen BBA, mevrouw E.C.C.
Plusquin, mevrouw P.S.M.L.
Schuuring, mevrouw L.A.
Tegels, Ir. Ing. R.J.J.
Vincken, drs. N.J.H.M.
Wageningen, J. van
Westen, O
Westhoff, R.J.H.

Partij

PVV
PVV
VVD
LOKAAL-LIMBURG
PVV
GroenLinks
CDA
VVD
Omzien!
Partij voor de Dieren
PvdA
CDA
SVL
D66
GroenLinks
Belang van Nederland (BVNL)

Afwezig

-

Het College van Gedeputeerde Staten

Gabriëls, G.
Roefs, mevrouw C.
Toorenburg, mevrouw M. van

Burgercommissieleden

Erkens, mevrouw I.
Richter, M.
Beucken L. van den

D66
50PLUS
LOKAAL-LIMBURG

Overige aanwezigen**Agendapunt 7.2:**

De heer Jacobs (RUD)
De heer Roelofs (ambtelijke toelichting, senior beleidsonderzoeker cluster concern)

Agendapunt 8.1:

De heer Coumans (inspreker namens LLTB)

Agendapunt 9.1:

Mevrouw Hanssen (inspreker namens Caring Vets)

De heer Van Hout (inspreker namens KNJV)

Agendapunt 9.2:

Mevrouw Mouchart (ambtelijke toelichting, beleidsmedewerker cluster Natuur en Water)

Notulist

Het Notuleercentrum

1   Opening, mededelingen voorzitter, inventarisatie rondvraag/mondelinge mededelingen portefeuillehouder en vaststelling agenda

De voorzitter: Dat betekent dat wij deze vergadering officieel kunnen openen. Voor zover u het nog niet zelf hebt bedacht, dit is onze allerlaatste RLN-vergadering van deze Statenperiode, hetgeen ertoe oproept om er maar een leuk feestje van te maken vandaag, maar dat doet u sowieso niet. U bent altijd uitermate serieus. Ik dacht, het is wel een momentje om even bij stil te staan. Ik heb geen afmeldingen ontvangen, behalve dat mevrouw Palmen heeft gemeld dat zij wat later komt, want er is ook die presentatie van het rapport van de ZRK over een ander onderwerp dan waar wij het zo meteen over gaan hebben. Van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben we een rondvraag ontvangen, dat heeft u ook in de agenda kunnen zien, die staat daarin toegelicht. Zijn er verder nog vragen voor de rondvraag? Zo niet, dan weten wij dat ook. Zijn er nog zaken vanuit Gedeputeerde Staten die om een toelichting vragen? Nee, helemaal rustig daar. Tot slot de vraag of er zaken omtrent het IPO zijn die hier gevraagd of gemeld moeten worden?

Gedeputeerde Van Toorenborg: Dat kan ik wel kwijt in de beantwoording.

De voorzitter: Dat wordt in de beantwoording meegenomen. Misschien even tussendoor voor iedereen die zich elke keer als de conceptnotulen komen, daar bovenop stort en dan ziet 'gemompel in de zaal', dat heeft te maken met het feit dat u in uw enthousiasme weleens de neiging heeft om dingen met elkaar te gaan delen zonder de microfoon aan te zetten en dat is een gruwel voor elke notulist, want die verstaat dat niet. Dus een dringend verzoek, als u iets wilt zeggen, om dat via de voorzitter te doen en dan met microfoon. Als over honderd jaar iemand in onze annalen duikt, dan ziet dat er toch een beetje slordig uit, toch? Dan kom ik bij de vaststelling van de agenda.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb daar een punt van orde over, want er staat iets bij agendapunt 9.1. Het gaat mij niet zozeer om de inhoud van hetgeen geagendeerd is, maar het gaat mij om de stukken die geagendeerd zijn. De brief die geagendeerd is en dan gaat het mij met name om de toon en inhoud van de bewoordingen in die brief, die brief past volgens mij niet in dit gremium. Die brief en de toon en bewoordingen die daarin gekozen zijn, passen volgens mij meer bij de strafrechter. Het is een totale aanval op onze Gedeputeerde en ik vind het niet kies en ik zou willen vragen om de brief en het bijbehorende stuk van de agenda te voeren, want ik wil niet dat zo'n toon en zulke bewoordingen in dit gremium worden gehanteerd. Ik wil niet dat wij hier podium voor geven. Ik hoop dat mijn collega's mij hierin kunnen steunen. Ik zou dit niet alleen maar doen als het een GroenLinks Gedeputeerde is, maar ik zou dit bij iedere andere Gedeputeerde ook doen, ik vind dit niet kies.

De voorzitter: U bedoelt de brief van de Jagersvereniging?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja.

De voorzitter: Het zijn alle drie stukken van de Jagersvereniging zie ik. Mijn buurvrouw aan de rechterkant wil er iets over zeggen.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Voorzitter. Het is misschien ongebruikelijk maar het komt nu in mij op en daarom zeg ik het. Vanuit GroenLinks wordt terecht aangegeven, het gaat niet om welke kleur de Gedeputeerde dit doet, maar ik mag u wel zeggen, toen ik de brief las dacht ik, hoe gaan wij in vredesnaam met elkaar om? Dit is gewoon wat wij niet willen, dus ik vind het wel fijn dat u het zegt,

want wij zijn een College en als één iemand zo voor de bus wordt gekwakt, denk ik ook, wat wil je nu eigenlijk bereiken met elkaar.

De voorzitter: Het voorstel van mevrouw Mertens is om deze brief van de agenda af te halen om de redenen zoals zij heeft toegelicht. Ik kijk even naar de commissie wat zij ervan vindt.

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, ik was een van degenen die gevraagd heeft hem wel te agenderen, met name omdat er een probleem op tafel ligt – en dat hebben wij ook al een keer in de Statenvergadering besproken – wat volgens ons besproken moet worden. Dan vind ik wel, dan ben je misschien niet inhoudelijk verantwoordelijk voor wat er in de brief staat, maar ik vind wel dat de brief aanleiding geeft tot debat. Het had misschien best anders gekund, maar het probleem is daarmee niet van tafel en ik vind wel dat wij het probleem moeten bespreken.

De voorzitter: Ik ga even een rondje maken.

De heer Vincken (SVL): Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de woorden van mijn buurman.

De heer Meziani (CDA): Voorzitter. Voor ons hoeft dat niet per se besproken te worden om de reden zoals de Gedeputeerde heeft aangegeven.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter. Als we alle agendapunten van de agenda halen waar onwelgevallige e-mails onderdeel van uitmaken, dan zijn we wel vrij snel klaar. Het is toch een verhanding en juist als je het bespreekt en je de verhanding benoemt – ik ben ook heel benieuwd naar hoe het College überhaupt op de inhoud reageert – dan bereik je meer resultaat dan als je zegt, wij beschouwen hem als niet geagendeerd of we agenderen hem niet. Dus ik denk veel eerder dat je hem juist moet bespreken en iets kunt vinden van de inhoud, dan dat je hem aan de kant schuift. Dus gewoon bewandelen.

De voorzitter: Dank u wel. GroenLinks is helder.

De heer Richter (50PLUS): Voorzitter. Wat ons betreft kan de brief van de agenda afgevoerd worden.

Mevrouw Schuurig (PvdA): Voorzitter, wat ons betreft ook.

De heer Hermans (PVV): Voorzitter. Voor ons is niet helemaal duidelijk wie überhaupt dit stuk op de agenda geplaatst heeft. Er wordt gesproken over 'wij'. Ik had daar graag tekst en uitleg over gehad, dus wat mij betreft behandelen.

De voorzitter: De aanvraag om dit te agenderen is gedaan – ik doe het even uit mijn hoofd, want het staat er inderdaad niet bij, dat ben ik met u eens, mijnheer Hermans – door de heer Van der Linden en de heer Tegels. Zij hebben gevraagd om dit onderwerp inhoudelijk te bespreken naar aanleiding van de brieven die daarover zijn binnengekomen bij Gedeputeerde Staten. Mag ik met u afspreken...

De heer Hermans (PVV): Voorzitter. Zoals ik het begrepen heb, is gevraagd dit te behandelen om een reactie te krijgen met name van Gedeputeerde Staten. Daar kunnen wij vervolgens weer op reageren. Ik ga dit an sich niet behandelen, ik wacht eerst op de reactie van Gedeputeerde Staten.

De voorzitter: Maar dan zegt u, wij voeren het punt niet helemaal van de agenda af. Oké.

De heer Meziani (CDA): Misschien een voorstel dat wij het later kunnen behandelen. Als het om de inhoud gaat, dan vind ik dat wij dat wel moeten behandelen, maar moet dat per se vandaag?

De voorzitter: Dat maakt mij niet uit, maar dan gaat het naar de Interim Statencommissie die het waarschijnlijk ook niet zal behandelen, want die behandelt alleen de lopende dossiers. Dan ben ik zeer optimistisch, maar dan denk ik dat het de eerste RLN-commissievergadering ergens na de zomer of zo gaat worden. Maar ik geef mijnheer Gabriëls even het woord.

Gedeputeerde Gabriëls: Voorzitter. Ik denk dat het College best een inhoudelijke reactie kan geven. Het punt dat mevrouw Mertens gemaakt heeft en dat wij volgens mij met zijn allen moeten maken, is dit de eerste keer dat we dit soort brieven, daar kun je iets van vinden en dat kun je uitspreken, wellicht wel of niet welgevallig, wij zijn niet van suiker bij wijze van spreken, maar wij kunnen het thema inhoudelijk best bespreken als u daar met zijn allen behoefte aan heeft. Ik vind het wel fijn dat de opmerking in ieder door mijn collega en mevrouw Mertens gemaakt is.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter. Het gaat mij inderdaad om de bewoordingen en de inhoud van de brief. De inhoud waarover collega's willen debatteren of willen spreken, daar kan ik mij volledig bij aansluiten dat zij dat vandaag willen bespreken, dat is niet mijn probleem, maar ik had eigenlijk toch wel graag gehoord van mijn collega's dat ze ook afstand nemen van de bewoordingen zoals die in de brief zijn gekozen. Dat zou namelijk chique zijn om te doen.

De voorzitter: Nou is de vraag, wilt u daar een expliciete uitspraak over. Ik heb niemand horen zeggen dat hij dat niet doet. Ik zou het volgende willen voorstellen. Er is dacht ik ook een inspreker, zijn dat de ondertekenaars van die brief? Ja. Die zijn er dus straks toch bij de behandeling van dat stuk. Het staat iedereen vrij om iets te zeggen over de toonzetting. Ik zal dat namens de commissie zelf als voorzitter ook doen en aan betrokkenen vragen om zich op een andere toon uit te laten dan in de brief als u dat goed vindt. Ik waardeer dat u het zegt en het is ook goed dat het gezegd wordt, maar zoals door de heer Nijskens gezegd, ik kan mij een paar andere dossiers herinneren waar wij ook niet al te vriendelijke brieven hebben gekregen en daar hebben wij uiteindelijk wel een algemeen statement over gemaakt in de Statenzaal, maar vervolgens wel gewoon inhoudelijk over het onderwerp gesproken. Nogmaals, het staat iedereen vrij om straks als de inspreker er is, daar iets over te zeggen en ik zal er ook iets over zeggen. Kunnen we dat zo afspreken? Ja?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Fijn, dat is prima.

De voorzitter: Oké. Dat gezegd hebbende, dan stel ik de agenda vast. Overigens is er nog een stuk van de Jagersvereniging toegevoegd bij punt 9.1. Dat zit in iBabs, dat is een nagekomen brief. De agenda stel ik ongewijzigd vast. Voor wat betreft de lunch, we gaan kijken of ons dat gaat lukken tussen 12.00 en 12.30 uur, omdat een aantal commissieleden om 13.00 uur graag bij MD aanwezig zou willen zijn. Daar gaan wij op sturen, 12.00 uur. Wij zijn er met zijn allen bij om te kijken of dat gaat lukken.

2   Spreekrecht externen

De voorzitter: Dan de insprekers. Bij agendapunt 8.1 zal de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB) spreken. Bij agendapunt 9.1 zal de Koninklijke Nederlandse Jagers

Vereniging/NOJG/wildbeheereenheden Limburg spreken, alsmede de Caring Vets. Dat zijn er in totaal drie bij twee verschillende agendapunten.

3 Notulen

De voorzitter: Ik heb geen opmerkingen ontvangen over de notulen en stel deze ongewijzigd vast. Bij deze vastgesteld.

4 Overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen

De voorzitter: Dat heeft u gisteravond net als ik helemaal doorgevlood. Zijn er nog vragen of opmerkingen over?

De heer Nijskens (VVD): Twee opmerkingen. Er staan twee toezeggingen voor afdoen, een gaat over natuurbranden, die zijn nu weer heel actueel. Ik wil alleen de opmerking maken, denk goed na over brandvrije zonering binnen natuurgebieden. Daarmee kun je een hoop ellende, in ieder geval de omvang van een natuurbrand voorkomen. Vroeger, toen wij nog helemaal geen vrachtauto's hadden, was dat heel gebruikelijk. Bij het tweede punt, dat gaat over toezegging 8895 en de andere toezegging is 9066. Er staat bij 'inmiddels afdoen', ons voorstel is om dat nog niet af te doen omdat eigenlijk nog niet alles over de stikstofreductie gelopen is.

De voorzitter: Dat kan uw instemming hebben? Dan nemen wij dat zo over.

5 Voorraadagenda

De voorzitter: Die is heel spannend zo aan het einde van een Statenperiode. Zijn er vragen of opmerkingen over? Zo niet, dan stel ik die bij deze vast.

6 Lijst (AVH) ingekomen stukken en (AVG) uitnodigingen

De voorzitter: Datzelfde geldt voor de lijst van ingekomen toezeggingen en uitnodigingen. Dat is een vrij lange maar ook al van een paar maanden. Ik heb hem bekeken, dat heeft u in de gaten. Dan wordt die bij deze ook vastgesteld.

7 RUIMTE

7.1. P-22-026 Gewijzigd Statenvoorstel van de Statencommissie RLN n.a.v. het rapport ZRK inzake vergunningverlening, toezicht en handhaving Provincie Limburg

De voorzitter: Behandeling van dit onderwerp gebeurt in twee termijnen. Heeft u nog vragen voor de ZRK? Dan geven wij deze aan de onderzoeker door, want helaas was niemand van hen in de gelegenheid om vandaag in de vergadering aanwezig te zijn om vragen te beantwoorden. Er heeft hierover overigens wel eerder al een informatieve sessie digitaal plaatsgevonden, dus toen heeft u ook vragen kunnen stellen, maar mocht u ze toch nog hebben voor de ZRK, dan worden ze genoteerd en dan krijgt u daar schriftelijk antwoord op. Wij hebben voor de eerste termijn vijf minuten maximaal, laten wij wat gedisciplineerd zijn met zijn allen. Ik begin links in de hoek – dat is niet politiek bedoeld – bij de PVV.

De heer Bosch (PVV): Voorzitter. Wij hebben twee vragen. De Rekenkamer doet een voorstel en zegt ook van, Gedeputeerde Staten te verzoeken de aanbevelingen die aan hen zijn gericht, over te nemen. Ik heb nergens kunnen zien dat Gedeputeerde Staten die overgenomen hebben. Moet dit nog gebeuren? Ik heb het nergens kunnen lezen. Dat is vraag één. Nemen Gedeputeerde Staten deze aanbevelingen van de Rekenkamer over? Als tweede, dat betekent natuurlijk meer handhaving, dat betekent waarschijnlijk dan ook weer uitbreiding van fte's. Is dat zo? Staat het dadelijk nog in verhouding met het doel dat wij voor ogen hebben? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Bosch. Dan steek ik over naar de overkant, naar de heer Van Wageningen D66.

De heer Van Wageningen (D66): Voorzitter. Sorry, ik was even afgeleid. Wij gaan toch verder met het ZRK-rapport? Ja. Het is een prima bruikbaar werk dat ZRK heeft afgeleverd. De ZRK beveelt aan dat wij als Staten een discussie voeren over de minimalistische benadering van de VTH-taken in Limburg. Dit is de voorzet van D66 aan die discussie. Schone lucht, gezonde en bruikbare bodem, rust, Limburg moet vooroplopen en niet achteraan bungelen. Slimme vergunningverlening en intensief toezicht op bedrijven hoort daarbij. D66 vindt niet dat de minimale of wettelijke standaard maar de leefbaarheid en gezondheid van de Provincie leidend moeten zijn. We realiseren ons dat een goede uitvoering van deze kerntaken door de overheid niet gratis is, het mag wat ons betreft dan ook wel wat kosten. Het liefst van het Rijk, maar zelfs in de nieuwe financiële werkelijkheid ook van de Provincie. Concreet blijkt uit dit onderzoek dat u onderkent dat er drie fte aan boa's nodig zijn om strafrechtelijk te kunnen handhaven en dat eerst wordt afgewacht wat er uit een pilot komt en dat er dan misschien eentje komt. Nu de Rekenkamer constateert dat de RUD Zuid-Limburg de enige omgevingsdienst zonder boa's is, de vraag aan het College: kan dat niet wat voortvarender? Kunnen we nu al niet fiat geven aan de wet om ze aan te nemen? Als hier een uitspraak van de Staten voor nodig is, dan bereidt D66 die graag voor, maar misschien kunt u er iets over toezeggen. De ZRK beveelt de Staten ook aan om de discussie te voeren over de wenselijkheid van additioneel beleid voor de inhoudelijke uitvoering van de VTH. Dat doet D66 graag. Ik heb er wel even tijd voor nodig, ik heb drie punten. Energie, u geeft aan dat u extra opdrachten aan de RUD heeft gegeven en gefinancierd. Om hoeveel geld gaat het en is de financiering puur uit Provinciale middelen of is het puur de doeluitkering van het Rijk? Hoe staat u naast vergunningverlening en handhaving, tegenover een veranderende taakopvatting van de RUD, namelijk consulentschap op dit gebied, energie? De RUD heeft op dit gebied een succesvolle pilot uitgevoerd richting maatschappelijke instellingen waar zij toezicht op moet houden en het zou zeer actueel zijn om het structureel te maken. Er is immers veel belangstellingen voor kleine ambachtelijke bedrijven die nu gebukt gaan onder hun energierekening. Op commissieniveau is regelmatig toegezegd dat het College het bij de RUD zal aanklaarten maar misschien is er meer nodig dan dat, is daar een Statenuitspraak voor nodig? D66 bereidt hem graag voor.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter. Een verhelderende vraag. Wat bedoelt u met consulentschap? Moet dan de RUD energieadviezen gaan geven of waar doelt u op?

De heer Van Wageningen (D66): De RUD moet sowieso haar taken op het gebied van energie intensiveren. Ze hadden al een taak, die werd niet echt heel intensief uitgevoerd. Ze moesten erop toezien dat investeringen met een terugverdientijd van minder dan vijf jaar inderdaad zullen worden gedaan. Dat werd dan heel minimalistisch uitgevoerd en veel bedrijven die voor dat soort investeringen staan, zijn helemaal niet deskundig op dat gebied. Nu kan de RUD zeggen, het klopt

niet, maar de RUD kan ook zeggen, ik weet hoe je hieraan kunt voldoen. Dat is consulentschap. Ik realiseer mij dat dit een shift in taakopvatting is, maar vooral kleinere bedrijven zoals ik net noemde maatschappelijke instellingen of kleine ambachtelijke bedrijven met toch wel een energievraag en proces, dan zou het handig zijn als ze niet alleen zeggen, dit klopt niet, maar ook zeggen, zo kan het wel. Dat is een iets veranderde taakopvatting en ik zou ervoor pleiten en het is ook al toegezegd in deze commissie, dat dat ingebracht wordt in het bestuur van de RUD. Maar wij zien dat de RUD te weinig middelen heeft. Dit zou een hele goede mogelijkheid zijn om werkelijk energiebesparing te bevorderen bij instellingen en bedrijven die dat het meeste nodig hebben. Dat zou een goede besteding zijn van provinciaal geld.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik stelde die vraag omdat de bedrijven in mijn gemeente zijn uitgenodigd voor zo'n avond en dan heeft de gemeente dat volledig opgepakt. Die hebben zelfs ook een soort handhavingsbrieven gestuurd, voldoet u eraan? Daarom vraag ik, ziet u dat als een taak van de RUD of van de gemeente waar het bedrijf ligt? Het bijzondere is dat u wel zegt, de RUD wil dat en vraagt of ze het mogen, terwijl bij de boa's zou je zeggen, dat kan de RUD toch ook eigenstandig beslissen, maar prima.

De voorzitter: U had uw termijn beëindigd?

De heer Van Wageningen (D66): Nee, zeker niet. Ik heb de eerste van drie punten waar ik een inhoudelijke bijdrage op heb. Ik heb nog niet op geantwoord op de wedervraag.

De voorzitter: Mag ik u vragen iets vaart te maken?

De heer Van Wageningen (D66): Ja, het gaat over afvalverwerking. Dat is ook heel actueel, want een bloeiende en fatsoenlijk opererende recyclingbranche is cruciaal voor de circulaire economie, een van onze speerpunten. Het is ook potentieel een zwakke plek. Slimme vergunningverlening en intensieve handhaving zijn geboden. Een project in 2019 heeft aangetoond dat er ruimte is voor verbetering, zo toont de ZRK aan. Nu heeft u in uw reactie op dit rapport aangegeven dat de conclusies van het project Intensivering controles bij afvalverwerkende bedrijven in de opdracht van 2023 aan de RUD Zuid-Limburg worden opgenomen, zodat deze werkzaamheden structureel worden ingebed in de taken van de Omgevingsdienst. Ik moet toegeven dat ik die aanbeveling heb gemist. Beschikken de Staten al over de conclusies van dat project? Zo ja, kunnen wij dat zelf nog zien? Om hoeveel extra structureel geld voor de RUD gaat dat? Waar haalt u dat geld vandaan? Wat ons betreft mag het ook ten laste komen van middelen die bestemd waren voor de economie, namelijk de circulaire economie. Kunt u een toezegging doen of een uitspraak van de Staten nodig is om dit te bestendigen? D66 bereidt hem graag voor. Dan heb ik nog lucht en nog heel veel andere punten ook, tenzij u zegt dat ik al over de tijd ben, dan doe ik lucht in de tweede termijn.

De voorzitter: U heeft nog een minuut.

De heer Van Wageningen (D66): Oké. Luchtkwaliteit. De Staten hebben vaak aangegeven dat inspanning nodig is om stikstof te reduceren en dat die inspanning eerlijk over sectoren moet worden verdeeld. Kunnen vergunningen worden aangescherpt om bedrijven ertoe te bewegen om minder stikstof uit te stoten? Ik heb het niet over agrarische bedrijven, ik heb het over bedrijven waarop de RUD toeziet. Voordat u aangeeft dat dat niet kan, geef ik in overweging dat de voorstanders van legalisering van stikstofuitstoot naar geitenpaadjes op zoek zijn. Wat ons betreft mag het ook een

geitenpaadje zijn in de richting van scherpere regels in Limburg. Wij geven ook in overweging dat de RUD versneld vergunningen zou kunnen actualiseren, zodat er geen ongebruikte rechten op stikstofuitstoot meer in staan. Ondanks dat ze nu niet gebruikt worden, heeft het wel degelijk een positieve betekenis want je kunt dan geen stikstofrechten meer met een bedrijf kopen.

De voorzitter: Gaat u afronden?

De heer Van Wageningen (D66): Dat was het. Wij hebben ook een voorbeeld van het laatste, maar dat zal ik nu niet toelichten. De vraag is, is het mogelijk om dat aan te scherpen?

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar mijnheer Van der Linden.

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel voorzitter. De Rekenkamer, wij waarderen altijd het werk dat zij leveren en ook op dit moment, moeten we zeggen, ze hebben goed werk geleverd. Ze hebben ons wel geconfronteerd met een en ander. Dan is de vraag en dan kom ik op het spoor van de PVV, hoe staat het College tegenover deze conclusies? Per slot van rekening zullen we ze samen op moeten lossen, maar het College zal toch het voortouw moeten nemen en wij de centen beschikbaar stellen. Graag een reactie van, hoe is dit rapport bij het College aangekomen? Er staan toch een paar punten in waarvan je zegt, dat is toch wel zorgwekkend, bijvoorbeeld bij handhaving, dat strafrechtelijk ingrijpen heel moeilijk is omdat wij dat niet goed voorbereiden. Wil je mensen het goede spoor op krijgen zeker als ze een aantal keren de fout in zijn gegaan en hardleers zijn, dan zul je toch ook aan strafrechtelijke zaken moeten gaan denken. Hoe krijgen wij nu die zaken op de rails, zoals de ZRK tegen ons zegt. Ga dat oppakken, want u balanceert wel op het randje van wat toelaatbaar is wat betreft vergunningverlening, toezicht en handhaving. Vandaar dat ik in eerste instantie een reactie van het College op die punten wil hebben, met name hoe gekeken wordt naar vergunningverlening, toezicht en handhaving. In de hand-outs staan een aantal leuke verbeterpunten, hoe op die punten gereageerd wordt. Dat in eerste instantie.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van der Linden. Mijnheer Vincken.

De heer Vincken (SVL): Dank u voorzitter. Allereerst min of meer naar aanleiding van de orde, het feit dat ik hier nu weer onder een andere vlag het woord doe, is verwarrend en blijkbaar ook hilarisch. Mijn verontschuldiging ook aan mijn mede-commissieleden hiervoor. Onze standpunten zijn door deze wisselingen niet veranderd. Dan het voorstel. In de bestuurlijke reactie van Gedeputeerde Staten wordt terecht gesteld dat het voor Provinciale Staten ingewikkeld is om het overzicht te behouden over de uitvoering van de Wabo- en Brzo-gerelateerde VTH-taken. Door de complexe wet- en regelgeving en door de voortdurende aanpassingen in het werkveld is het voor Provinciale Staten onmogelijk om in detail op de hoogte te zijn en te blijven. Daarom is het een goede zaak dat de ZRK de controlerende taak van Provinciale Staten in feite overgenomen heeft. Het ligt voor de hand dat de Rekenkamer haar opdracht zorgvuldig uitvoert en dat leidt natuurlijk tot een forse reeks van aanbevelingen aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten. De uitvoering van veel aanbevelingen zal tot hogere kosten – de heer Bosch had het erover, ook de heer Van der Linden – leiden, zeker als het voorzorgsprincipe streng wordt toegepast. Heeft de Gedeputeerde al een ruw beeld van deze hogere kosten? Verder zou het mij niet verbazen als zelfs in België en Duitsland de vergunningen soepeler zijn en daardoor toezicht en handhaving gemakkelijker en goedkoper voor de bedrijven en de uitvoeringsdiensten zijn. Over bijvoorbeeld India kunnen we in dit verband beter niets zeggen. Als ook de verplichte energiebesparing waaraan door D66 gerefereerd werd, voor bedrijven tot hogere kosten gaat leiden, zou dat alles ertoe kunnen leiden dat er nog meer ondernemingen naar het buitenland gaan. Uit dit voorgaande zou je kunnen afleiden dat wij geen belang hechten aan een

goede VTH, dat is zeker niet het geval. Wij willen echter voorkomen dat wij in de uitvoering van een en ander gaan doorslaan. In principe kunnen wij het voorstel steunen, maar wij willen de kanttekening maken dat bij de interpretatie van de aanbevelingen door Gedeputeerde Staten een balans gezocht kan worden tussen effectiviteit en kosten. Dat moet mogelijk zijn, omdat veel aanbevelingen gelukkig nogal vaag zijn geformuleerd. Met betrekking tot deze laatste opmerking zou ik ook graag de opvatting van de Gedeputeerde horen. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Vincken. Mijnheer Meziani.

De heer Meziani (CDA): Voorzitter. Waar zal ik eens beginnen? Het is een fors en zeer kritisch rapport. Toch is de vraag, willen wij onze ambities waarmaken? Het is ook niet de eerste keer dat wij over dit onderwerp hebben gesproken. Weliswaar niet in het hele pakket zoals dat hier is onderzocht, maar wij hebben er hier weleens over gesproken dat wij toch aan de minimale kant zitten. Willen wij die ambities waarmaken, dan moeten wij toch echt snel aan de slag. Een aantal zaken springt er echt uit. Eerst wil ik Gedeputeerde Staten vragen wat zij zelf van deze aanbevelingen vinden. Zijn ze gemakkelijk toepasbaar, gaan wij ze uitvoeren en in welke volgorde? Hoe gaan wij dat doen? Dezelfde vraag stel ik ook aan de collega's. Er zijn een aantal aanbevelingen aan Provinciale Staten gedaan, wij zijn er ook altijd bij geweest in de afgelopen jaren, dus hoe gaan wij om met dat stukje dat aan ons is gericht als Provinciale Staten en welke prioriteiten gaan wij stellen? Verder vinden wij als CDA inderdaad dat wij die aanbevelingen zo snel mogelijk gaan uitvoeren. Wat er ook uitspringt, is het gedeelte waar wij de boetes niet hebben geïnd. Dat tast de betrouwbaarheid als overheid aan, hoe hebben wij dat zo kunnen laten gebeuren? Zou de Gedeputeerde daar iets over kunnen vertellen? Hoe gaan wij het op die manier herstellen? Wat er is gebeurd, kan eigenlijk niet. Ook wil ik het College vragen of zij zich herkent in het rapport. Nogmaals, zoals ik al eerder zei, gaan wij die aanbevelingen allemaal uitvoeren, is dat te doen en hoe gaan wij dat doen. Nog een laatste punt over de externe veiligheid. Ik heb links en rechts geïnformeerd, het schijnt toch ook al jaren te spelen dat de omwonenden zich toch wel zorgen maken om het gehele stuk veiligheid, zeker als zij zien dat toezicht op een aantal onderdelen eigenlijk tekortschiet. Is het misschien een idee om de omliggende bewoners en de rest van de betrokkenen periodiek te informeren en ze te betrekken, zodat die zorgen minder worden.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Voorzitter. Ik heb over dat laatste stuk een verhelderende vraag. U heeft het over externe veiligheid en de omwonenden. Dat klinkt ook een beetje als het volgende onderwerp dat op de agenda staat, rondom Chemelot. Heeft u het dan over Chemelot of over VTH in algemene zin waar dit rapport over gaat?

De voorzitter: Mijnheer Meziani.

De heer Meziani (CDA): Ik heb het echt over het rapport. Een van de opdrachten was het externe toezicht, dus intern, maar ook die externe veiligheid. Daar is specifiek onderzoek naar gedaan, dat staat in het rapport. Het heeft natuurlijk ook met het volgende onderwerp te maken, over Chemelot.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Dank u wel voorzitter. Het is een gewijzigd voorstel, er zijn een aantal punten onderstreept en het gekke is, vervolgens is dat het eerste waar je naar kijkt, waarom is het gewijzigd en waarom staan die er nu wel in en eerder niet. Daar graag een toelichting op. Ik vind

inderdaad de onderstreepte zaken wel vrij belangrijk. De discussie voeren wij min of meer nu, hoewel dat niet uitgebreid zou plaatsvinden. Allereerst kwam D66 aan het woord en in dat verhaal over de boa's, kennelijk ziet de RUD een probleem dat ze niet eigenstandig boa's kunnen aanstellen. Dan vraag ik mij af, een toezichtdienst op afstand, dat die blijkbaar niet de bevoegdheid heeft om zelf boa's aan te stellen voor hun taak. Dan wordt gevraagd om het jaarlijks te agenderen, wat mij betreft koppelen we dat aan de P&C-cyclus en dat wij er dan niet weer een nieuw rondje overheen gooien. Dan staan er ook een aantal aanbevelingen aan Gedeputeerde Staten. Als ik het rapport lees, krijg ik het gevoel dat de RUD niet blij is over de verhouding tussen Gedeputeerde Staten en de RUD. Er staan een aantal formuleringen, ik kan ze nu niet direct oplepelen, ik heb het gevoel dat de RUD druk ervaart vanuit het College. Klopt dit gevoel over wat ik gelezen heb en heeft de ZRK daar terecht iets over opgeschreven of gaan ze eigenlijk te ver in hun opmerkingen? Dan staat er – de spreker van het CDA had het er ook al over – die opmerking over de opgelegde dwangsommen. Uit de beantwoording van vragen van ik meen de Partij voor de Dieren blijkt juist dat dat verhaal wat genuanceerder ligt, dat bijvoorbeeld de kosten van bestuursdwang vier keer in rekening gebracht zijn bij vier verschillende partijen om te hopen, misschien krijgen wij het een keer. Wij hebben in een van de integriteitsrapporten meegemaakt, ik meen tussen een Gedeputeerde en een bedrijf, waarin de Gedeputeerde zich tot het uiterste heeft ingespannen om juist tot naleving te komen en dat een boete die mogelijk zelfs tot een faillissement leidt, eigenlijk minder wenselijk is dan een paar honderdduizend euro op te halen. Dat staat los van het feit dat op het moment dat bedrijven stelselmatig in de fout gaan, toch uiteindelijk wel boetes opgelegd moeten worden en dan ook geïnd. Dan staat er een opmerking, die is ook onderstreept over: zorg voor een verdere invulling van risicogericht beleid. Ik had eigenlijk het idee dat we dat juist doen. Ook daar graag een opmerking over van Gedeputeerde Staten, want volgens mij gaat het daar nou net om. Je kunt wel alles handhaven, maar als er geen risico's uit volgen, waar zijn wij dan mee bezig? We kunnen veel beter handhaven op risico's en risico's die groot zijn of die vaker optreden, dan dat wij braaf aan het handhaven zijn op ik weet niet wat allemaal. Even kijken. Volgens mij waren dat mijn punten. Daar wou ik het bij laten in eerste termijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Nijskens. Ik neem even de vrijheid om uw eerste vraag te beantwoorden. Die stelt u aan het College, maar ik hoor net van de Griffie dat het een fout is van de Griffie. Als het gaat om een Statenvoorstel, in dit geval van de ZRK, dan maken zij dat stuk en ze zijn gewoon vergeten om die teksten op te nemen en dat is nu alsnog gebeurd. Daar kunt u het College niet op aankijken.

De voorzitter: Dan ga ik door aan mijn linkerhand. GroenLinks, mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel voorzitter. Net zoals de voorgaande sprekers, ook wij vinden het een helder en goed rapport, waar ook pijnlijke conclusies in staan, met name de conclusie dat destijds politiek bestuurlijke keuzes zijn gemaakt voor een minimalistische benadering van de VTH-taken. Dat is een zeer pijnlijke conclusie en waarom? Dat wil ik graag even onderstrepen, want verder vind ik het goede aanbevelingen en mogen we wat ons betreft, de aanbevelingen graag overnemen. Waarom is dat zo'n pijnlijke conclusie? Dat is namelijk zo, je maakt milieuregels niet voor niets, dat is om de gezondheid van de inwoners en het milieu te beschermen. Als wij dan besluiten om die minimalistisch te gaan handhaven, dan doe je afbreuk aan die bescherming en dan geef je de inwoners het gevoel dat wij er niet voor hen zijn als het erop aankomt. Natuurlijk moeten ook bedrijven regels naleven, daar moeten wij eigenlijk gewoon op aan kunnen, maar als het fout gaat, dan moeten wij als overheid kunnen ingrijpen en als overheid kunnen zeggen, wij staan achter onze burgers, wij staan voor de gezondheid, wij respecteren het recht op een schoon leefmilieu. Daarom vind ik het een zeer pijnlijke conclusie, maar daarom vind ik het heel terecht dat wij daar ook van plan zijn om er wat

aan te doen en ben ik zeer blij met het feit dat het College de aanbevelingen onderschrijft en er ook graag mee aan de slag gaat. Ik heb nog wel een vraag over het voorstel. Dat is de termijn, dat blijkt niet uit het voorstel. Er staan allerlei aanbevelingen in over, we moeten bijvoorbeeld discussie gaan voeren over de uitkomsten. Maar wanneer gaan wij die discussie voeren, wanneer zouden wij dat op de agenda zien. Discussie voeren over de wenselijkheid van additioneel beleid, enzovoorts. Ik zou hiervoor graag een realistische termijn willen zien, zodat wij dan ook kunnen kijken, wanneer gaan wij dat bespreken en niet dat wij het uiteindelijk ook weer allemaal vergeten, want dat zou natuurlijk ook kunnen gebeuren. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Mertens. Mijnheer Richter.

De heer Richter (50PLUS): Voorzitter. Ook voor 50PLUS is dit rapport zeer belangrijk. Het geeft duidelijk aan hoe de vork in de steel zit. De aanbevelingen kunnen wij onderschrijven. Op de vraag van de heer Meziani dat het goed zou zijn dat PS die aanbevelingen overnemen. Ondertussen zijn de meeste vragen gesteld. Wat de heer Nijskens ook opmerkte, terugkoppeling zouden wij ook graag zien via de P&C-cyclus en niet via een aparte brief of mededeling.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Het was heel plezierig dat de beantwoording van onze vragen over het Rekenkamerrapport – zij het op de valreep – gisteren dan toch nog op de elektronische deurmat ploften. Gevolg hiervan is dat de toonzetting van onze inbreng vandaag een minder kritische is, zo zie je maar wat een goede voorlichting aan de Staten teweeg kan brengen. Die toonzetting was kritisch en dat kon ook niet anders vanwege de inhoud van het ZRK-rapport. Minimalisme was een prima samenvatting ervan. En daar voeg ik aan toe, het afknippen van de RUD Zuid-Limburg, want anders kan ik het niet noemen. Een begroting waarmee de RUD kantje boord op het wettelijk minimum uitkomt dankzij grote efficiency, aan hen ligt het niet. Maar ook dat niet helemaal want de zeer zorgwekkende stoffen blijven liggen. De eenmaal per jaar verplichte controles van de hoogrisicobedrijven worden niet gehaald. Het is goed dat de onafhankelijke rol van de RUD aan de essentiële feedback partner bij de beleidsvorming weer wordt erkend, ook in het Statenvoorstel. Ambtelijke tegenspraak organiseren, wij wijzen er vaker op. En transparante voorlichting aan de Staten voor de gevallen waarin van een RUD-advies wordt afgeweken. In de beantwoording van onze vragen komt naar voren dat de zeer zorgwekkende stoffen wel worden opgepakt, dat er meer risicogericht toezicht komt, dus meer controles op die hoogrisicobedrijven. Dat het verscherpte toezicht op de afvalbedrijven waar heel veel overtredingen wordenesignaleerd, wordt voortgezet en dat de daadwerkelijke inning van dwangsommen wordt opgepakt. Ook geeft het College aan dat er een inventarisatie komt van de consequenties van de aanbevelingen van de ZRK aan de landelijke commissie Van Aartsen voor de RUD, zoals wij terugzien in het Statenvoorstel. Consequenties voor de taakopdracht van de RUD, dus ook voor de financiën. Precies dat hadden wij vandaag willen vragen. Wij gaan ervanuit dat de inventarisatie nog in dit College naar de Staten komt, de daad bij het woord. Pas dan kun je zeggen dat er nu echt een andere wind waait in het Gouvernement. Wij willen hier graag een reactie op van het College. Overigens zal die daad uiteindelijk door deze Staten moeten worden toegevoegd, want het gaat om de financiën. Misschien moet het dan via het formatiedossier. Ik reken op brede instemming met het Rekenkamerrapport. Het kan niet zo zijn dat Limburg nu de feiten zo duidelijk op tafel liggen, het slechtste jongetje – meisjes zijn meestal slimmer – van de klas blijft.

De voorzitter: Dat kan ik alleen maar met u eens zijn.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel. Het College houdt in die beantwoording nog wel een slag om de arm: voor zover mogelijk worden de aanbevelingen van de Rekenkamer gevolgd. Wij gaan ervan uit dat daarmee bedoeld wordt op het personeelstekort als bottleneck en niet op de ambities inclusief het nu eindelijk serieus opstarten van ook de strafrechtelijke handhaving door meer boa's aan te stellen. Dit alles om Limburg qua taakvervulling minimaal op het niveau van het landelijk gemiddelde te krijgen en eigenlijk moet het hoger in een provincie met veel industriële bedrijven en een relatief slechte toestand van de volksgezondheid. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Schuurin.

Mevrouw Schuurin (PvdA): Voorzitter. Wij zijn de Rekenkamer ook zeer erkentelijk voor dit rapport, het is erg duidelijk, maar er staan wel een aantal heel pijnlijke conclusies in. Wij zijn ook blij met de bestuurlijke reactie die erbij stond, dat dit toch ook wel opgepakt wordt door het College. Met name de conclusie dat de kwetsbaarheden die er nu zijn eigenlijk het gevolg zijn van politiek bestuurlijke keuzes, laat ook zien dat de Provincie zelf hierin andere keuzes kan maken en dingen kan verbeteren. De praktische conclusies rondom de twijfel of het wettelijk minimum rondom de toezichtsfrequentie wel gehaald wordt op het moment dat er vaker gecontroleerd wordt, zoals in de peiling van de zeer zorgwekkende stoffen dat ook blijkt dat er meer overtredingen zijn die wij anders kennelijk missen. Wat ons betreft zou ook in het VTH meer mogen worden gefocust op het maatschappelijk rendement en niet alleen op de bedrijfseconomische efficiency, dus ook als hier meer geld voor nodig is, dan vinden wij dat dit erbij hoort, want dit is echt een basistaak voor de Provincie om te zorgen voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving. Er zijn een aantal hele concrete punten. Een vraag die ik nog had, ging over het punt van de adviezen van de RUD die meestal overgenomen worden door Gedeputeerde Staten, maar af en toe niet zoals bij het fabriekscomplex Meerssen of Vossenbergh B.V. en dat de Rekenkamer aangeeft dat het eigenlijk moet worden voorgelegd aan de Staten. Ik zou daar graag een reactie op horen van Gedeputeerde Staten en ook een idee over hoe wij dit in de toekomst vorm zouden kunnen geven. Verder herkende ik mij heel erg in het geschetste beeld dat wij als Staten ontzettend veel documenten krijgen, betrokken zijn bij dit onderwerp maar dat het ook erg ingewikkeld is om het overzicht te vinden. Het is sowieso een ingewikkeld onderwerp om precies door te krijgen hoe het zit, laat staan over wat er beter kan en hoe je daar een goed oordeel over kunt vormen in brede zin zonder je ook weer te veel te gaan focussen op uitvoering. Ik ben daarom een beetje huiverig om dit alleen maar onder te brengen bij de P&C-cyclus, want we bespreken al zoveel in die cyclus en ik denk dat dit wel iets is wat ook in bredere zin een eigen discussie nodig heeft. Later op deze agenda staat ook de kaderbrief van de RUD. Ik weet niet of het iets is wat jaarlijks terug kan komen, maar dat lijkt mij ook een heel mooi moment om dit aan te koppelen, dat we én vanuit de RUD een aantal voorstellen hebben die direct gelinkt zijn aan een aantal conclusies die in dit rapport staan én dat daar misschien vanuit de Provincie een soort koppeling mee gemaakt kan worden om na te denken over hoe we dat in het komende jaar anders zouden willen doen of zouden willen verbeteren.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen wilde daar graag op reageren.

De heer Van Wageningen (D66): Voorzitter. Ik ondersteun dat, maar is het een suggestie? Kijk, de RUD's moeten ieder jaar hun begroting aan de Provincie aanbieden en in de Staten en in de gemeenteraden moet dit worden besproken. Dat is verplicht. Zou het een idee zijn om dat moment wat aan te kleden zodat dan niet alleen de begroting gepresenteerd wordt, maar ook het beleid van de RUD en de input van het College in het beleid van de RUD, zodat we tegelijk over inhoud en geld kunnen spreken. Daar ontbreekt het ook wel aan, wij leggen claims op de RUD waarvoor ze eigenlijk niet de middelen hebben om daaraan tegemoet te komen.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Voorzitter. Ik denk dat wij een beetje op zoek zijn naar hetzelfde, de reden dat ik zit te denken aan de kaderbrief is omdat eventuele conclusies dan opgenomen zouden kunnen worden in de begroting die wordt voorbereid. Wanneer je het pas bespreekt op het moment dat de begroting voorligt, gaat die begroting natuurlijk nooit meer gewijzigd worden als die ook nog door alle gemeenteraden goedgekeurd moet worden. Dat was mijn voorstel om dat net voor de begroting te doen, zodat wij daar daadwerkelijk in de uitvoering nog wat mee zouden kunnen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Richter.

De heer Richter (50PLUS): Voorzitter, ik vroeg mij af of wij elk jaar zo'n kaderbrief krijgen van de RUD. Als die brief niet komt, dan kun je daar niets in opnemen.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Dat is inderdaad wel de voorwaarde. Ik weet dat niet, maar misschien dat het College daar meer over weet en als dat niet zo is, dan zou het voorstel zijn om het bij de begroting te doen. Dan kan het alleen zijn dat er wellicht wat meer vertraging in optreedt. Dank u wel.

De voorzitter: Dan hebben wij de eerste termijn van de commissie gehad en dan ga ik naar het College, ik neem aan naar mevrouw Van Toorenburg.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Voorzitter. Veel dank aan de Statenleden voor de manier waarop zij dit rapport ontvangen. Het is een buitengewoon actueel onderwerp. Gisteravond NOS journaal, iedereen die dat gezien heeft, ziet ook hoe moeilijk het soms is om echt toezicht te houden op veiligheid, milieu en alle andere aspecten. Het is echt wel een ding dat heel erg belangrijk is om veel met elkaar te bespreken. Het is ook heel actueel omdat wij in IPO-verband echt heel serieus in gesprek zijn over het interbestuurlijk programma VTH, dat ze vaak IBP/VTH noemen, dat hele programma om ervoor te zorgen dat de aanbevelingen van Aartsen en de Algemene Rekenkamer daadwerkelijk worden opgevolgd. Dan hebben wij het over de robuustheid van de RUD's, van de omgevingsdiensten, ik moet het iets ruimer zeggen, over de informatievoorziening, de onafhankelijkheid en alle thema's, die zitten helemaal in het interbestuurlijk programma, dus het is echt iets waar wij als hele land heel intensief mee bezig zijn. Toen het rapport van de ZRK kwam, toen ontvingen wij het echt wel confronterend, dat je denkt, oké, het is best pittig en tegelijkertijd wisten wij ook dat dit precies de lijn is die wij herkenden en waar wij mee bezig zijn. Dat staat ook in onze reactie die is toegevoegd aan het rapport van de Rekenkamer. Een aantal leden vraagt, hoe kijken Gedeputeerde Staten hier nou naar? Eigenlijk zijn alle termen gebruikt. 50PLUS vraagt, neemt u het over, ja. Dat staat in onze reactie. Het CDA zegt, herkent u zich erin? Volledig. Waar SVL zegt, onderschrijft u het? Absoluut. Dat is echt de insteek van Gedeputeerde Staten. Wij hebben dit rapport gekregen en dan kijk je toch even – nou zeg ik het misschien wat cru – het monster in de bek en denk je, oké. We zien met elkaar dat we echt een been bij te trekken hebben, dus dat zijn wij aan het doen. Daar waar het in de toekomst nog meer nodig is, gaan wij dat doen, want en dat geven uw Staten ook terecht aan, het is wel zo dat we doen wat wij moeten doen, de wettelijke minima is het beleid geweest en dat wordt gedaan. Ik hoorde net dat er wat zorgen zijn over of we voldoende controles doen, over de hoogrisicobedrijven. Ja, die Brzo-bedrijven ...

De voorzitter: Mijnheer Meziani.

De heer Meziani (CDA): Sorry, dat ik u onderbreek. U zegt, we doen al wat we moeten doen, maar wat vindt u van de boetes die niet geïnd zijn? Hadden we dat ook moeten doen?

De voorzitter: Mevrouw Van Toorenborg.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Voorzitter, staat u mij alstublieft toe om dat bij het stukje dwangsommen te bespreken. Ik begrijp de vraag, maar dat vraagt iets meer toelichting nog. Wat ik belangrijk vind is dat uw Staten zich gerustgesteld klinkt zo raar, maar ervan doordrongen zijn dat het wettelijk minimum ten aanzien van de Brzo, de echte linke bedrijven, wordt gehaald. Daar is 100% controle. Dat zijn de echte Brzo-inspecties, dat is niet het pijnpunt, maar wij weten dat we heel veel meer bedrijven hebben, 212 vallen langs deze weg onder onze verantwoordelijkheid. We redden het om ze vrijwel ieder jaar allemaal te controleren – sommige vaker – maar er zit wel enorme druk op. 100% wordt niet gehaald en dat is wel wat wij willen. Kort en goed, wij hebben een minimalistische insteek gekozen dat ervoor zorgt dat wij doen wat wij moeten doen, maar en dat is terecht wat uw Staten aangeven, wij hebben een hele andere ambitie met elkaar. Wij zeggen dat wij Limburg de schoonste, veiligste prachtigste provincie willen laten zijn en ook in de toekomst die schoonheid en zuiverheid willen behouden die er natuurlijk ook wat lucht betreft, echt niet altijd is. Dat vraagt om een hogere ambitie. Het past niet bij elkaar om een minimalistische insteek te kiezen en hoge ambities te hebben. Wij hebben zelfs nog die ambities opgeschroefd, maar het vereist echt het opschroeven van de manier waarop wij omgaan met ons VTH-beleid en dat doen wij dus ook. GroenLinks zegt, dat is pijnlijk. Wat ook door SVL wordt gezegd, wij hebben samen hier in Limburg deze lijn gekozen en dat is in goed overleg gegaan, maar dat wil niet zeggen dat je daar in de toekomst niet van kunt afwijken en dat je kunt zeggen, voortschrijdend inzicht maakt gewoon dat wij qua toezicht er een serieuze tand bij willen zetten. Dat zit dan al vrij snel en dat is natuurlijk al opgelost, waar het gaat over de energiebesparingsplicht. Dat deden wij nog niet – daar waren wij in Nederland overigens niet de enige in – maar wij zaten niet de bedrijven in de nek, doe iets aan die energiebesparing. Wij weten allemaal hoe noodzakelijk dat is, dus daar is extra geld bijgekomen. De PES-middelen zijn daar ingezet, dus het zijn niet de eigen middelen. Daar is extra geld voor naar de Provincie gekomen en dat is ook heel erg belangrijk. Dat even qua algemene insteek en dan wil ik even de specifieke vragen langslopen.

De voorzitter: Momentje, de heer Van Wageningen wil een vraag stellen.

De heer Van Wageningen (D66): De PES-middelen, dat zou interessant zijn in dit verband. Is dat zo?

Gedeputeerde Van Toorenborg: Ja, dat heb ik gezegd, dat hebben wij gedaan. Ten aanzien van de energiebesparingsplicht hebben collega Van Gaans-Gijbels en ik een gesprek gehad met de RUD en wij hebben gekeken, hoeveel meer is er dan nodig? Kort en goed hadden wij het over € 400.000 geloof ik. Wij hebben in ieder geval bepaalde middelen toegevoegd om ervoor te zorgen dat je de energiebesparingsplichtcontroles op een goede manier kunt uitvoeren. Laat erbij gezegd zijn – dat is ook een landelijke discussie – wij kunnen wel tegen bedrijven zeggen die plannen hebben om bijvoorbeeld om te katten naar elektriciteit, maar als ze dan niet kunnen worden aangesloten op het net, wat doe je dan? Dat is de reden waarom wij daar zo bovenop zitten. Dus ja, kort en goed, energiebesparingsplicht, lang niet gedaan, nu wel extra middelen van het Rijk om het uit te voeren.

De heer Van Wageningen (D66): U wekt nu de indruk, als dat mag voorzitter, dat er inderdaad provinciale middelen naar de RUD gaan vanwege de nieuwe taken op het gebied van energie, maar zo meteen in de kaderbrief staat dat het SPUK-middelen zijn die van het Rijk komen. Welke van de twee is het? Inderdaad, een extra Provinciale inspanning zou heel goed zijn, dat juichen wij als D66 toe, maar het moet wel een extra inspanning zijn en niet hetzelfde als het verdelen van rijksmiddelen die iedereen heeft.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Voorzitter. Dat zijn extra middelen, middelen die van het Rijk komen en middelen die wij als Provincie erin doen, dus het is een combinatie omdat het een serieuze extra taak is.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter. Ik had een verhelderende vraag naar aanleiding van de opmerking van de Gedeputeerde, want die zegt terecht, wij zaten erbij, wij hebben samen een ambitieniveau afgesproken en wij hebben samen gezien hoe de VTH-taken werden uitgevoerd. Dat is ook wat er in het rapport van de Rekenkamer staat, namelijk dat wij wel iedere keer vragen stellen op het moment dat het misgaat, maar ik zit dan te denken, hoe kunnen wij dan als Statenleden echt het overzicht behouden van wat er moet gebeuren, wat we daarvoor nodig hebben, wat wij hebben, hoe dat met elkaar matcht en hoe wij daar fatsoenlijk beleid op kunnen voeren, want dat is eigenlijk hetgeen waarvan ik denk, daar wil ik heel graag mee aan de slag, maar hoe? Totally blond, maar ik weet het niet. Dat vind ik wel een heel interessante als u daar verder op zou kunnen ingaan.

De voorzitter: Mevrouw Van Toorenburg.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Voorzitter, hardop denkend, volgens mij zou het wijs zijn en ik herken de vragen zoals in de Tweede Kamer ook wel eens gebeurt, namelijk er komen nieuwe Statenleden op dossiers en die krijgen gewoon een pakket waarin eens even goed onder elkaar wordt neergezet wat doen we, wat zijn de taken van de RUD ten opzichte van de Provincie die ook nog VTH-taken heeft, hoe werkt het dan met die verschillen. Wij hebben natuurlijk ook een netwerk-RUD en in het zuiden de RUD die weer taken doet voor de hele Provincie. **Ik denk dat het heel wijs is om voor de volgende Statenperiode een inhoudelijk informatief dossier te maken, specifiek op deze problematiek, waarin wij ook aan het IPO zullen vragen, maak – ik ga het gewoon heel brutaal vragen aan mezelf, want ik ben de voorzitter van VTH dus dan zeg ik meteen ook ja – een mooi pakket voor alle Statenleden in het land, want dit is een belangrijk onderwerp.** Wij hebben het interbestuurlijk programma, wij hebben de discussie over de bodemtaken, daar komen we zo meteen nog over te spreken, dus het is gewoon een heel ingewikkeld dossier. Gelet op het belang ervan moeten wij ervoor zorgen dat u als Statenleden maar landelijk echt meteen vanaf dag 1 een dossier voor zich heeft, dit goed kunt doornemen en snappen waar het over gaat. Dat ten aanzien van de informatievoorziening. Aan de andere kant, hoe wilt u het bespreken? Dat kan naar aanleiding van de P&C-cyclus, de begrotingen. Ik zou mij goed kunnen voorstellen dat uw Staten wanneer het noodzakelijk is en daar zullen Gedeputeerde Staten met een mededeling portefeuillehouder een aanzet toe kunnen geven, wanneer wij echt iets substantieels, een bepaalde stap is gezet op basis waarvan wij weer nieuwe keuzes moeten maken. Soms is dat een beetje ingewikkeld want ik hoorde vanmorgen – ik wist dat ook nog niet – dat de Omgevingswet opnieuw is uitgesteld, dus dat vraagt ook weer van alles. Ook allerlei procedures die wij als Provincie moeten bijsturen omdat wij erop rekenden dat die Omgevingswet eerder in werking zou zijn. **Ik zou er juist voor pleiten, doe het bij de P&C-cyclus maar wij moeten ook vanuit Gedeputeerde Staten de toezegging aan u doen met enige regelmaat wanneer er echt iets te melden is, goede mededeling portefeuillehouder, dan kunt u die in een volgende commissie weer opnieuw bespreken.**

De voorzitter: U gaat door met uw termijn.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Ja. Ik ga proberen heel snel de specifieke vragen van de leden te beantwoorden. De vragen van de PVV, neemt u de aanbevelingen over? Allemaal, wij onderkennen het, onderschrijven het en zijn ermee aan de slag. Betekent dat meer mensen? Ja, nu al en naar alle

waarschijnlijkheid ook in de toekomst, maar daar kan ik niet op vooruitlopen. We hebben het al gedaan ten aanzien van de energie, we hebben het gedaan ten aanzien van de juristen. We hadden eerst zo'n pool die wij inhuurden, hebben we gewoon in dienst genomen, want dat is natuurlijk veel verstandiger. We hebben nu ook discussie over de bouw en over luchtcontroles, daar wordt in het plan voor de komende periode gekeken of er mensen bij kunnen. Ten aanzien van de informatievoorziening ook, en dan loopt het interbestuurlijke programma nog dat er zeker toe zal leiden dat er nog fte bij moeten. Dat loopt in de begroting in het komende jaar waarin misschien wat moet worden opgeplust. We hebben gisteren net de eerste lezing gehad over de begroting 2024 en daar wordt met elkaar gekeken, moet er nog iets bij. Dat loopt. Ik moet u wel zeggen dat wij de RUD met elkaar hebben, we hebben ook gemeenten die hier kritisch naar kijken, dus ik kan wel zeggen, ik zou graag extra boa's willen maar daar is een Gedeputeerde Staten besluit voor nodig wat eerst gemotiveerd zal moeten worden en daar hebben we juist een evaluatie op lopen. Maar er zijn een aantal dingen die wij kunnen willen, dan kunt u het met elkaar nog willen, maar dan moeten we vervolgens ook – en de gemeenten zijn er al bij vandaag – de gemeenten meekrijgen en die worden wel een beetje onrustig van al die gemeenschappelijke regelingen waar ze bijna geen vinger meer achter krijgen en die allemaal zo snel dreigen uit te drijven. Dat gevoel, we moeten het met elkaar doen.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter. Dat was ook de aanleiding van mijn vraag over de boa's en of de RUD die kan aanstellen, maar als wij als Provincie vinden dat wij drie boa's nodig hebben voor het werk wat de RUD voor de Provincie doet, daar hebben wij toch geen gemeenten voor nodig om dat te accorderen? Dan zeggen wij gewoon, drie boa's extra, kost X-duizend en dat wordt toegevoegd aan RUD Zuid-Limburg. Die boa's werken alleen voor bedrijven waar de Provincie bevoegd gezag is, dus ik snap uw opmerking niet dat wij daar toestemming van de gemeenten voor nodig hebben.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Voorzitter, ik zeg het alleen maar omdat wij de RUD samen hebben, dus wanneer wij formatie aan de RUD toevoegen, dan moeten wij het met elkaar doen. Het is waar, als wij als Provincie extra boa's willen hebben voor de taken die de Provincie bij de RUD neerlegt, dan moeten wij toch eventjes – ik denk dat dat een net proces is – de evaluatie afwachten, met elkaar kijken waar gaat het over. Dat zal een gemotiveerd Gedeputeerde Staten besluit moeten zijn. Misschien is het wel goed om in dit kader aan te geven dat ook dat punt ons wel wat heeft geleerd, want in de gedachte is een boa vaak een buitengewoon gewaardeerde ondersteuning van de politie die af en toe een bekeuring uitschrijft. Wij hebben deze week in deze zaal een overleg gehad met de directeur van het interbestuurlijk programma, daar was de top van het OM en de RUD bij en allerlei partijen. Gaandeweg zijn wij er met elkaar achter gekomen dat het een hele, maar dan ook echt een hele andere boa is die wij nodig hebben. Dit moet een boa zijn die op basis van serieuze inspectierapporten een aanschrijving kan doen, met niet de minste advocaten de discussie aan kan gaan op welke punten hij vindt dat het toezicht wel of niet laat zien dat er overtredingen zijn. Dus het is een hele zware boa, het is eigenlijk een topinspecteur maar met bepaalde bevoegdheden, daarom noemen wij hem boa. Dat is een beetje ingewikkeld, je zou bijna zeggen dat je hem anders moet noemen. Maar kort en goed, ja, wij hebben een evaluatie nu. Wij zien dat als een van deze mensen die wij nu hebben, een serieus bedrijf bij de enkels heeft, met inspectierapporten bezig is en alles analyseert, dan is hij daar zelf al talloze uren aan kwijt. Dan ben je hem eigenlijk al helemaal aan het opsouperen. Dat is niet wat wij willen. Dat ten aanzien van de boa's. Dan kom ik aan bij de vragen van D66, die boa's heb ik dan al behandeld. Over de energie heb ik aangegeven dat er extra middelen zijn. Het consulentenschap, ik had gezien dat er in 2017 eerder discussie over is geweest meen ik. Ik kan even niet zo goed inschatten hoe dat nu zit met bedrijven, zeker omdat wij ook bij de circulaire economie nog een aantal extra aandachtspunten hebben. **Staat u mij toe om dat punt schriftelijk aan u te berichten, hoe zit dat met het consulentenschap, hoe werkt de RUD richting de bedrijven in adviserende zin en hoe werkt daar EZ ook in mee.**

De voorzitter: Kunt u daarmee leven, mijnheer Van Wageningen?

De heer Van Wageningen (D66): Voorzitter. Dat zal ik moeten denk ik. Graag, maar neemt u daarin mee, de Staten hebben al een keer uitgesproken dat ze dat graag willen, in elk geval de RUD Zuid-Limburg. Er is ook al meerdere keren toegezegd dat dat zou worden aangekaart bij het bestuur van de RUD. Dat gaat alleen iets opleveren als de RUD ook middelen krijgt om een nieuw soort taken uit te voeren.

De voorzitter: Uw stelling is helder.

De heer Van Wageningen (D66): Daarom vroeg ik ook, is daar een uitspraak van de Staten voor nodig? Het is heel goed als u daar nog een keertje naar kijkt en er nog een keer op terugkomt. Heel graag.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Voorzitter, ik zeg u toe dat wij dat schriftelijk zullen doen en dan is er weer een schriftelijk stuk op basis waarvan uw Staten het debat kunnen voeren en allerlei plussen en minnen kunnen toevoegen. Het is wel zo dat in de hele energiebesparingstour met extra mensen wordt wel meegedacht, een beetje wordt het gedaan. Ik denk niet dat u opnieuw een Statenuitspraak hoeft te hebben, maar dan moeten we even kijken als de berichtgeving naar uw Staten is gekomen. Over de recycling, er is gevraagd, vraagt dat nou extra aandacht? Ja, dat is ook een van de belangrijke thema's in het interbestuurlijk programma, omdat wij zien dat wij heel weinig zicht hebben op recycling waar zware chemische stoffen vervolgens weer de grondstoffen zijn voor een volgend bedrijf. We hebben de black carbon discussie gehad. Ja, dat zit helemaal in het interbestuurlijk programma, maar wij hebben daar zelf ook intensivering op gedaan, dus dat loopt en dat wordt zeker geïntensiveerd. De vragen van D66 en andere leden over stikstof, mijn collega Gabriëls wil daar graag op antwoorden. LOKAAL-LIMBURG heb ik aangegeven, over de handhaving is nog even expliciet gesproken, ook daarop is de landelijke handhavingsstrategie aangescherpt en weten we dat wij daarin echt ook nog een been bij te trekken hebben. Wij zijn met alle partners in de strafrechtketen in gesprek om te kijken hoe wij dat het beste kunnen doen. Ik koppel het ook een beetje aan het boa-verhaal. Dan vanuit SVL, complexe wet. Ik zei al, de Omgevingswet is uitgesteld. Ik denk dat wij u een mooi pakket moeten geven zodat u snel uw belangrijke taken op dit punt kunt oppakken. Over de begroting heb ik aangegeven dat wij de eerste lezing hebben gehad waar wel een behoorlijke plus bij zit en bij een paar posten moet dat nu al. Dat is met name bij de bouw en de lucht. We moeten natuurlijk altijd zoeken naar efficiency, kosten en de balans, maar nogmaals, als wij een hoog ambitieniveau hebben, dan moeten wij ook op VTH een been bij zetten. Het CDA, die aanbevelingen overgenomen. Gisteren hebben wij met de RUD gesproken over de prioritering van de beleidsagenda voor de toekomst en daar zijn wij eigenlijk even aan het discussiëren over, moeten wij nou eerst het qua bedrijfsvoering helemaal op orde hebben voordat wij het echte risicogerichte beleid nog een beetje aanscherpen of zeggen we tegen elkaar, wij pakken dat risicogerichte beleid aan, dan weten we hoeveel bedrijfsvoering daarbij hoort. Daar zijn wij nog een beetje naar aan het kijken in goed overleg met de leiding van de RUD over hoe wij dat oplossen. Dan over de dwangsommen. Daar kan ik twee dingen over zeggen. Het eerste is een principieel punt. Er zijn onder juristen twee stromingen. De ene stroming zegt, dwangsom is een soort straf, we rossen door en dat is je winst en de andere stroming – ik zal meteen zeggen dat ik daarbij hoor – vindt dat dwangsommen in het bestuursrecht ertoe dienen om ervoor te zorgen dat het gevaar zetten wordt stopgezet. Die gevaarzetting moet stoppen. Dat is de lijn die wij in de Provincie hanteren. Wij hebben een dwangsom in gedachte, dat schrijven wij dan aan, dat is de eerste pijnprikkel die wij toedienen. Dan kan iemand daar zienswijzen op hebben en dan laten we zien dat wij echt zullen doorbijten als het niet verandert.

Wij zien bedrijven dan heel snel daadwerkelijk doen wat wij willen. Dan kunnen we wel doorgaan met die dwangsommen, maar uiteindelijk zal het geen stand houden bij de rechter. De dwangsombedragen die wij terug hebben gezien in het rapport van de ZRK, hebben wij al in een schrijven aan hen proberen te nuanceren. Zijn niet alle argumentaties van overgenomen, maar nogmaals en de heer Nijskens gaf het al aan, we kunnen niet vier keer dezelfde dwangsom opleggen. Je legt hem aan personen of rechtspersonen op, aan iedereen aan wie je hem op kunt leggen en dan haal je hem ergens binnen en dan zoeken ze het lekker onderling maar uit. Dat is eigenlijk het beleid binnen het bestuursrecht, dat betekent niet dat ik dan € 4 miljoen kan binnenhalen, het is er maar een. Dit is twee keer gebeurd in de recente geschiedenis dat een advies van de RUD niet is opgevolgd. Dan zegt de Rekenkamer en dat snap ik ook wel, dat is dan niet in beeld bij de Staten. Dat ging dus over de papierfabriek en de Vossenbergh. Ik denk niet dat die twee thema's aan de Staten zijn ontgaan, dus volgens mij valt dat wel mee. **Maar ik denk wel dat het goed is, en die toezegging doen wij ook graag vanuit Gedeputeerde Staten, dat daar waar het over de wettelijke taken gaat, de Wabo-controles die worden gedaan door de RUD, ben ik van mening dat du moment dat het bestuur in negatieve zin afwijkt van het advies van de RUD, dus de RUD zegt, wij vinden dat hier moet worden gehandhaafd en de bestuurder denkt nee, dan moeten wij dat uw Staten melden. Dat is een toezegging.** En dat gaat specifiek over waar de Rekenkamer ons op aanspreekt, namelijk de Wabo- taken gericht op milieu, daar waar de RUD adviseert, handhaaf nu en de bestuurder zegt, dank u wel voor dit advies, ik leg het naast mij neer. Dat vind ik nogal wat en dat zou moeten worden besproken. Ik ben bijna klaar, voorzitter. Zorgen over Chemelot Brzo, ja, dat controleren wij 100%. Daar is geen zorg over. ... [1.09.54] heb ik gehad van de VVD. We houden de vinger aan de pols via de P&C-cyclus. Verhouding RUD/ Gedeputeerde Staten, ik hoop dat onze directeur van de RUD nu niet heel boos naar mij kijkt, maar volgens mij hebben wij gewoon een hele fijne werkrelatie ontwikkeld met elkaar Gedeputeerde Staten breed. We staan echt zij aan zij om deze grote uitdagingen in het hele grote VTH-stelsel op te pakken, dus relationeel is het echt goed op orde gekomen. Ervaart men een druk, we proberen elkaar scherp te houden, maar van druk is louter sprake daar waar de RUD zegt, onze vingers jeuken, we zouden graag zoveel meer doen en zij weten ook dat wij niet zomaar een hele bak geld daar naartoe kunnen schuiven, ook al zou ik dat in mijn hart het liefste doen. We hebben ook middelen voor andere dingen nodig, dus het blijft een partnerschap waarbij wij met elkaar bijvoorbeeld het risicogerichte beleid aan het uitwerken zijn. Dan ben ik volgens mij ook klaar met de vragen van GroenLinks, 50PLUS, Partij voor de Dieren en PvdA. Nieuwe Statendossier maken. Ja, ik heb alles gehad.

De voorzitter: Ik stel voor nu geen vragen te stellen, er komt nog een tweede termijn. Ik begreep net dat u zegt dat uw collega Gabriëls ook nog, die heeft dan nog net drie minuten, want ik houd het College net zo strak aan termijnen als de Statenleden.

Gedeputeerde Gabriëls: Ik heb volgens mij ook niet meer nodig dan drie minuten. Het gaat om een paar vragen over vergunningverlening, vooral van de heer Van Wageningen van D66. Het Rekenkamerrapport geeft ook aan dat gekozen is voor een minimalistische benadering van vergunningverlening en dat is enerzijds capaciteit en anderzijds heeft dat te maken met het ontbreken van concretiserend milieubeleid. Dat wil zeggen dat wij als Provincie geen concretiserend milieubeleid hebben op basis waarvan je normen zou kunnen aanscherpen. Al voordat het Rekenkamerrapport uitkwam, hebben wij al in gang gezet dat er concretiserend milieubeleid komt. Dus daarop kan ik zeggen dat dat in november door Gedeputeerde Staten besloten is, geloof ik. Dan stelt u ook nog een vraag over het intrekken of aanscherpen van vergunningen. Dat kan niet zomaar, dat heeft u meteen in uw antwoord al gezegd. Wat wij kunnen doen is onderzoeksverplichtingen opleggen, zodat het bedrijf kan aantonen waarom zij daar niet aan kan voldoen. Een van die punten – dat hebben partijen ook gevraagd over bijvoorbeeld het bedrijf Rockwool en daar heeft u deze week ook antwoord op

gekregen – dat we wel kunnen kiezen voor een onderzoeksverplichting en dan vervolgens met het bedrijf gaan kijken wat zij daarvan wel of niet kunnen behalen economisch of juridisch. Dan komen er binnen nu en twee weken – eigenlijk zou de brede stikstofbrief van het Rijk vandaag komen – de doelen voor mobiliteit en industrie in te staan. Daar heeft iedereen in het Statendebat van vorig jaar heel lang om gevraagd, dat komt nu medio februari, zou vandaag komen en daar staan ook de landelijke doelen voor de industrie in, ook over piekbelasters en zo, maar ook over vergunningsmogelijkheden. Ook daar kan aanscherping niet zomaar plaatsvinden, het bedrijf moet soms iets nodig hebben om te kunnen verduurzamen en om te kunnen reduceren. Je kunt niet zomaar intrekken.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen, de vraag nu of kunt u hem bewaren tot de tweede termijn?

De heer Van Wageningen (D66): Dat kan in tweede termijn.

De voorzitter: Dan kan de heer Gabriëls even zijn verhaal afmaken en dan doen wij een tweede termijn.

Gedeputeerde Gabriëls: Dit was het, dit was het. Concretiserend milieubeleid en het intrekken van vergunningen.

De voorzitter: Dat gaat heel snel. Ik begin bij de PVV, heeft u iets voor de tweede termijn, mijnheer Bosch?

De heer Bosch (PVV): Nee, wij hebben niets voor de tweede termijn.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen, dan bent u toch al aan de beurt.

De heer Van Wageningen (D66): Voorzitter. Over het laatste, ik hoor ook vaak dat het niet kan en ik weet ook wel waarom het niet kan, het zo maar intrekken of aanscherpen van vergunningen. Goed om te horen dat er nieuw beleid komt op grond waarvan nieuwe vergunningen scherper kunnen worden. Ik gaf ook de suggestie, kunnen vergunningen worden geactualiseerd, kan dat spoedig gebeuren want dan kan daarin niet gebruikte stikstofuitstoot wel worden ingetrokken. Dat is niet iets wat wettelijk niet mogelijk is. Ik ken een voorbeeld van een bedrijf dat zich vestigde aan de rand van een natuurgebied en gebruik maakt van de stikstofrechten van de voorloper van dat bedrijf, de vorige eigenaar van de hal die hij koopt. Die vergunning had eigenlijk ingetrokken moeten worden, dan was die constructie niet mogelijk geweest en dan was er minder stikstofbelasting op de natuur geweest. Een voortvarende aanpak, ik hoor een goede uitleg waarom de RUD dat niet zomaar doet, daar zijn gewoon te weinig middelen voor, maar dat zou wel degelijk ook in de praktijk zoden aan de dijk kunnen zetten en dat kan wel. Kunt u daar iets over zeggen? Dank voor alle antwoorden. Ik geef vast de conclusie dat D66 het met alle besispunten van het Statenvoorstel eens is. Anderen hebben het al gezegd, maar wij vonden het ook een goede reactie van het College. We hopen nog wel dat kan worden aangescherpt en daar laat de beantwoording nog ruimte over als het gaat om energie. Als we op tijd daar feedback over krijgen, dan kunnen we op tijd bepalen of er nog een Statenuitspraak nodig is, dat er ook meer middelen naar de RUD gaan. Kunt u daarop reageren? Ik doe er nog eentje op het gebied van lucht, want ik ging al in op stikstof, maar ook fijnstof en andere luchtbelasting vragen om een extra Limburgse aanpak. De luchtkwaliteit in het Maasdal behoort tot de slechtste van Europa en we moeten niet tevreden zijn met het opleggen van Europese compromissen aan Limburgse bedrijven. Een strengere aanpak is wat de Provincie binnen haar kerntaken kan bijdragen aan de gezondheid van de Limburgers. Wat kunt u toezeggen op dat gebied? Het gaat dus niet alleen om stikstof, het

gaat om ook fijnstof en andere aspecten van luchtkwaliteit, die de gezondheid beïnvloeden. Daar hebben wij een taak in, laten wij die voortvarend aanpakken. Dat is mijn oproep en vraag, kunt u daarop reageren? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van Wageningen. Mijnheer Van der Linden nog?

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, kort. Ik ondersteun het idee van mijnheer Nijskens vooral aangaande de boa's, het staat ook in het Statenvoorstel, geef daar meer prioriteit aan. Wij moeten daar vooral de nadruk op leggen, ook als wij tot strafrechtelijke zaken willen komen als het nodig is. Dus ik vind het een belangrijk punt. Voor de rest zijn wij het er wel mee eens.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Vincken?

De heer Vincken (SVL): Dank u wel voorzitter, ik vind het toch jammer dat wat betreft de hogere kosten, vrij laconiek gemeld wordt dat wij immers een hogere ambitie hebben, dus moeten we meer geld gaan uitgeven. Dat geldt niet alleen voor dit dossier, er zijn zoveel dossiers die meer geld vragen. Ik vraag mij af of dat uiteindelijk niet tot grote problemen zal leiden, dat zal blijken bij de begrotingsbehandeling. Het is jammer dat het klimaat, dus ook de energie in feite en de stikstof nu ook infiltreren in het RUD-verhaal. Dat zijn zaken die er eigenlijk niet in thuishoren. Mijnheer Van Wageningen heeft het over fijnstof, dat is meer een milieukwestie, maar stikstof en energie zijn politieke zaken die ook weer tot hogere kosten leiden. Dat hangt weer samen met mijn eerste opmerking. Dan nog een technische opmerking, iets wat ik een aantal maanden geleden al bij een eerdere behandeling van RUD gezegd heb.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen wil u interromperen, maar ik wil u wel vragen, mijnheer Van Wageningen, dit is de laatste, want u heeft er al een aantal gehad.

De heer Van Wageningen (D66): Dan interrompeer ik maar niet.

De voorzitter: Ook prima.

De heer Vincken (SVL): Eigenlijk meer een technisch advies. Ik heb een aantal maanden geleden bij een eerdere behandeling van de RUD het er ook al over gehad. Chemische fabrieken zijn ontzettend ingewikkeld, ik kan er een beetje over meepraten. Wij hebben het bijvoorbeeld over het aanstellen van drie boa's. Mevrouw Van Toorenborg zegt terecht dat dat topinspecteurs zijn. Drie van die topinspecteurs vind je niet. Ik heb al eens eerder gezegd, stel zo'n topinspecteur aan, misschien moet het Rijk zich ermee bemoeien, bijvoorbeeld voor Zuid-Nederland of voor Limburg en Brabant, laat een zo'n topinspecteur zich buigen over de meest ingewikkelde zaken, want die zijn er zeker. Dat was mijn verhaal.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Mijnheer Meziani nog een tweede termijn?

De heer Meziani (CDA): Voorzitter, kort. Ik wil de Gedeputeerde bedanken voor de beantwoording van de vragen. Het stelt ons gerust dat de aanbevelingen allemaal wel uitvoerbaar zijn en dat de wil en ambitie er zijn om het ook gewoon te doen. Misschien nog even over het laatste punt dat de heer Vincken heeft aangehaald, wij halen inderdaad wel meer werk naar ons toe, dus we moeten toch snel aan de slag. Er is heel veel werk aan de winkel. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Nijskens?

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter. In de decembervergadering is er over de tarieven en de leges een amendement aangenomen. In hoeverre kunnen die extra legesopbrengsten bijdragen aan de extra kosten van toezicht en handhaving? Mogen die überhaupt wel doorberekend worden? Zijn wij dan niet uit het financiële probleem? Een tweede punt, ik deel uw standpunt over het doel van dwangsommen en het innen van dwangsommen, maar het moet niet zo zijn dat bedrijven denken, de provincie int toch nooit. Dat beeld mag nooit ontstaan. Ik ben het helemaal met u eens, wij innen ze pas als het ook echt niet anders kan, maar uiteindelijk moet een overtreder altijd weten, ik kom er niet mee weg want de Provincie int. Maar dat is misschien iets van een later punt. Gedeputeerde Gabriëls haalt aan concretiserend milieubeleid, dan ben ik altijd geïnteresseerd, wat staat daar nou in, maar dat gaat buiten de orde van dit onderwerp, dus dat horen we dan op een later punt. Ten slotte, er wordt door veel mensen wat neerbuigend gedaan over het wettelijk minimum en minimalistisch. Ik vraag mij af in hoeverre dat minimalistisch dan ook daadwerkelijk minderwaardig of niet toereikend is. Van Toorenborg gaf al duidelijk aan, bij Brzo hebben wij het op orde. Wij voldoen aan de wet. Ook graag daar een toelichting op, het kan dan wel minimalistisch zijn, maar het kan even goed nog ruim voldoende zijn. Ook daar graag een belichting op en daar wil ik het bij laten.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Mertens nog een tweede termijn?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja heel kort. Wel grappig, ik ben het niet vaak eens met de heer Nijskens, maar zojuist zei hij dat hij het wel belangrijk vindt dat bedrijven weten dat de Provincie geldsommen ook int en dat het niet alleen maar een schijnprocedure is. Daar kan ik hem volledig in steunen. Nog twee vragen. Enerzijds de termijn waarop wij dit samen gaan behandelen. Ik heb begrepen dat het voorstel is opgesteld door de Griffie. Ik weet niet of het mogelijk is om het voorstel aan te passen, dat er eventueel ook termijnen aan gekoppeld worden. Misschien kan de voorzitter hier haar licht over laten schijnen, ik weet het niet. Dan nog een vraag, want best veel collega's hebben de vraag gesteld, hoeveel financiën moeten daar dan bij komen, hoeveel mensen moeten daar dan bij komen. Wanneer besluiten we daarover? Ik worstel hier heel erg mee. Is het iets waar wij dan bijvoorbeeld nu al concrete informatie over zouden kunnen krijgen? Is dit iets wat we gaan besluiten op het moment dat wij gaan discussiëren over het stuk, dat er een Statenvoorstel ligt over het beleid van VTH? Dat we op dat moment geld gaan koppelen, dat we dan weten hoeveel mensen er nodig zijn. Op welke termijn? U hoort mijn worsteling en vragen, ik hoop dat u daarop kunt ingaan.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Mijnheer Richter nog?

De heer Richter (50PLUS): Voorzitter, kort. We hadden nog een vraag openstaan over de P&C-cyclus of de terugkoppeling van de aanbevelingen. Mevrouw Schuurink vroeg om de kaderbrief en toen vroeg ik, komt er dan jaarlijks een kaderbrief ja of nee? Dat is even de vraag. Het maakt mij an sich niet uit waar het komt, als het maar ergens terecht komt. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Ik hoor de Gedeputeerde zeggen dat ze wel aan de wettelijke eisen voldaan hebben maar binnen de Brzo wordt de categorie hoogrisico toch niet overal jaarlijks gecontroleerd. Zegt u dat dat wel? Dus het klopt niet hoe wij dat hebben gelezen in het stuk? Dus ieder hoogrisicobedrijf wordt jaarlijks gecontroleerd? Ik zie u knikken, maar dat wordt niet op de band opgenomen. Ik neem aan dat ik daar een reactie op krijg. Wij hebben in het stuk gelezen dat er binnen de Brzo de categorie hoogrisico niet jaarlijks gecontroleerd wordt, wat wel het wettelijk vereiste is. Met de zeer zorgwekkende stoffen wordt nu nog niets gedaan, had ik daar ook een reactie

op gehad of dat wel of niet zo is. Het College geeft aan dat er een inventarisatie komt van de consequenties van de aanbevelingen van de ZRK en de landelijke commissie Van Aartsen. Onze vraag is, wanneer kunnen we die inventarisatie verwachten?

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Schuurding?

Mevrouw Schuurding (PvdA): Voorzitter. Ik wilde ook even reageren op mevrouw Mertens en die worsteling over hoe maken wij dit nou wat concreter. Ik hoor heel veel collega's positief reageren op de aanbevelingen, maar een van de aanbevelingen aan Provinciale Staten is om jaarlijks een vergadering te agenderen om de kwaliteit en uitvoering van VTH te bespreken en daar de kwaliteit van het afgelopen jaar en eventuele wensen voor het komende jaar te agenderen. Als je zegt, dat wordt onderdeel van de P&C-cyclus, dat kan, maar het lijkt mij iets wat in deze commissie jaarlijks geagendeerd dient te worden. Ik zou het heel prettig vinden als Gedeputeerde Staten daar een soort voorschot op kunnen geven waar wij vervolgens plussen en minnen aan kunnen toevoegen als wij dat willen. Dat is een hele duidelijke afspraak waarin wij dat kunnen bespreken en eventuele conclusies daarvan kunnen dan meegenomen worden in de begroting als dat nodig is. Maar dat is dus iets anders dan het toevoegen van een paragraaf in de jaarstukken, want dat is niet de aanbeveling die de ZRK aan ons doet. Ik denk dat het dan ook gaat verdinken in de zee van alle andere onderwerpen die daarin naar voren komen. Dat zou wel heel concreet een voorstel zijn om dat op een iets duidelijkere manier als conclusie mee te nemen en in te gaan plannen voor het komende jaar.

De voorzitter: Misschien toch even om inderdaad, het is een deel aanbevelingen aan uw Staten en een deel aan Gedeputeerde Staten. U vraagt terecht van, maak nou eens een soort totaalplanning, wat gaan we wanneer doen maar wat doen we ook structureel in de zin van integraal de vinger aan de pols houden. Wat is daarvoor het juiste moment als we eventuele conclusies daarvan ook nog willen kunnen vertalen in de begroting? Zou ik u het voorstel mogen doen dat uw voorzitter en Gedeputeerde Staten even gaan kijken aan de hand van alle aanbevelingen die er staan en alle vragen die er zijn, hoe wij dat het beste in de cyclus kunnen gieten. Uw vragen zijn daarin helder, het moet ook efficiënt en effectief, maar ook integraal zijn. Misschien is het een voorstel dat wij er eerst even samen naar kijken wat het meest logisch is en ook het handigst is voor de nieuwe commissie straks om daar goed de vinger aan de pols te kunnen houden. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Misschien een voorzetje daarvoor, er wordt gesuggereerd, het sneeuwt dan onder in de jaarrekening maar je kunt er ook voor kiezen om de jaarrekening veel geknipter te behandelen. Dat zie je in de Tweede Kamer ook, dat je per vakcommissie onderwerpen uit de jaarrekening of uit de begroting apart behandelt en dat bundelt in een uiteindelijk Statenbesluit waar dan eventueel met moties of amendementen op geschoten kan worden. Vandaar mijn voorstel, hou het bij de P&C-cyclus als het vaste stramien waarbij wij in de begroting besluiten, we willen meer aan vergunningverlening of toezicht en handhaving doen, wij stellen daar in onze begroting zoveel extra geld voor beschikbaar, waardoor de partners die dat uiteindelijk gaan uitvoeren, weten waar zij aan toe zijn. Het risico is dat als je voor allerlei individuele onderwerpen aparte cyclussen opricht, het kan, maar het heeft niet mijn voorkeur.

De voorzitter: Ik snap wat u zegt, alleen is onze P&C-cyclus ook qua planning er nu niet op ingericht om tussen het ontvangen van een begroting en een behandeling in een commissie en in de Staten ruimte te hebben voor vakcommissies om thema's uit te diepen. Misschien dat in de nieuwe Statenperiode dat model wel ingevoerd kan worden, maar het zou wel jammer zijn om wat dit thema betreft, daar dan op te wachten. Ik stel toch voor dat wij in elk geval kijken hoe het voor de korte termijn zou kunnen en als de nieuwe Staten vinden dat ze überhaupt naar een ander model van

bespreking van de P&C zouden moeten, dan kan het er altijd ingeplugd worden, lijkt mij. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Van Toorenborg voor de beantwoording in tweede termijn.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Voorzitter. Het kan heel kort, want de meeste discussie gaat over hoe informeren wij u goed. Het is belangrijk dat wij met de voorzitter kijken hoe wij u daarin kunnen bedienen. Nog even los van de toezegging die ik heb gedaan richting de heer Van Wageningen over de mededeling portefeuillehouder over de energiebesparing, omdat dat echt ook wel actualiteit en inzicht vraagt vanuit de portefeuillehouder Energie en portefeuillehouder Economische Zaken. Over de boa's heb ik een en ander gezegd. Ik hoor uw Staten goed, ik hoor dat u denkt dat het inderdaad heel waardevol is als wij extra boa's toevoegen, want u bent degene die de portefeuille hanteert. Ik hoop dat wij er met elkaar uit kunnen komen, dat wij dat kunnen organiseren, maar nogmaals, eerst even de evaluatie en dan kijken wat er nodig is. Er is een beetje discussie over de controles en inspecties. Het gaat erover dat wij hoog- en laagrisicobedrijven hebben en daar doorheen fietst de hele constructie van de Brzo-bedrijven. Daar zijn allerlei richtlijnen voor hoe vaak je die moet controleren. Wij conformeren ons aan die richtlijnen en zo doen wij het ook. We doen meer, want strikt genomen zouden wij tegen Chemelot kunnen zeggen, u bent een koepel, dus dan hoeven wij bij u een keer een bezoek te brengen. Dat doen wij natuurlijk niet, want er zitten veel meer bedrijven waar veel meer inspecties zijn. Die deelinstellingen krijgen hun eigen inspecties. Daarom heb ik gezegd, wij voldoen in die minimalistische aanpak aan wat wet- en regelgeving aan ons vraagt. Ten aanzien van het wat lager risico redden wij het niet 100%, maar de hoogrisicobedrijven wel. Dan kom ik meteen even op de discussie over het minimalistische. Toen ik het rapport van de ZRK kreeg, dacht ik ook, gatverdamme, wat is dat nou voor een naar woord, minimalistisch. Maar ja, laten we wel zijn, dan kijk je naar de Van Dale en dan staat er dat je niet meer doet dan noodzakelijk en dat is dus minimalistisch. Toen dacht ik, dan kan ik wel de discussie met de ZRK aangaan, maar de ervaring leert dat dat niet zo heel erg nuttig is. Laten we maar gewoon accepteren dat het stempel erop gezet wordt wat erop hoort en dat we met elkaar een uitdaging hebben om die te verbeteren. Over de boa's, wat ik net zei, dat is echt een andere orde dan een lichte boa die louter een bekeuring uitdeelt, dus we moeten gewoon kijken, maar het is ook een landelijke discussie over de landelijke handhavingsstrategie, hoe gaan wij het toezicht en handhaving strafrechtelijk beter aan elkaar vastplakken. Volgens mij heb ik dan alle onderwerpen gehad.

De voorzitter: Heeft mijnheer Gabriëls daar nog iets aan toe te voegen?

Gedeputeerde Gabriëls: Ja.

De voorzitter: Momentje, mevrouw Plusquin.

De voorzitter: U heeft een beantwoording niet gehad. Over welk onderwerp?

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ik had nog geen reactie gehad op de zeer zorgwekkende stoffen, dat er nu nog niets wordt gedaan. Ik heb niet gehoord – het kan zijn dat ik het niet gehoord heb – wanneer die inventarisatie er ligt.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Wij hebben toen die uitvraag gedaan. Toen is dat niet helemaal perfect gegaan. Toen hebben we dat even laten rusten, nou, dat is te lang en dat willen we dus niet. We zijn nu in gesprek met de RUD om dat hele traject op te pakken. Dat willen we in de eerste periode, het eerste kwartaal uitwerken, dus we zijn in overleg met de RUD om ervoor te zorgen dat we dan weer echt wat hebben gedaan wat we met elkaar af hadden gesproken. Dat ten aanzien van de zeer zorgwekkende stoffen.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin, u bent nog niet tevreden?

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Nee, helaas. Die inventarisatie was naar aanleiding van de aanbevelingen van de ZRK en de landelijke commissie Van Aartsen, dus niet alleen om die zeer zorgwekkende stoffen. Het gaat mij om de inventarisatie naar aanleiding van de ZRK en Van Aartsen. Kunt u toezeggen dat die voor 15 maart klaar is? Zo niet, waarom niet, en wanneer dan wel?

Gedeputeerde Van Toorenburg: Ik snap hier helemaal niets van. Wat ik heb gezegd is dat over de zeer zorgwekkende stoffen een uitvraag is gedaan aan bedrijven. Met die uitvraag is men aan de slag gegaan, maar niet adequaat genoeg. Wij hebben nu met elkaar afgesproken dat we dat weer intensiveren en daarom is de afdeling van de provincie met de RUD in gesprek over hoe we dat zo snel mogelijk kunnen doen. Zodra dat klaar is en ik kan niet toezeggen dat dat voor een bepaalde datum is want ik weet niet helemaal of die bedrijven dat dan ook op die bepaalde datum allemaal kunnen doen, maar wij zitten erbovenop want wij willen zo snel mogelijk daar dat totaalbeeld hebben. Wij gaan proberen het te doen voor 15 maart, als dat niet lukt, dan zal het zo snel mogelijk daarna zijn om te komen tot een aanpak van het totale beeld van de zeer zorgwekkende stoffen, want daar gaat het uiteindelijk om.

De voorzitter: Ik zie mevrouw Plusquin kijken van, volgens mij heb ik het over een andere inventarisatie.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, het gaat over, ja, dat bredere verhaal, dus dat bredere verhaal van die commissie.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin, de Gedeputeerde heeft nu al drie keer geantwoord dat zij een inventarisatie doet over de zeer zorgwekkende stoffen. Als u vindt dat er een bredere inventarisatie moet zijn, dan moet u dat zeggen.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Het gaat niet alleen daarover, het gaat ook over de consequenties van de taakopdracht en over financiën. Dat is gewoon een breder verhaal, Van Aartsen.

De voorzitter: Maar dan heeft u het over de totale visie op wat de RUD's in Nederland zouden moeten doen. Dat is iets anders dan waar mevrouw Van Toorenburg het over heeft.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, dat zeg ik al de hele tijd. Het gaat niet over Nederland, het gaat over Limburg. Het College heeft in het stuk aangegeven, wij gaan dat inventariseren. Wij gaan kijken naar wat er uit Van Aartsen is gekomen voor Limburg en de aanbevelingen van de ZRK. Dat is breder dan alleen dat stukje van de zeer zorgwekkende stoffen. Er zou een inventarisatie komen van wat de consequenties zijn.

De voorzitter: Nog een poging.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Voorzitter. Er lopen nu een heleboel dingen door elkaar. Ik ga toch even kort proberen het uit elkaar te rukken, want anders stuur ik u op pad met een vaag beeld.

De voorzitter: Heel kort dan.

Gedeputeerde Van Toorenburg: In onze Gedeputeerde Staten reactie hebben wij aangegeven wat wij gaan doen. De aanbevelingen van de ZRK naar Gedeputeerde Staten pakken we op. Dat is het ene deel. Het andere deel is dat er een landelijk programma loopt om het hele VTH-stelsel te herijken. Het gaat over robuustheid, dat is een landelijk programma en ik heb u gezegd dat ik ervoor ga zorgen dat u zodra de nieuwe Staten komen, een totaalpakket krijgt, dat zal een landelijk pakket zijn. Dat moet komen vanuit de totale IPO/VTH om ervoor te zorgen dat u goed weet hoever staan we nou met dat interbestuurlijk programma, welke dingen hebben we al klaar en welke dingen komen nog. Dan zit het totaalpakket over Van Aartsen en de Algemene Rekenkamer in het laatste pakket. Dat is echt, de aanpak van het VTH-stelsel zal jaren in beslag nemen. Zo ver zijn wij er wel uit.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan de heer Gabriëls voor nog een korte toelichting en dan zijn wij aan het einde van de behandeling van dit stuk.

Gedeputeerde Gabriëls: Voorzitter. De heer Van Wageningen maakt zich zorgen over twee zaken en stelt daar ook vragen over, over stikstof en schone lucht. Dit rapport gaat niet over stikstof, dat is het spoor van de Wet natuurbescherming en natuurvergunningen en daarin gaat het echt over het innemen, u maakt zich zorgen over de latente ruimte en over het gebruik en het intern en extern salderen met latente ruimte, en dergelijke. Dat staat ook in de brieven van mevrouw Van der Wal om daar wettelijk vanaf 2024 wat aan te gaan doen. Over dat andere punt, het actualiseren van vergunningen, dat wordt continu gedaan, dus dat doen wij al op het milieuspoor. Dan over schone lucht. Wij hebben het Schone Luchtakkoord getekend en we hebben nu ook voor de eerste keer echt daar subsidie voor aangevraagd en ook ontvangen om extra metingen te doen en die metingen kunnen ook input worden voor het concretiserende milieubeleid waarvan de heer Nijskens precies wil weten wat dat precies gaat zijn. Het gaat over wat u als Staten vindt van bijvoorbeeld zaken als geluid, lucht die buitenwettelijk, die dus scherper zouden kunnen zijn dan de wettelijke normen en wat vinden wij daarvan. Wij hebben dat milieubeleid nu niet, willen we wel en dat hebben wij in gang gezet. Dat dus.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens nog?

De heer Nijskens (VVD): Ik had nog een vraag gesteld over de leges maar die mag ook schriftelijk beantwoord worden.

De voorzitter: Kunnen we dat afspreken, of de extra opbrengsten van de leges al dan niet ingezet kunnen worden voor extra handhaving?

Gedeputeerde Gabriëls: Die vloeien terug naar de algemene middelen en dan kunnen de Staten ze vandaar inzetten voor wat u wilt, bijvoorbeeld dit.

De voorzitter: Helder.

De heer Van Wageningen (D66): Voorzitter. Ik geef de Gedeputeerde in overweging dat ze te gemakkelijk meegaan met het idee dat aan vergunningen niets kan worden veranderd.

De voorzitter: Ik ga u even onderbreken, want u gaat nou een discussie aan met Gedeputeerde Staten, heeft u nog een vraag in tweede termijn? Zijn er dingen blijven liggen, zijn er dingen niet besproken?

De heer Van Wageningen (D66): Ik krijg een antwoord wat gaat in de richting van, we zijn al goed bezig, terwijl het duidelijk is dat wij niet goed bezig zijn. Daar heb ik inderdaad nadere vragen over. Ik zal een ander moment vinden om die te stellen.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. In de vorige Statenperiode heb ik zelf met de heer Van Wageningen een motie ingediend over dat al jarenlang die fijnstofnormen in Nederweert werden overschreden. Die waren zelfs hoger dan de Europese normen die al een compromis zijn. Dan denk ik, dan gaan we nu het ultrafijnstof meten. Betekent dat een afstel of uitstel van een daadwerkelijk aanpak daar? Ik vraag mij af, hoe lang zijn wij nu al aan het meten in Nederweert? Betekent een nieuw onderzoek dan dat...

De voorzitter: Ik begin nu toch het gevoel te krijgen dat we een beetje aan het uitwaaiëren zijn, hoe interessant het ook kan zijn. Als u het in twee zinnen kunt zeggen, maar ik wil daar nu geen discussie over. Als u over dit thema iets wilt weten, u kunt er vragen over stellen of anderszins, maar eer we het weten, beginnen we bij de VTH en eindigen we bij van alles en nog wat en dat is niet de bedoeling van deze behandeling. Ik kijk even naar de Gedeputeerde of die er één zin aan kan wijden? Anders dan moet ie ergens zijn plek krijgen.

Gedeputeerde Gabriëls: Omdat wij het Schone Luchtakkoord getekend hebben, zijn wij bezig met zo streng mogelijk kijken naar vergunningverlening binnen de wettelijke normen naar wat mogelijk is. Meten is weten. In het kader van de fijnstofproblematiek in heel Limburg en vooral in intensieve veehouderijgebieden, zal ook het Nationaal Plan Landelijk Gebied daar iets aan gaan doen. Er zal iets gebeuren op het gebied van stikstof en daarmee ook methaanuitstoot, maar ook fijnstofuitstoot.

De voorzitter: Oké, dat gezegd hebbende, sluit ik daarmee de tweede termijn en daarmee ook de behandeling, niet dan nadat ik u heb gevraagd – ik doe het even bij handopsteken – wie wil dit als bespreekstuk in de Staten hebben? Ik zie twee handen, dat betekent dat het in elk geval een bespreekstuk gaat worden.

De heer Van Wageningen (D66): Voorzitter, over energie is nog informatie toegezegd. Dat wil ik graag meenemen.

De voorzitter: Voor zover u dat nu kunt inschatten, zijn er twee partijen die het een bespreekstuk vinden. Wie dat wil, kan voor die behandeling nog laten weten of hij dat al of niet intrekt en waarover het gaat.

Gedeputeerde Gabriëls: Daarom inderdaad, als het dan gaat over zaken waar de discussie net over ging, niet over dit rapport, maar is het wel heel interessant om het daarover te hebben.

De voorzitter: We gaan niet aan de voorkant aan Statenfracties die iets willen bespreken, vragen wat ze dan willen bespreken. Zo werkt het niet.

Gedeputeerde Gabriëls: Duidelijk, duidelijk.

De voorzitter: Het is wel of geen bespreekstuk, maar ik constateer nogmaals dat er nu twee partijen zijn die er een bespreekstuk van willen maken, dan wordt het een bespreekstuk tenzij beide zouden

beslissen om dat in te trekken en dat horen we dan nog wel. Akkoord? Dan schors ik nu even voor twee minuten voor handen wassen, koffie halen en anderszins en dan zie ik u zo meteen terug.

[SCHORSING]

7.2   Sonderend stuk inzake adviezen naar aanleiding van aanbevelingen in adviesrapport 'Veiligheid in samenwerking. Kader voor een veilige ontwikkeling van Chemelot en haar omgeving'

De voorzitter: Mag ik iedereen vragen de plek weer in te nemen? Mag ik ook degene die zich nog bij de koffieautomaat bevindt vragen naar binnen te komen, want ik wilde nu toch doorgaan met de vergadering met de bedoeling om te kijken of het mogelijk is dat we het volgende agendapunt rond 12.00 uur kunnen afronden zodat u nog even kunt gaan lunchen. En ik begin dan maar even pragmatisch. Nou ja, dat hoeft ook niet meer. Ik begin gewoon aan mijn linkerkant, bij GroenLinks. Het gaat even – voor de helderheid en voor de notulen – over het sonderend stuk inzake de adviezen naar aanleiding van aanbevelingen – u kent het allemaal – rondom Chemelot. Ik ga het niet helemaal herhalen. Wij bespreken dit stuk in één termijn. Het is een sonderend stuk. En ik geef graag het woord aan de heer Westen.

De heer Westen (GroenLinks): Ja, dank je wel voorzitter. We hebben het stuk gelezen en ik moet eerlijk zeggen dat het best een ingewikkeld stuk is. Het had wel wat leesbaarder mogen zijn voor ons leken als Statenleden. Nou goed. In het stuk wordt uitgesproken dat de veiligheidssituatie omhoog moet en dat er veel geredeneerd dat men bij Chemelot aan de wettelijke eisen voldoet, maar dat er best wel wat meer gedaan mag worden aan dat wettelijk minimum. Er worden in dit stuk ook risicobeperkingen genoemd van eens in de miljard jaar. Dat vind ik toch wel ... Ik zou wel heel graag willen dat GS daar eens op reflecteert: eens in de miljard jaar waarbij gesuggereerd wordt dat er niets aan de hand is, maar dat is dus kennelijk niet zo.

Als ik het stuk zo lees, hebben we het ook over de koepelvergunning omtrent het Chemelot-terrein. De koepelvergunning is gericht op de chemische industrie, maar wat op de Campus gebeurt is dat natuurlijk niet als je kijkt naar studenten, het ontvangen van bezoekers en kleinschalige bedrijfsactiviteiten die daar spelen. En toch valt die Campus onder die koepelvergunning. En de TVC stelt als aanbeveling om die vergunning op te knippen in een chemisch deel en een publieksdeel, maar in die verdieping van aanbevelingen 'veiligheid in samenwerking' – dat is vanaf bladzijde 60 – wordt dit wel onderschreven, maar wordt geadviseerd het toch niet over te nemen en men wil een alternatieve invulling daaraan geven. Mijn vraag is eigenlijk: Waarom? Wil GS niet overwegen/heroverwegen om de koepelvereniging op te splitsen zoals TVC eigenlijk aanbeveelt? En als we het toch over die aanbevelingen van TVC hebben. Ik zie ook dat een aantal aanbevelingen niet wordt overgenomen in het algemeen. Wat vindt de TVC hier eigenlijk van? Ik bedoel: zij hebben dat rapport gemaakt, zijn deskundigen. Vinden ze eigenlijk nog dat het rapport overeind staat of vinden ze dat het rapport ondersteboven geschoffeld is? Ik weet eigenlijk niet hoeveel tijd ik heb.

De voorzitter: Maximaal drie minuten, maar die haalt u nog niet.

De heer Westen (GroenLinks): Oké, dan ga ik even snel aan de slag. De koepelvergunning is dus toegekend aan de partij CSP die eigenlijk ook de veiligheidssituatie moet auditen. Dat is naar onze mening toch wel uitzonderlijk: 'Ik ben de houder van de vergunning en ik moet zelf kijken of die wordt nageleefd'. Dus het is eigenlijk de slager die zijn eigen vlees keurt. En de TVC zegt daar weer niets

over. Moeten wij dan eigenlijk nog willen om op deze manier door te gaan? Kan GS daar eens op reflecteren?

En dan als laatste stuk. Er is een ingekomen stuk geweest van de Stichting Graetheide Comité. Dat hebben we allemaal kunnen lezen. Is GS überhaupt op de hoogte van dit stuk? Deelt u de mening van het Comité, aangezien de Onderzoeksraad voor de Veiligheid in drie rapporten concludeert dat de bedrijven op Chemelot de veiligheidsrisico's onvoldoende beheersen. Neemt u daar misschien wel iets van mee in uw besluitvorming? Dank u wel.

De voorzitter: Dank je wel. Dan ga ik nu naar mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja, dank u wel voorzitter. Dank voor deze notitie. Die had u natuurlijk niet hoeven presenteren, maar dat doet u wel, dus dank daarvoor. Dat kan ik zeer waarderen. Ik heb de technische sessie bij Chemelot ook bezocht met een aantal van mijn collega's, maar ik had daar achteraf toch niet echt een heel goed gevoel bij, omdat ik de informatie soms tegenstrijdig en bij vlagen chaotisch en soms ook wel nogal gejaagd vond. Dat vond ik wel jammer. Er waren veel kritische vragen, met name vanuit de gemeenteraadsleden, die onvoldoende gepareerd werden. Dus de zorgen die er waren, heb ik nu nog steeds. Het zou gaan om veiligheidsbevordering, maar het voelde meer als passend maken wat we passend willen hebben. Zo werden bijvoorbeeld bovenwettelijke maatregelen plots omgedraaid naar realistische maatregelen en wordt er niet met terugwerkende kracht gewerkt. Dus ben ik zelf groot voorstander van gezond verstand en een dosis realisme, maar wanneer alle alarmbellen rinkelen bij elke halve koe in de wei te veel, zou ik bij een chemical plant als Chemelot toch geen enkel risico willen nemen. En de nieuwsberichten daarover van de afgelopen jaren zeggen dan, denk ik, wel voldoende. Maar goed. Laat ik beginnen met een samenvatting van wat ik gelezen denk te hebben. Chemelot, de Provincie en omliggende gemeenten willen de veiligheid bovenwettelijk borgen. Dit behoeft een lange adem. En tijdens deze lange adem is afschaling van veiligheid noodzakelijk. Maar op het einde zou het dan allemaal beter moeten zijn. Wat ik verder lees, is dat Chemelot wil blijven doorontwikkelen. Daar heb ik een aantal vragen over, voorzitter. Want wat wordt er nu concreet bedoeld met doorontwikkelen? Wordt hier een technologische kwalitatieve doorontwikkeling bedoeld? Wordt fysieke groei bedoeld? Of gaat het om beide? Wordt hier voorgesorteerd op de uitbreiding van Chemelot? En wanneer dit laatste aan de orde is, is het dan niet zo dat men aan het einde van die lange adem weer opnieuw moet beginnen omdat door uitbreiding het zojuist gerealiseerde weer achterhaald is? Of is het juist andersom? Wanneer we nu inzetten op bovenwettelijke kaders is er straks de ruimte om verder uit te breiden en staan we weer op de nullijn.

En waarom vraag ik dit zo specifiek, voorzitter? Nou, dat vraag ik omdat er nogal wat onduidelijkheid werd gecreëerd tijdens de infosessie en is er met name onduidelijkheid voor de omliggende wijken van Chemelot, onder andere de wijken Krawinkel en Lindeheuvel. De wijk Krawinkel zou moeten verdwijnen en toen toch weer niet. En gisteren vernam ik vanuit de klankbordgroep dat er een soort van standstill is afgekondigd, wat zo veel betekent als: hier gaan we niets meer in investeren noch uitbreiden. De inwoners van de wijk weten van niets, maar zouden wel betrokken worden, zo is te lezen. Kan het College duidelijkheden geven over wat de inwoners van deze wijk te wachten staat? Moeten ze straks verkassen? Lopen de wijken langzaam leeg? Gaat er verloedering optreden? Zijn zij meer in gevaar dan andere inwoners van de gemeenten Sittard-Geleen, Urmond of Stein?

De voorzitter: Mevrouw Palmen kunt u afronden?

Mevrouw Palmen (Omzien!): O, ik heb eigenlijk nog wel ... Ja goed, dan houd ik het even bij het laatste. Ik had eigenlijk nog veel meer, maar goed.

De gemeente Sittard-Geleen gaf als antwoord op raadsvragen dat de Provincie zorg moet dragen voor veiligheid van inwoners, omdat de Provincie over het gehele project gaat. Is dat een correcte veronderstelling?

Maar goed, ik zal kijken of ik de rest van de vragen misschien achteraf schriftelijk in zal dienen. Dan zal ik het hier even bij laten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Richter.

De heer Richter (50PLUS): Ja dank u wel voorzitter. Ja, wat betreft de leesbaarheid van het rapport sluit ik mij bij voorgaande sprekers aan. Ik heb het een paar keer moeten lezen. In het begin van het rapport staan wat vreemde woorden die plotseling zonder letters zijn. Dus ja, dan denk ik: oké. Het is nog wel te lezen, maar het had ook wat mooier gekund.

Voor de rest, kortheidshalve om 12.00 uur te halen, mevrouw de voorzitter, sluit ik me bij de vragen van de voorgaande sprekers aan.

De voorzitter: We hebben nog een uurtje. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel voorzitter. Vierenhalf jaar na het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid krijgen wij als Staten nu, na het advies van de externe commissie TVC, een bestuurlijke verdieping van dat advies die de grondslag moet vormen voor een nog te sluiten convenant. Een behoorlijk technisch verhaal – we hoorden dat al eerder – dat alleen door insiders opgesteld is en voor niet ingewijden dus nauwelijks te volgen. Kan dat dan die omwonenden, die toch regelmatig worden opgeschrikt door incidenten, geruststellen, voorzitter? Het OvV-rapport kwam in 2018 naar aanleiding van een aantal ernstige incidenten en die hebben zich sindsdien ook voorgedaan. Volgens Comité Graetheide zijn dat er twaalf geweest in de afgelopen zes jaar. Ernstige incidenten naast een aantal incidenten met minder grote gevolgen. Overigens worden die incidenten maar heel summier, met één regeltje, op de site van Chemelot gepubliceerd. Waarom niet uitgebreider inclusief wat er wordt gedaan om herhaling te voorkomen?

Het OvV-rapport wees nadrukkelijk op de risico's van de bestaande situatie met verouderde installaties ontworpen in de jaren zestig en zeventig. Ik citeer: 'De partijen op Chemelot evalueren het ontwerp van hun ouder wordende installaties niet als geheel en hebben daarmee te weinig aandacht voor het systematisch verbeteren/innoveren van hun fabrieken naar nieuwe inzichten. Ook vanuit overheidstoezicht is er geen sturing om bestaande installaties te innoveren op het gebied van veiligheid, zolang deze voldoen aan de geldende voorschriften vanuit wet- en regelgeving.' Einde citaat. We zien hierover nu bar weinig terug. De aanbevelingen voor het onderzoeken van de procesintensificatie, het anders ontwerpen van bestaande processen, wordt afgewezen. Wat betreft het toepassen van de best beschikbare technieken – wat een aanbeveling was – wordt alleen maar vrijblijvend aan de methodiek gewerkt. En dan vragen wij ons af of er ook een commitment is bij die bedrijven en bij de vergunningverleners om die daadwerkelijk toe te passen. Of blijft het bij een rapportage, voorzitter? Alleen maar bovenwettelijk kijken naar toekomstige nieuwvestiging en niet naar het verbeteren van bestaande installaties en werkpraktijken, zal omwonenden niet geruststellen. Waarom zijn die overigens in het geheel niet betrokken bij het opstellen van dit document?

Wat hen ook niet gerust zal stellen, is het afwijzen van de optie om bestaande woningen in zone 1, het aandachtsgebied voor brand en explosie, uit te faseren en te hervestigen. Dit op grond van de schimmige becijferingen van de businesscase. Hoe is het dan met de veiligheid in zone 1? De TVC doet niet voor niets die aanbeveling. Wat zegt u als verantwoordelijke overheid tegen die bewoners: 'Uw veiligheid is te duur'? Graag een reactie.

Het Comité Graetheide heeft nadrukkelijk wel naar het heden gekeken en het recente verleden en vraagt een analyse onder meer van de ernstige incidenten en in het verlengde van de

Onderzoeksraad voor Veiligheid om: verbeteren van de werkinstructies voor zowel de bedrijven van een fabriek als voor het onderhoud. Hierbij is meer aandacht voor de procesrisico's nodig, betere opleiding en training van de procesoperators met meer aandacht voor de procesveiligheid, verbeteren van de instrumentatie in de fabriek zodat operators beter inzicht hebben in actuele procescondities.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin, rondt u ook af? U bent ook over uw tijd.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, ik ga afronden. Het is ook heel zonde als er heel veel doorheen wordt gepraat. Dat hoor je.

De voorzitter: Een tip: de brief van Graetheide heeft ook iedereen, dus die kunnen ze ook lezen natuurlijk.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, dat weet ik. Ik vind het nogal schokkend. Je zult ernaast wonen. Je zult er wonen. Gaat GS dit in het convenant opnemen – waar ik het net over had? En bij het oude programma voor het onderhoud in ieder geval een peerreview toepassen zoals de TVC vraagt? Vreemde ogen dwingen immers.

Voorzitter, met waardering voor de aanbevelingen die wel zijn overgenomen, missen wij nog te veel de blik naar buiten. Hoe worden bewoners meegenomen? Het is nu nog te veel een spel tussen insiders. Dank u wel.

De voorzitter: Dank je wel. Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Dank u wel voorzitter. Ik kan me voor een gedeelte aansluiten bij een aantal vragen die al gesteld zijn. Dus die zal ik overslaan.

Ik begreep in eerste instantie heel goed bij de aanbevelingen die gedaan waren, dat daar een verdere uitwerking van nodig was. Wat alleen wel een beetje blijft hangen bij het stuk dat er nu ligt, is dat het vaak lijkt te gaan om een heel erg, bijna papieren werkelijkheid die een beetje losgetrokken wordt van de veiligheid ter plekke. Als het bijvoorbeeld gaat over de Provincie en de vergunning die wel of niet opgeknipt moet worden bijvoorbeeld... Er wordt aangegeven dat een gedeelte van de Campusgebouwen op dit moment in een zone liggen met een extra hoog risico en daarom beveelt de TVC aan om die niet meer binnen dezelfde vergunning te laten betrekken. Nu gaat het natuurlijk niet om hoe we dat juridisch op kunnen lossen, maar hoe de mensen die in de Campusgebouwen werken die verder niets met chemie of andere risicovolle processen van doen hebben, zeker weten dat ze een veilige werkplek hebben. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de omwonenden. Ik kan me best voorstellen dat het op dit moment misschien niet haalbaar of misschien niet wenselijk is om een hele woonwijk te slopen, maar we moeten natuurlijk wel zicht hebben op hoe de situatie voor omwonenden veilig is en veiliger moet worden ook, want dat was de conclusie. En als er dan bijvoorbeeld staat bij een van de aanbevelingen: 'we moeten zorgen dat de brandweer binnen twee uur ter plekke is' en er wordt dan gezegd: 'ja, maar we gaan de vergunning niet veranderen dus dit is niet meer nodig', dan denk ik dat dat niet helemaal de kern van de zaak is. Uiteindelijk moeten we ervoor zorgen dat, als er wat gebeurt, er goed op gereageerd kan worden.

Daarnaast staat er in het stuk over zone 1 en de woningen die daarin staan een heel ambitieus stukje over de ambitie van de woongebieden: '...een woonomgeving die gezondheid bevordert, aantrekkelijk is, klimaatadaptief is en sociale cohesie bevordert ...' Ik had eigenlijk gevraagd of dit nog gelinkt is aan het Omgevingsfonds waar de Staten eerder een motie over hebben aangenomen. Weten jullie daar iets over? En ook hoe dit zich verhoudt tot de standstill die in die zone is afgesloten. En misschien de zorgen die mevrouw Palmen ook al noemde: Betekent dit dat er verder ook echt niets gebeurt? Of betekent dit alleen dat er geen extra huizen bijkomen, maar dat er wel extra geïnvesteerd

gaat worden in de woonomgeving, bijvoorbeeld op een andere manier? Daar wilde ik het voor nu even bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Dank je wel. Mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Dank u wel voorzitter. Voorzitter, ik sluit mij helemaal niet aan bij de vorige sprekers allemaal. Ik heb het stuk anders gelezen. Er wordt aan ons gevraagd in te gaan op de aanbevelingen die aan de Provincie gericht zijn. Dus zo heb ik het ook gelezen. Maar eerst in zijn algemeenheid: we hebben het over aanbevelingen. Een aanbeveling is concreet, specifiek. Het bevat een advies waarin wordt aangegeven wat wij kunnen ondernemen om het probleem geheel of deels te tackelen. Een aanbeveling is niet bindend. Hoe, voorzitter, gaat in het nog af te sluiten convenant geborgd worden dat de aanbevelingen opgevolgd worden? Dat in zijn algemeenheid.

Er waren vijf aanbevelingen richting de Provincie, tenminste voor zover ik het heb kunnen nagaan. Ik wil daar heel even kort op ingaan. De eerste daar komt een stukje in voor, daar staat: 'een proportionele kosten-batenafweging van de te treffen maatregelen versus de veiligheidswinst. Ik neem niet aan dat dit op het bordje van de Provincie komt. Als dat wel zo is, dan hoor ik dat graag.

Aanbeveling 2 gaat over die beschikbare ruimte, met name de zones. Ik kan me voorstellen dat je met name het kantorengebouw van zone 0 gaat verplaatsen naar zone 1. Er wordt hier gesteld dat we op die manier ruimte creëren voor andere chemische activiteiten in zone 0. Ik vind wel dat je daar heel voorzichtig mee moet zijn. Ik neem aan dat dat ook geborgd gaat worden. Want je kunt wel alles op één plek gaan zetten of heel kort bij elkaar, maar gaat het bij één van die fout dan krijg je een kettingreactie. Het wordt in het stuk ook ergens vermeld, van Enschede. We weten allemaal hoe dat ging.

Dan kom ik bij de derde aanbeveling. Die gaat over dat invloerend transitiefonds. Maak duidelijk hoe dit gaat werken. Want er staat: 'Vanuit het fonds kunnen aankopen worden gedaan zodat de overheid geleidelijk controle krijgt over een steeds groter deel van de bebouwing in zone 1. Zodra voldoende ruimte is verkregen, kan het terrein worden verkocht aan een bedrijf dat past binnen deze waardeketen en op die manier geld opbrengen'. Leg mij dat eens uit, want er zal ergens begonnen moeten worden, dus er moet geld ingestopt worden. Wie gaat dit doen?

Dan had ik aanbeveling 4 aan de Provincie, dat ontkoppelen van de **publieks...**[2:07:09]. Daar heb ik totaal geen probleem mee.

Uit puntje 5, dat was de aanbeveling adequate borging van die gasdichte ruimtes. Volgens mij ligt dat toch meer bij de fabrieken en wordt dat alleen gecontroleerd door ons. Wij kunnen die gasdichte ruimtes niet gaan aanbrengen. Die zijn er of die zijn er niet. Ik heb er lang genoeg gewerkt, dus wat dat betreft weet ik er wel van. Dat ligt niet bij ons. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank je wel mijnheer Hermans. Mijnheer Van Wageningen.

De heer Van Wageningen (D66): Ja, uitstekende sondering tot nu toe. Ik sluit graag aan bij mevrouw Palmen, bij mevrouw Plusquin en ook best wel bij de heer Meziani namens het CDA bij het vorige onderwerp. Voor de mensen en de omgeving is dit niet een geruststellend rapport. Mensen in Lindenheuvel wonen in drie aandachtsgebieden en wat merken ze van die aandacht? Als het enige wat ze merken is dat er gezegd wordt: 'we gaan de huidige situatie niet meer veranderen' en 'jullie blijven in die situatie zitten', dan is dat natuurlijk helemaal niet geruststellend. Heb ik het goed begrepen dat u met 'bovenwettelijk' bedoelt 'minder scherpe regels dan wettelijk'? Want die indruk wordt gewekt in dit rapport. Een harde wettelijke grens is meer dan een op een miljoen voor het plaatsgebonden risico: mag niet. Dat betekent: buiten de inrichting zelf mag je daar niets bouwen waar mensen kunnen verblijven. Dat is een harde wettelijke regel. De Chemelot Campus ligt binnen die één op één miljoen-contour. En de Campus mocht toch ontwikkeld worden, omdat hij juist wel binnen de

inrichting ligt en binnen de koepelvergunning valt. Klopt het dat de Technische Veiligheidscommissie aanbeveelt om hem uit die koepelvergunning te halen? En hoe moet ik dat dan zien als de grens van de inrichting wordt aangepast zodat de Campus er niet meer binnen ligt? Dan ligt hij ... [2:09:13] steeds meer in die 10^{-6} contour. Is mijn conclusie dan juist dat we iets willen, namelijk Brightlands Chemelot Campus, op een plaats waar dit niet mag, namelijk binnen de wettelijke contour voor het plaatsgebonden risico? We willen iets wat niet mag en dan gaan we schipperen om het toch te laten mogen. Maar dat is toch het versoepelen van normen? Dat is toch niet het aanscherpen van bovenwettelijke normen?

Heb ik het goed begrepen dat de Technische Veiligheidscommissie dit dilemma oplost door aan te bevelen om de eigen aanbeveling dan maar niet op te volgen? Dus om de Campus toch maar binnen de inrichting te houden. Heb ik dat goed begrepen?

Wat betekent dit voor de vergunningverlening, toezicht en handhaving? Wordt de gemeente Sittard-Geleen hier bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning als de Campus niet meer onder de koepel van de provinciale inrichting valt? Moet de RUD dan gaan toezien op bouwkundige voorwaarden of moet de gemeente Sittard-Geleen dit doen? Want de gemeente Sittard heeft zijn bouwkundig toezicht niet aan de RUD uitbesteed. Mag het überhaupt? Mag de gemeente wel bouwkundige eisen stellen die...

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen, mijnheer Hermans heeft een vraag aan u.

De heer Hermans (PVV): Ja, dank u wel voorzitter. Ik voel me aangesproken. Mijnheer Van Wageningen kijkt naar rechts als het gaat over de gemeente. Mijnheer Van Wageningen, realiseert u zich – dat staat ook in de stukken – hoe vaak er al bijeenkomsten zijn geweest over dit stuk bij de diverse gemeentes, bij diverse overlegorganen? Gaan we dit nu nog eens allemaal overdoen?

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen.

De heer Van Wageningen (D66): Dit rapport, deze aanbevelingen, liggen nu hier voor. Ik ga in op wat hier staat. Het is al heel vaak gebeurd, dat klopt, maar nog nooit opgelost.

De voorzitter: Mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Er wordt aan ons gevraagd, mijnheer Van Wageningen – zo lees ik het, hoor, het is een sonderend stuk – wat wij vinden, wat onze reactie is op hetgeen gesteld wordt richting Provincie. Ik bedoel: dit hele stuk – we gaan dit niet nog eens opnieuw doen – is jaren aan gewerkt. Ik zie niet in waarom we dat nog een keertje gaan overdoen hier.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen, en dan graag afronding van uw termijn.

De heer Van Wageningen (D66): Ik begrijp niet precies wat u bedoelt met overdoen. Wat doe ik ten onrechte over naar uw idee?

De heer Hermans (PVV): U heeft het in zijn algemeenheid, u betreft van alles bij het rapport over de veiligheid, over die DALY's – ik weet niet of ik het zo goed zeg – die kansberekening allemaal. Er zijn zo veel geleerden... Als ik kijk naar wie dat rapport heeft samengesteld, daar is door zo veel mensen over gedacht. Ik heb er geen behoefte aan om dat hier nog eens een keertje te bespreken en te horen. Er wordt ons gevraagd naar onze reactie op de adviezen richting Provincie. Niet meer, niet minder.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen.

De heer Van Wageningen (D66): Het lijkt alsof het werkelijke probleem... De gevoelens van de mensen in de omgeving, daar ben ik niet op ingegaan, maar ik heb wel bij anderen aangesloten. Dan gaat het ook over... Dat is onze taak om daarop in te gaan, op hoe mensen... Wij zijn volksvertegenwoordigers. We moeten het volk vertegenwoordigen. Dan denk ik dat het... In dit rapport zijn die aanbevelingen gebaseerd op het idee dat we iets wat eigenlijk niet mag toch mogelijk willen maken. Ik gebruik mijn termijn om de vinger op de zere plek te leggen. Dat is al eerder door andere mensen ook gedaan, maar het is nog nooit opgelost. Daarom denk ik dat het wel degelijk relevant is wat ik nu vraag. Ik vraag min of meer of ik het goed heb begrepen, want het lijkt alsof we iets willen wat gewoon niet mag.

De voorzitter: Oké, kunt u uw termijn afronden nu?

De heer Van Wageningen (D66): Ik was bezig met wat het zou betekenen als we de aanbeveling opvolgen. Wordt het dan de gemeente Sittard-Geleen die bevoegd gezag is? In het stuk staat dat de RUD erop moet toezien dat het werkelijk gebeurt: luchtdichte ruimtes. Maar dat is een bouwkundige voorziening en de bouwvergunning wordt dan door de gemeente Sittard-Geleen verleend als die niet binnen de inrichting zou vallen. Dus wat is nu precies de aanbeveling wat dat betreft? Want de RUD heeft geen opdracht van de gemeente Sittard-Geleen om op bouwkundige zaken toe te zien.

De voorzitter: Bent u klaar?

De heer Van Wageningen (D66): Ja, ik ga u namens D66 op voorhand niet het comfort geven dat we dit als volksvertegenwoordigers begrepen hebben en dat we ermee akkoord gaan. Dank u wel.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Mijnheer Van der Linden.

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Ja, voorzitter, het wordt steeds ingewikkelder. Ja en dan kom je toch – en daar moet ik mevrouw Palmen gelijk in geven – bij de vraag voor wie we het doen. Dat is toch ook voor de mensen die eromheen wonen en al jarenlang vragen of het hier wel goed gaat. Dan kom je toch langzaam maar zeker bij de conclusie – laat ik het dan voorzichtig zeggen – dat dit rapport daar toch niet alle zekerheid over geeft dat het die kant opgaat dat we het straks goed vinden.

Dan was nog voor mij... Mijnheer Van Wageningen heeft de vraag al gesteld over bovenwettelijk. Ik versta bovenwettelijk altijd naar 'meer dan wettelijk vaststaat'. Er werd hier gezegd 'minder'. Als dat de uitleg is, dan zitten we daarin. Aan de andere kant had ik het dan over bovenwettelijk: als wij veel meer eisen gaan stellen dan in de wet staan, blijven die maatschappijen daar dan wel zitten? Want dat is tegenwoordig, geloof ik, ook al trend in Nederland – Boskalis die scoort daar nu mee – 'als het ons niet bevalt met de wetgeving dan zijn we weg'. Dus het wordt steeds lastiger.

Ik had er ook nog een. Ik heb eens naar die kaartjes gekeken van de risicogebieden. Dan zie je in het eerste kaartje dat dat vrij omvangrijk is. En dan komt er vervolgens het maatwerkkaartje en dan is dat een heel stuk minder waar al die gevaren opdoemen. Dan denk ik: Is hier toch niet pas gemaakt wat pas gemaakt moest worden?

Daarbij valt mij ook nog op dat één sector niet benoemd is – misschien heb ik er in mijn onwetendheid langsheen gelezen – en dat is het verkeer. Er lopen twee rijkswegen door dat gebied waar de zaak kan ontploffen en weet ik veel wat allemaal. Wat gebeurt er met dat verkeer? Spelen we daar ook op in? En we hebben nog het verkeer dat vooral spullen van Chemelot afvoert per trein. Dat wordt ook

niet meegenomen in de zin van: Wat heeft dat voor risico op het terrein, maar later ook buiten het terrein? Want dat is ook wat Chemelot veroorzaakt.

Dus ik ben ook niet erg enthousiast over het rapport, moet ik eerlijk zeggen. Ik vraag me dus inderdaad af – en dat geeft dan de mail van Stichting Graetheide aan – of er wel op de goede manier is geanticipeerd op wat de Veiligheidsraad aan onderzoek heeft bedoeld. Heeft de Technische Commissie een hoog gewenst rapport geproduceerd voor een bepaalde partij of een objectief rapport? Ik durf er geen stelling over in te nemen. Dus we zijn niet erg enthousiast.

De voorzitter: Dank je wel. Mijnheer Vincken.

De heer Vincken (SVL): Voorzitter, misschien is het toeval dat dit onderwerp na het voorstel met betrekking tot de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer vandaag besproken wordt. Er is duidelijk sprake van een overlap bij diverse onderdelen. En uit de teksten die ik van een aantal collega's gehoord heb, bleek ook dat er nogal een aantal keren een beetje een verwisseling plaatsvond. Het plan in dit sonderend stuk wordt zelfs ook al opgevoerd als een van de wapenfeiten ten gevolge van de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer, het vorige onderwerp. Ons wordt gevraagd een mening te geven over de integrale adviezen betreffende de in het rapport van de TVC gedane aanbevelingen. Goed. Ook hier is het erg ingewikkeld, net zoals in het vorige geval, voor PS om in detail op de hoogte te zijn en daarmee een kritische reactie te kunnen geven. Een aantal collega's heeft dat geprobeerd, oké, respect.

Het feit dat Chemelot en DSM zich inhoudelijk kunnen vinden in de aanbevelingen stelt ons gerust met betrekking tot de technische details ervan, los van de effecten op de omgeving. Alle ambities tot vergroting van de veiligheid hebben een prijs. De TVC heeft tot onze tevredenheid hierin de proportionaliteit als leidend genomen. Hierdoor kan voorkomen worden dat de extra kosten onevenredig hoog zijn ten opzichte van de veiligheidswens.

Ja, die proportionaliteit. Een echte objectieve proportionele kosten-batenanalyse blijft helaas een wensdroom. Bij het bepalen van de kans op ongelukken moeten veel aannames gedaan worden. Zo kom je tot een keer op de miljoen of een keer op de miljard. Dat geldt ook voor de prijs van een mensenleven. En de DALY wordt ook opgevoerd als voorbeeld. Ons blijft helaas niets anders over dan de internationaal min of meer arbitrair vastgestelde normen te accepteren.

Dan nog het probleem van de omringende bebouwing waaronder veel woningen die dicht tegen de site aanliggen. Dit leidt terecht tot een deel van de aanbevelingen. Hier speelt echter weer het probleem van de schaarse ruimte waardoor uitbreiding van die site onmogelijk is.

Dat is eigenlijk het bruggetje naar mijn laatste algemene opmerking vanuit de helikopter. Bij een groot deel van de dossiers waar ik de afgelopen vier jaar heb mogen meepraten in deze commissie – en dat geldt ook voor de commissie MD – is ruimte de bottleneck. Het feit dat Nederland een overbevolkt land is, veroorzaakt veel frictie en beperkt de mogelijkheden voor de toekomstige oplossingen. We kunnen rondom Chemelot hier nu niets aan veranderen, maar het zou geen kwaad kunnen als we ons in de toekomst meer bewust zouden zijn dat de ruimteproblemen alleen maar groter worden zolang Nederland een immigratieland is. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank je wel. Mijnheer Meziani.

De heer Meziani (CDA): Ja, dank u wel voorzitter. Dit agendapunt heeft voor een deel ook te maken met het vorige onderwerp dat we besproken hebben. We hebben het hier over een van de grootste economieën in Limburg en misschien wel in Nederland. Dat neemt niet weg dat wij het over de risico's moeten hebben. Ik heb zelf contact proberen op te nemen met iemand van Chemelot zelf. Daar ben ik niet in geslaagd. Want ik maak me zorgen, en misschien kan de Gedeputeerde die zorgen wegnemen, over de conclusie en het antwoord dat Chemelot en de andere bedrijven daar zelf geven

over die aanbevelingen. Ze zeggen namelijk dat ze een inhoudelijke verdieping niet nodig achten, terwijl hier ook door verschillende collega's de zorgen zijn geuit. Dus ik wil daar toch even duidelijk antwoord op hebben van de Gedeputeerde of de andere betrokkenen.

Verder geldt hier ook hetzelfde als voor het vorige agendapunt. Laten we de aanbevelingen gewoon ter harte nemen en er snel mee aan de slag gaan. Ja, communicatie is ook heel belangrijk. Mevrouw Schuur en mevrouw Plusquin hebben dat ook genoemd. De betrokken partijen en de bewoners daar in de buurt: u kunt zich voorstellen dat ze zich ook grote zorgen maken, zeker als er gebrek is aan informatie. Hoe gaan we die burgers en de betrokken partijen erbij betrekken en ze vooraf goed informeren en mee te nemen in de stappen die gezet worden om de risico's minimaal te maken en die zorgen weg te nemen?

Dat waren mijn punten, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, ik zal het kort houden. De grootste risico's lopen natuurlijk de mensen die zich binnen de poorten van het gebied bevinden. Voorgaande sprekers hadden het ook al over één op één miljoen of één op één miljard. Ik vind het altijd interessant hoe je zoiets berekent.

Uiteindelijk hebben we allemaal een kans van een op 120 maximaal dat we overlijden en dat gaat ook gebeuren. Maar dat terzijde.

Wat opvalt is dat een aantal aanbevelingen niet wordt overgenomen en een aantal aanbevelingen wel. Met name die over de best beschikbare technieken – daar had een van de sprekers het ook al over – die wordt wel overgenomen voor wat betreft als het bijdraagt aan de veiligheid. En dat lijkt me ook een logische, omdat het daarover gaat hier. Maar in algemene zin. Kennen wij de consequenties van het niet of wel overnemen van de aanbevelingen? Een voorbeeld daarbij is de risicoruimte. In heel veel wetgeving maken we daar gebruik van. Dat wordt eigenlijk neergezet als een verworven recht. Als iets nieuws risicovol wordt toegevoegd, moet iets anders risicovol worden afgevoerd. Het is altijd heel bijzonder hoe zoiets getoetst wordt.

Dan de opmerkingen over de Campus. Die komen bij mij eigenlijk heel logisch over. Van de ene kant zijn het natuurlijk wel studenten die uiteindelijk in de chemie aan het werk moeten, dus zij moeten doordrongen zijn van veiligheid, veiligheidsrisico's en hoe je daarmee omgaat. En van de andere kant is het ook een concentratie van mensen op een relatief klein gebied. En als je die dus buiten risicocontouren geplaatst krijgt, zou dat wel onze voorkeur hebben, als dat fysiek mogelijk is.

En tenslotte. Bij ons in de gemeente ligt een industrie van voorheen Akzo, nu Nouryon en daar is een school voor verplaatst vanwege externe veiligheid. Daarbij heb ik opgemerkt dat er een vliegtuig op de toen Akzo zou kunnen vallen, maar het vliegtuig kan ook op de school zelf vallen. Dat geldt natuurlijk voor die woonwijken ook. Dus risico zit ook een heel stuk tussen de oren en het blijft altijd lastig. Dus graag een antwoord op de vraag of de consequenties van de aanbevelingen van twee kanten bekend zijn. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is de termijn van de commissie daarmee rond en geef ik het woord aan mevrouw Van Toorenburg voor de beantwoording.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, heel veel leden van uw Staten weten dat ik in Limburg ben gaan wonen omdat mijn vader bij de DSM werkte. Dat heeft mij naar het zuiden gebracht. Mijn vader was een van de inkopers van al die chemische stoffen. Dus met enige regelmaat zaten wij vrolijk het nieuws te kijken en was er ergens iets gebeurd en ging mijn vader rechtop zitten. En dan snapte ik niet wat er gezegd werd op het nieuws, maar het was blijkbaar ernstig. Dus ik ben opgevoed met de risico's van DSM en Chemelot nu. Dat gezegd hebbende, hebben we wel nu vandaag verschillende rapporten voorliggen. Het ene is – en daarom noem ik dat ik

doordrongen ben van het risico van een chemisch bedrijf – het rapport van een Zuidelijke Rekenkamer die aangeeft dat chemische bedrijven, hoog risico bedrijven, stevig gecontroleerd moeten worden en qua deskundigheid op orde moeten komen, juridisch op orde moeten komen en vaker controleren. Maar dat is het hele pakket waar we het vanmorgen over hadden.

Wat nu voorligt is: op basis van een OvV-rapport heeft een Technische Commissie gekeken wat wij nu bovenwettelijk zouden kunnen doen om als Provincie, gemeente, bedrijf nog beter grip te krijgen op de veiligheidsrisico's van zo een totale site. Daar is een aantal aanbevelingen uitgekomen. We hebben gezegd dat we die niet zomaar naar onze volksvertegenwoordiging kunnen kiepen maar dat wij daar een verdieping op moeten maken. Daar waar Chemelot zelf heeft aangegeven dat zij geen verdieping hoeven maar daar gewoon mee aan de slag gaat, is het voor hen niet zo dat ze niet willen verdiepen omdat ze er niet mee aan de slag willen. Nee, ze hebben die verdieping niet nodig, want zij weten gewoon wat hen te doen staat.

Vier aanbevelingen regaderen de Provincie. Dat zijn de eerste vier: A, B, C, D. Ik zeg jullie heel eerlijk dat ik van de week ook aan mijn gewaardeerde rechter buurman heb gevraagd ze nog even in jip-en-janneketaal aan mij aan te geven wat nu die vier aanbevelingen zijn. Want ik vind het ook heel erg ingewikkeld, zeg ik u heel eerlijk. En misschien hadden wij nog wel eerder ook zo een soort exercitie met u moeten doen, want ik hoor uw worstelingen. Wij hebben alleen gedacht dat we het op papier konden zetten, maar dat is ook altijd ingewikkeld want dan moet je het wel compleet en volledig en nauwkeurig doen. En dan krijg je toch weer ingewikkelde teksten. Daarom hebben wij geprobeerd het op 11 januari in een infosessie te doen, maar ik denk dat dat voor u een ongelukkige datum is geweest want er waren drie mensen en die hebben geen vragen gesteld, of één iemand heeft een vraag gesteld. Dus daar voelen wij onze verantwoordelijkheid om te kijken of we dat misschien nog een keer iets beter kunnen doen. Het is namelijk heel ingewikkeld. Ik weet dat ik u overvraag wanneer ik van u verlang dat u dit helemaal even leest en denkt: 'oh dit gaan we doen, dit gaan we doen, dit gaan we doen'. Maar het is wel heel erg belangrijk dat wij ons realiseren – en dat is ook een beetje wat in het schrijven van Graetheide door elkaar loopt – wat ons nu bovenwettelijk... En bovenwettelijk is niet: we schuiven de wetten even aan de kant en we kijken er even van bovenaf naar en we denken dat het oké is. Nee, bovenwettelijk is: wat moet naast de wettelijke verplichtingen ook nog gebeuren om de veiligheid van de totale site te waarborgen? En daarom gaat die eerste aanbeveling eigenlijk over meer. Dat gaat eigenlijk ook over verkeersveiligheid – ik hoorde de A2 al genoemd worden – dat gaat over luchtkwaliteit – waarmee we bezig zijn – geluidsoverlast en werkgelegenheid. Ja, om dat nu zomaar even te doen, we hebben wel gezegd: laten we daar met elkaar nu eens, elkaar vasthoudend, een verdieping in maken. Zijn er nu dingen/knoppen waar we aan kunnen draaien om die zaken nog te verbeteren?

De voorzitter: Mevrouw Palmen heeft een vraag.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja, dank u wel voorzitter. Ik ga heel even terug naar wat u zojuist zei. Dit rapport is in, ik geloof, juli 2021 uitgekomen. Wat is dan de reden dat het pas zo laat op de agenda komt, dat daar pas in januari daar een infosessie over komt? En daarbij snap ik het wantrouwen dat ik met name van een aantal raadsleden uit de omliggende gemeenten gehoord heb, omdat er toch een aantal ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in die tijd, die een beetje ingaan tegen deze veiligheidsadviezen. Dat voedt dan natuurlijk het wantrouwen. Het lijkt er dan op dat die plannen er nog een beetje doorgeduwd zijn voordat dit hier op tafel kwam. Of was er een andere reden om dit rapport toch vrij laat te presenteren?

De voorzitter: Mevrouw Van Toorenburg.

Gedeputeerde Van Toorenburg: Voorzitter, een van de burgemeesters heeft aangegeven toen het eerste rapport van de TVC kwam: 'We kunnen dit niet zomaar uitvoeren, dit vraagt gewoon om een verdieping. Hoe dan? Wat moeten we er dan meer aan doen?'. Dus dat is de tijd die we gebruikt hebben: het nader beschouwen van wat we wel en niet moeten doen. Toen u de eerste keer – en in die call was ik er ook bij – met degenen die dit rapport hadden opgesteld sprak, toen hebben ze zelf ook gezegd: – en later ook nog tegen ons – 'Het is een aantal aanbevelingen, maar jullie moeten vervolgens ook kijken wat dan de prioriteiten zijn, wat de proportionaliteit is. Dit vraagt om een bredere weging, maar als wij met onze deskundige oogkleppen daarnaar kijken, zou je het zo kunnen doen.' Vervolgens moet je dan natuurlijk de afweging maken wat dat dan betekent. Dat zijn vervolgens aanbevelingen aan de Provincie (A, B, C, D), aan Chemelot site – wij snappen wat ons te doen staat, we gaan ermee verder – en er zijn aanbevelingen – en ik hoor verschillende leden daarover spreken – aan de gemeente. Dan rest natuurlijk de vraag of je een woonwijk moet hebben op een terrein dat zo nabij zo een site ligt. Dat is niet iets wat naar de Provincie gaat. Dat is een aanbeveling aan de gemeente, waarbij met elkaar is gezegd dat het zomaar verplaatsen van de hele woonwijk en alles weghalen iets is wat wij niet gaan doen. Als de gemeente dat anders wil, of de gemeenteraad, en een wijk wil verplaatsen, dan neem ik daar kennis van, maar daar gaan wij als Provincie niet over. Als ik bijvoorbeeld kijk naar die tweede aanbeveling over de Campus. Ik hoor het de directeur nog zo zeggen: 'Er is natuurlijk een aantal voorwaarden die gelden voor het werken op een site, maar die zijn een beetje strijdig met het werken op een school. Want wij moeten eigenlijk zeggen dat iedere leerling, ook als de bel gaat en iedereen gaat van A naar B, met zijn rechterhand de reling moet vasthouden, want dat moet op een chemische site. Moet je dat nu ook in een school?'. Er is een aantal dingen dat beter kan worden georganiseerd. Niet zozeer die Campus eruit halen, want je wilt juist... Het zijn – wat u terecht aangeeft mijnheer Nijskens – allemaal mensen die gaan werken op dergelijke terreinen. Dat het geïntegreerd is ja, maar kijk wel wat je wel en niet kunt verwachten. Dus met de richting die vanuit de Technische Veiligheidscommissie komt meebewegend, wordt verder geanalyseerd hoe we dat dan gaan doen. Dat is eigenlijk de tweede aanbeveling. En zo kunt u de aanbevelingen lezen.

Twee zaken zijn niet overgenomen. Die grote verplaatsingen niet, dat is de belangrijkste, denk ik. Maar dit is een traject dat we met elkaar gaan lopen met een aantal aanbevelingen aan de verschillende partijen.

Er was ook een vraag van mevrouw Palmen of het nu om de doorontwikkeling gaat of over de uitbreiding. Het gaat er wel over dat, als wij in de toekomst wijzigingen aanbrengen op die Chemelot site, dan geldt in ieder geval dit totale veiligheidskader. En dan wordt het verder geanalyseerd. Alles wat er nu aan de hand is, moet gewoon voldoen aan wet- en regelgeving die nu gelden en daar moeten wij als Provincie samen met de RUD toezicht op houden. En de ILT houdt er nog toezicht op. En er zijn nog andere toezichthouders. Dus dat zijn eigenlijk allemaal dingen – en ik hoor dat vandaag ook en ik snap dat ook – die gevoelsmatig allemaal een beetje door elkaar lopen maar die we wel uit elkaar moeten halen. En dit is technisch gezien natuurlijk één grote site, één BRZO-plus kluwen waar je feitelijk op een bepaalde manier toezicht op houdt. Wij doen dat met gerichte inspecties waarbij we ons houden aan wet- en regelgeving. Maar dat was het ochtenddeel.

En staat u mij hopelijk toe dat ik nu de heren aan mijn rechterzijde, want er is een aantal technische dingen gevraagd en ik wil gewoon dat dat nauwkeurig en kloppend wordt uitgelegd, even het woord geef op wat technische vragen.

De voorzitter: Ja, maar mevrouw Palmen had nog een vraag aan u of een technische vraag?

Mevrouw Palmen (Omzien!): Nee, ik had nog een vraag aan de Gedeputeerde. Het geeft mij toch niet het comfort waar ik naar zoek. Ik hoor uw beantwoording, maar wat ik zie en wat ik ook begrepen van mensen die daar wonen en van raadsleden, is dat er toch ontwikkelingen hebben plaatsgevonden

zoals een propeenopslag, leidingen onder de grond en dat er nabij een woonwijk een soort van standstill is afgekondigd. Dan snap ik dat die mensen denken dat zij daar op korte termijn moeten gaan verdwijnen en dat het allemaal nog een beetje gaat opschuiven. Het druist ook in tegen de aanbevelingen.

De voorzitter: Ja, maar mevrouw Palmen, wat is uw vraag?

Mevrouw Palmen (Omzien!): Dan komt nu mijn vraag.

De voorzitter: Ik probeer een beetje tempo erin te houden.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja, dat begrijp ik, maar ik vind zorgvuldigheid toch op zijn plaats gezien het belang voor de bewoners daar. Concrete vraag is dan: Kunt u dan meer comfort geven aan de mensen die daar omheen wonen of zij wel of niet in de loop van de tijd meer gevaar op hun dak krijgen – want wat u zegt: die verplaatsing, die aanbeveling is ook niet aangenomen – of gaat Chemelot toch door de jaren heen nog een flink stuk opschuiven en wat betekent dat voor de...?

De voorzitter: Oké, uw vraag is helder, maar ik begrijp dat die in de ambtelijke beantwoording wordt meegenomen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Dank u wel.

De heer Roelofs (senior beleidsonderzoeker cluster concern): Ja, dank u wel. Die wordt zo meteen inderdaad meegenomen door de heer Jacobs, naast mij zittend, medewerker van RUD Zuid-Limburg en tevens ook deelnemer in het projectteam dat de veiligheidsvisie en het veiligheidskader heeft begeleid en ook de verdieping heeft meegemaakt.

Een aantal puntjes aanvullend op de reactie van de Gedeputeerde. Voor een deel ook wel een beetje aan de orde geweest, moet ik bekennen. De opmerking of de vraag van de heer Nijskens of de consequenties van die aanbevelingen bekend zijn. Dat was net de reden voor de inhoudelijke verdieping die gemaakt is. De TVC heeft haar veiligheidskader opgeleverd, een advies aan het College, voortvloeiend uit de veiligheidsvisie die ontwikkeld is. Die is weer ontwikkeld naar aanleiding van het rapport van de OvV. In dat veiligheidskader zat een groot aantal aanbevelingen. U heeft dat kunnen lezen. En daarvan hebben we gezegd: 'Wacht even, dat zijn aanbevelingen die gedaan zijn vanuit het perspectief van de veiligheid'. Logisch, want dat was ook de opdracht die de TVC gekregen heeft. Maar dezelfde TVC heeft aangegeven: 'Dat verdient wel een bredere bestuurlijke afweging. Er zijn ook andere perspectieven die een rol spelen in het iets vinden van de aanbevelingen zoals wij die doen'. Dus dat was ook nadrukkelijk een opmerking in de aanbestedingsbrief van de TVC van: 'We bieden u dit met veel plezier aan. Doe er uw voordeel mee en betrek het vooral in een brede bestuurlijke afweging'. Een van de vragen werd zojuist gesteld: Wat zou de TVC hiervan vinden? Dit is precies wat de TVC hiervan vindt, wat ze ons zelfs heeft aangegeven.

Om te komen tot die bestuurlijke afweging heeft die inhoudelijke verdieping plaatsgevonden. Als je de aanbevelingen zo leest... De een is wat technischer dan de andere, maar goed: door de oogharen heen kijkende denk ik dat je ze wel snapt wat er staat. Maar als je dan wat verder redeneert van: Wat betekent dat nu? Wat is de impact daar nu van? Wat zijn de consequenties daar nu van? Ja, dan heeft dat even wat verdieping nodig. Voor CSP Chemelot gold dat niet, dat is zojuist gezegd. Voor de gemeenten en de Provincie was dat wel aan de orde. Nou, die verdieping heeft plaatsgevonden. Dat heeft ook even wat tijd in beslag genomen. De opmerking die zojuist gemaakt werd die snap ik wel. Maar goed, dat is niet iets wat je over one night doet. En dat heeft uiteindelijk geleid tot het document zoals dat nu voorligt, waarbij ten aanzien van – even uit mijn hoofd – de 22 aanbevelingen die de TVC

doet, geconstateerd kan worden dat op twee na alle aanbevelingen worden overgenomen, ter nuancerings, ter relativering.

De twee die niet worden overgenomen daar zit een stuk onderbouwing bij. Dat is op basis van de consequenties die in beeld zijn gebracht op grond waarvan het bestuur geconstateerd heeft: 'ja, dat voert dan toch wat te ver, maar laten we wel kijken in hoeverre we dat op een alternatieve manier invulling kunnen geven'. En dan kom ik bijvoorbeeld bij dat revolverend transitiefonds uit. Daar stelt de TVC voor om dat revolverend transitiefonds in te stellen om daarmee ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen stimuleren zoals ze die voor ogen heeft. Dat is in de verdieping in beeld gebracht en daarbij is geconstateerd dat dat een hele stevige impact heeft, die overigens verder reikt dan kosten. Natuurlijk is dat een element dat daarin meespeelt, maar het reikt echt veel verder dan de cijfertjes. Het is te simpel om te zeggen of veiligheid een prijs mag hebben. Natuurlijk, speelt dat mee, maar het gaat veel verder dan dat. Maar er is wel gekeken – en dat is overigens een element dat dan de gemeente Sittard-Geleen in dit geval regardeert – of al wel, in lijn met datgene wat de TVC in gedachten heeft en beoogt, een stap kan worden gezet. Dan kom je bij dat standstill-principe uit dat er inderdaad op ziet dat daar uiteindelijk niet meer personendichtheid ontstaat dan de huidige situatie. Dus er komen niet meer personen bij. Ja, het betekent dus – maar nogmaals dat is aan de gemeente Sittard-Geleen om dat in te kleuren – dat er geen woningen meer bijgebouwd worden. We hebben wel steeds gedacht: 'als het dit dan niet wordt, wat zou het dan wel als alternatief kunnen zijn'.

Nog één puntje dat ik zou willen benadrukken. Dat kwam ook een aantal keren in de vragen aan de orde en dat snap ik ook wel. De huidige situatie voldoet aan de vigerende wet- en regelgeving. Het veiligheidskader, de aanbevelingen die gedaan worden, zijn een plus bovenop datgene wat op dit moment volgens wet- en regelgeving verplicht en vereist is. Houd dat even in gedachten als je vraagt naar wat dat nu betekent: Wordt de situatie dan niet onveiliger als we een bepaalde aanbeveling niet overnemen? Nee, de situatie voldoet op dit moment aan vigerende wet- en regelgeving en het kan alleen maar beter worden en een hoger veiligheidsniveau krijgen door de aanbevelingen die gedaan zijn.

De voorzitter: Mijnheer Van Wageningen.

De heer Van Wageningen (D66): Hoe moet ik dat dan zien? U zegt dat het veilig is en dat het voldoet aan de wet- en regelgeving. Maar dat zijn twee verschillende dingen. De Campus is gebouwd als onderdeel van de Chemelot site en valt onder de koepelvergunning. Als dat niet zo was geweest, dan had hij daar om veiligheidsredenen niet gebouwd mogen worden want het ligt binnen de 10^{-6} contour voor het plaatsgebonden risico. Het voldoet aan de regels omdat het onderdeel van de site was, maar het is niet veilig omdat het aan de regels voldoet. Hoe moet ik dit nu precies zien? Interpreteer ik dat goed?

De voorzitter: Oké, vraag is helder.

De heer Roelofs: Ja, de vraag is inderdaad helder. Wat ik heb geprobeerd te zeggen is dat de huidige situatie aan vigerende wet- en regelgeving voldoet en dat de huidige wet- en regelgeving uitgaat van een bepaald veiligheidsniveau. En u heeft helemaal gelijk als het gaat over de Campus en met name het publieksdeel. Vandaar ook datgene wat de TVC daar in aanbeveelt. Dat neemt niet weg dat de huidige situatie voldoet aan – ik herhaal het nog maar een keer – datgene wat de wet- en regelgeving voorschrijft. Maar nogmaals: ten aanzien van dat publieksdeel is door de TVC geconstateerd: 'het voldoet weliswaar' – dat staat er letterlijk in – 'aan die wet- en regelgeving edoch wij denken dat je daar een slag in kunt slaan'.

De voorzitter: Is dat voldoende helder voor u, mijnheer Van Wageningen.

De heer Van Wageningen (D66): Het antwoord is helder dat dat niet helder is. En daarop heb ik nog een verhelderende vraag als het mag. U zegt dat het inderdaad niet goed is dat die Campus zo dicht bij Chemelot is en dat het eigenlijk oneigenlijk is...

De heer Roelofs: Voorzitter, dat zeg ik niet. Dat heb ik niet gezegd.

De heer Van Wageningen (D66): Ah, oké.

De voorzitter: Kunt u de vraag formuleren?

De heer Van Wageningen (D66): Welke aanbeveling wordt overgenomen: dat de Campus binnen de koepelvergunning blijft of dat de Campus buiten de vergunning wordt gehaald.

De voorzitter: Heldere vraag.

De heer Roelofs: De aanbeveling die wordt gedaan is om het publieksdeel van de Campus buiten de koepelvergunning te plaatsen, te ontvlechten uit de koepelvergunning. Die aanbeveling wordt niet overgenomen, onderbouwd waarom. Dat is een vrij uitvoerig verhaal. Technisch, dat geef ik zonder meer toe. Maar attentie: datgene wat de TVC beoogt met die aanbeveling gaan we wel doen – althans dat is het voorstel zoals het voorligt – alleen op een alternatieve manier door het in te bedden in de ruimtelijke beleidsstukken, in het omgevingsplandeel concreet. Dat is wat voorligt als alternatief op de aanbeveling zoals de TVC die doet. Wat ik net ook zei: die consequenties zijn in beeld gebracht en zijn best groot. Het is een technisch verhaal. Ik herhaal dat. Maar dit heeft stevige consequenties in meer dan een opzicht, maar er is toch gekeken, want wij vinden het wel belangrijk om hetgeen wat de TVC beoogt met die aanbeveling, daar opvolging aan te geven. Kunnen we dat op een alternatieve manier doen? En voor ons is gebleken dat dat inderdaad kan en dat wordt nu voorgesteld.

De voorzitter: Mijnheer Westen.

De heer Westen (GroenLinks): Ja, dank u wel. Even daarop voortbordurend. Daar ligt nu dus een alternatief, maar zorgt dat alternatief er dan ook voor dat er scherper gehandhaafd wordt daar op de Campus?

De voorzitter: Ja, antwoordt maar.

De heer Roelofs: Misschien is dit een mooi bruggetje, voorzitter, naar de derde spreker in de rij. Die kan ook wat meer technisch inhoudelijk het verhaal vertellen, ook rondom zonering, aandachtsgebieden et cetera en ongetwijfeld ook uw vraag ...

De heer Jacobs (RUD Zuid-Limburg): Ja, even op de vraag terugkomend. Op dit moment...

De voorzitter: Mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs: Oh, sorry. Ik zal me eerst even voorstellen, want dat is misschien handig. Pascal Jacobs van de RUD Zuid-Limburg, specialist externe veiligheid. Ik zit hier eigenlijk om de technische vragen te beantwoorden. Het kan zijn dat ik af en toe heel erg technisch word. Ik hoor het wel als het te veel wordt.

De voorzitter: Maar dan grijpt de voorzitter wel in.

De heer Jacobs: Prima. Even de vraag van de heer Westen: Kunnen wij scherper gaan handhaven als gerealiseerd wordt wat de TVC voorstelt en zoals wij het hier gaan uitvoeren: ja. Op dit moment kunnen wij namelijk, bijvoorbeeld als er bijeenkomsten van derden zijn op de Campus, niet zeggen dat we dat niet willen of dat we dat te onveilig vinden. Die mogelijkheid hebben we dadelijk wel als voorbeeld.

Er zijn nog een heleboel andere vragen voorbijgekomen. Ik hoorde ook vaak de term vallen de kans op 10^{-9} – 10^{-6} hoorde ik vooral – en ik wil daar best een toelichting op geven, ook met betrekking tot de ontwikkelingen die op dit moment spelen binnen Chemelot. Eerst daarmee beginnen. Bij Chemelot hebben we SABIC, dat is een van de spelers op Chemelot. Die gaat de Olefins 3 sluiten, grotendeels. Dat betekent dat er geen propeen meer wordt geproduceerd. Propeen dat een ander deel in de richting van de AnQore nodig heeft om te produceren. AnQore moet ergens propeen vandaan krijgen, dus vandaar dat die nieuwe ontwikkeling heeft plaatsgevonden. Dat staat helemaal los van het verhaal van de TVC.

Is daarbij gekeken naar de aanbevelingen? Ja, zover als we dat kunnen. Er ligt geen beleid voor ons waaraan we kunnen toetsen bij vergunningverlening. De fabriek heeft er zelf natuurlijk ook naar gekeken. De modaliteit die gekozen is, is schip – via water aanvoeren – dat is veiliger dan via spoor. Dat had ook gekund, dan hadden we een groter probleem gehad met name richting Lindenheuvel. Er is ook gekozen om twee bullets neer te leggen waarin propeen wordt opgeslagen, omdat dat een kleiner risico met zich meebrengt dan in vier bullets. Dat zijn bewuste keuzes die zijn gemaakt. Dus ja, wij hebben in de geest van de aanbevelingen geprobeerd zo veel mogelijk zaken mee te nemen. Het is al een paar keer herhaald, maar ik wil het toch nog eens aangeven. Er wordt altijd voldaan aan de wettelijke basisveiligheid. Dat is onder andere de PR 10^{-6} contour op plaatsgebonden risico. Plaatsgebonden risico is de kans dat je ergens komt te overlijden als gevolg van een ongewoon voorval binnen de site Chemelot en de kans dat je dan onbeschermd buiten aanwezig bent. Een persoon heeft dan een kans van één op één miljoen dat hij komt te overlijden, dus een keer in de miljoen jaar komt een persoon te overlijden. We hebben daar een contour van getrokken rondom Chemelot. Dat is berekend. Daar hebben we speciale software voor de Safeti-NL. Dat is een landelijk vastgesteld programma dat we moeten gebruiken om het te berekenen. Zeer complex. Maar samen met site Chemelot berekenen wij de risico's. Wij controleren ook dat het goed gebeurt, dus daar kun je op vertrouwen dat dat goed gebeurt. Aan deze contour wordt niet getornd. Wat gerekend is berekend. Dan gaan we niet zeggen dat er opeens toch iets kan binnen die contour wat normaal niet zou kunnen. Dus daar blijven we bij.

Daarnaast hebben we ook nog het groepsrisico. Een groepsrisico is een cumulatieve kans op een aantal slachtoffers. Dat is een heel moeilijk begrip. Want we gaan eigenlijk kijken wat de kans is dat er meer dan tien slachtoffers vallen als gevolg van een ongewoon voorval bij Chemelot. Ik hoorde net al 120 personen zeggen. Ik heb ook weleens gehoord dat wij accepteren dat er 40 doden extra bij zouden komen. Nee, dat is niet zo. Dat is een hele moeilijke grafiek. Dan moet ik de grafiek erbij halen om daar een uitleg bij te geven. En eigenlijk is die zo moeilijk dat de rijksoverheid heeft gezegd die te willen gaan wijzigen. Daarom komen we met aandachtsgebieden. Als dadelijk de Omgevingswet komt, laten we eigenlijk het groepsrisico los en gaan we naar aandachtsgebieden. En aandachtsgebieden wil zeggen dat we, voorafgaand aan een ruimtelijke ontwikkeling, bij een risicovolle inrichting rekening houden met mogelijke ongewone voorvallen. We hebben drie scenario's: brand, explosie en een toxische wolk. Dat zijn ook de drie aandachtsgebieden die je terug ziet komen. Dus aandacht wil zeggen dat je voorafgaand aan ontwikkelingen hiernaar gaat kijken en niet dat er specifieke aandacht is als er iets binnen een aandachtsgebied ligt. Sorry, technisch verhaal. Wat is het verschil tussen een aandachtsgebied en een risicocontour? Een risicocontour geeft kans maal effect weer. De kans om te komen overlijden is een-op-de-miljoen. Een aandachtsgebied geeft

aan wat een effect kan zijn. Het kan zijn dat er een dusdanige brand is dat de brandstraling zo groot is dat je komt te overlijden. Daar zit geen kans bij, alleen een effect. Als je dan gaat kijken naar het programma waar we mee rekenen, Safeti, dat neemt altijd een kans mee. Dus ook bij die aandachtsgebieden wordt gerekend met een kans, maar die is 10^{-20} . 10^{-20} is een één met twintig nullen erachter. Als we kijken hoelang de zon bestaat dan is dat 6 miljard jaar. Dan hebben we een zes met negen nullen. Dan missen we nog elf nullen. Dus zo klein is die kans. Daar heeft de Technische Veiligheidscommissie van gezegd: 'Wij willen naar realistische aandachtsgebieden. We vinden die kans eigenlijk te klein.' Toen zijn we tot de afkap gekomen. Dat is wat mijnheer Westen heeft aangegeven: één op één miljard, 10^{-9} . Wat hebben we gedaan? We hebben de kans berekend dat je... De aandachtsgebieden geven eigenlijk aan dat aan de grens van een aandachtsgebied de kans op overlijden eigenlijk één op één miljard zou zijn. Dat is gigantisch klein.

De voorzitter: Mijnheer Jacobs, ik waardeer heel erg uw... Maar ik begin langzaamaan het gevoel te krijgen dat de technische sessie wordt overgedaan en de vragen die daar niet gesteld zijn – om welke legitieme reden dan ook – nu in een keer hier op tafel liggen. Dus ik weet niet of er nog expliciete dingen nu overgebleven zijn naar aanleiding van de behandeling.

De heer Jacobs: Volgens mij was ik bijna klaar. Effect keer **kans ... [2:51:22]**.

De voorzitter: Dus misschien dat u kunt afronden?

De heer Jacobs: Ja. Zo zijn de realistische aandachtsgebieden vastgesteld. De realistische aandachtsgebieden komen dan weer terug in de zones 0, 1 en 2. En daarvan is eigenlijk de bedoeling, als de zones eenmaal zijn vastgesteld, dat ze zo blijven en dat daarmee ook de garantie is naar de omgeving dat Chemelot weliswaar kan groeien zolang al die effecten maar binnen de zone blijven of dat bepaalde ontwikkelingen binnen zone 1 of binnen zone 0 plaatsvinden. Risicovolle ontwikkelingen mogen binnen zone 0. Gerelateerde ontwikkelingen mogen in zone 1, maar die mogen dan niet risicovol zijn.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Ik ga nu echt langzaamaan dit punt afronden. Want zagezegd: er is een technische sessie geweest. Ik neem aan dat die ook nog terug te kijken is. Ik kijk even naar links. Meestal wel, want hij was fysiek. Die was niet digitaal, hè. Nou ja, dan is het een beetje ingewikkeld. Maar in ieder geval had elke fractie daar kunnen zijn. Dus ik wil eigenlijk de technische discussie een beetje afronden hier aan deze tafel. Zijn er nog dringende andere vragen die nu niet beantwoord zijn? Anders ga ik dit punt afronden. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Wat gaat er gebeuren met de inbreng? Het is een sonderende behandeling. Wat is het vervolg?

De voorzitter: Ik maak even... Mijnheer Van Wageningen nog.

De heer Van Wageningen (D66): Ja. Ik wil toch nog een keer constateren dat de Chemelot Campus... Want dat is iets wat de Provincie doet en waar we actief mensen eigenlijk mee in een onveilige situatie brengen. Nu staat er dat het gemitigeerd kan worden. Het grootste risico is op een giftige wolk en dat kunnen we aanpakken door mensen de kans te geven naar een luchtdichte ruimte te vluchten. Zijn die luchtdichte ruimtes er nu al op de Campus zoals deze nu is? En voldoen die? Is de RUD voldoende toegerust om erop toe te zien dat die ruimtes er zijn, dat ze inderdaad snel genoeg toegankelijk zijn en dat de mensen goed geïnstrueerd zijn dat ze daar naartoe moeten als een calamiteit zich voordoet?

De voorzitter: Oké. Dank je wel. Mijnheer Meziani nog.

De heer Meziani (CDA): Ja, het kan zijn dat het aan mijn aandacht is ontgaan, maar ik had ten aanzien van die ene aanbeveling waarvan Chemelot zegt: 'wij achten verdiepende... niet nodig'. Ik maak me daar zorgen over. Hoe kijkt u daar zelf tegenaan? Hoe kunnen we worden gerustgesteld dat daar toch geen gekke dingen gaan gebeuren? Want dat kan ook geïnterpreteerd worden als: 'we hebben onze zaakjes in orde, bemoei je er niet mee'. Zo komt dat op mij een beetje over.

De voorzitter: Mevrouw Van Toorenborg, u krijgt het laatste woord.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Voorzitter, ten aanzien van de veilige ruimtes op de Campus is het antwoord: ja, die zijn er. **En natuurlijk moet je iedere keer een nieuwe groep studenten daarop instrueren en zeker ook bezoekers. Maar het is denk ik wel goed als we dit verder uitwerken** omdat we niet de aanbeveling van de TVC strikt genomen oplossen, maar zeggen dat we een andere manier weten om dit varkentje te wassen. Dat wij u dan **in een mededeling portefeuillehouder** te zijner tijd, als dit uitgewerkt is, berichten hoe dan. Misschien helpt dat. **En dan gaan we ook proberen het zo op te schrijven dat ik het na een keer lezen snap** en dan komt het echt wel goed. Wat de vraag van de heer Meziani betreft: Chemelot hoeft geen verdieping op de aanbevelingen, dus zegt Chemelot: 'de aanbevelingen zijn zo helder voor ons dat wij die aanbevelingen gaan uitvoeren'. Maar we hoeven niet nog een hele verdiepingsslag extra uit te voeren. Dus wat wij eigenlijk vandaag van u louter vragen is of u ermee kunt instemmen dat wij de aanbevelingen die de Provincie regaderen, A tot en met D, overnemen met uitzondering van de aanbeveling ten aanzien van de Chemelot Campus, waarbij **ik u nu de toezegging doe dat ik u op de hoogte houd hoe we dat dan gaan doen**. Dat is volgens mij het enige wat eigenlijk voorligt, voorzitter, met alle zorgen die ik heel goed begrijp. En daarom dient het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer om ons in de nek te hijgen waar het gaat om het toezicht houden op een site als Chemelot en de andere fabrieken.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Dan sluit ik daarmee de behandeling van dit punt af. Het is nu 11.58 uur. Kijk eens aan. Wat een timing. Ik stel voor dat deze commissie nu haar lunchpauze ingaat.

7.3 Kaderbrief RUD Zuid-Limburg 2024

De voorzitter: Er wordt mij hier dringend verzocht om de kaderbrief toch te behandelen en later te gaan lunchen. Wat vindt u daarvan? Kunt u daarmee instemmen? Gaat u daar een uitvoerige behandeling van maken? Anders dan komen we met andere commissies in de problemen en dan krijg ik problemen met mijn collega-voorzitter die om 13.00 uur wil beginnen. Dan ga ik nu gewoon heel snel dan even die kaderbrief doen. En nogmaals: ik wil u wel oproepen om geen brede discussie over RUD kaders, doelstellingen, opdrachten, mogelijke extra opdrachten en anderszins te beginnen, want de vraag die u voorgelegd heeft gekregen is om uw zienswijzen kenbaar te maken, als u dat wilt, over het ingroeimodel voor de bodemtaken. Ik stel voor dat we ons daar ook toe beperken. Ik begin gewoon rechts bij de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik heb geen zienswijze voorbereid, dus volgende spreker.

De voorzitter: Mijnheer Meziani.

De heer Meziani (CDA): Ja, voorzitter. Wij hebben ook geen zienswijze. Nee, verder geen punt, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Vincken.

De heer Vincken (SVL): Nee, dank u, ik heb ook niets voorbereid.

De voorzitter: Dat gaat heel snel. Mijnheer Van Wageningen.

De heer Van Wageningen (D66): Ik heb hem wel doorgekeken, maar ik heb geen vraag gezien die voorlag. Ik zie inderdaad dat bodemtaken naar gemeenten gaan. Er zijn al gemeenten die die bodemtaak al hebben, bijvoorbeeld de gemeente Maastricht. De gemeente Sittard-Geleen bijvoorbeeld niet. Kan het op dezelfde manier, dus eigenlijk met overheveling van de rijksmiddelen die nu naar de Provincie gaan dan naar de gemeente en de gemeente bestelt dit bij het RUD? Is dat hetzelfde model? Dat is het model dat bij de steden gebruikt is die al eigen bevoegd gezag zijn. Is dat een model dat nu ook overwogen wordt voor het oplossen van dit financiële probleem? Dank u wel.

De voorzitter: Ik wil u er overigens op wijzen dat in de agenda voor deze vergadering expliciet de commissie om haar zienswijzen wordt gevraagd, of niet, maar dat is aan u of u een zienswijze wilt indienen. U zegt dat u niets is gevraagd, maar dat is dus wel zo.

De heer Van Wageningen (D66): Vragen om een zienswijze is geen concrete vraag. Dan moet je toch weten waar je precies op...

De voorzitter: Ik kijk naar de PVV, mijnheer Bosch.

De heer Bosch (PVV): Voorzitter, wij hebben even naar de zienswijze gekeken. Maar goed, het gaat naar de gemeentes en de taken worden uitgebreid, dus ik denk dat het invullen van de fte's en het werven van personeel zo spoedig mogelijk zal moeten beginnen omdat men anders een achterstand krijgt. Die mensen zijn niet zomaar op de markt om even in te zetten. Ik vind ook het voorstel van het ingroeien van verwerven en inhuren en dit nog niet opnemen in de begroting van 2024 wel verstandig. Dus wat ons betreft kunnen wij die zienswijze onderschrijven. Dank u.

De voorzitter: Dank je wel. Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, dank u wel voorzitter. Ik denk dat dit over het algemeen heel goed aansluit bij het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer dat we uitgebreid besproken hebben, dat het heel erg in dezelfde lijn ligt en ook heel erg begrijpelijk is. Wat ik me alleen afvroeg over die verschuiving van bodemtaken naar gemeenten: Is dat hetzelfde werk maar dan voor een andere opdrachtgever officieel? Dus dat dan de geldstromen verschoven worden. Of gaat het echt om nieuwe taken en dus additioneel werk en ook additioneel geld dat daarvoor nodig is? Dat was mij niet helemaal duidelijk.

De voorzitter: Dank je wel. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel voorzitter. Wij kunnen ook kort zijn. Dit voorstel is voor ons het absolute minimum. Er zit een aantal verbeteringen in, dus wij stemmen ermee in. Hoe met de Toekomstagenda 2021-2025 zit, wordt ons niet duidelijk. Het lijkt erop dat die nog moet worden opgesteld. Zit daar ook dat SLA in dat nog niet gefinancierd is? Met die reserves stemmen wij in met deze kaderbrief.

De voorzitter: Dank je wel. Mijnheer Richter.

De heer Richter (50PLUS): Ja, dank u wel voorzitter. Ik kom dan toch weer terug op mijn eerdere vraag: Komt deze kaderbrief nu jaarlijks terug of is het een eenmalig iets wat vandaag alleen ter zienswijze voorligt wat betreft de bodemtaken? Het scenario zoals het er nu staat kunnen wij ermee instemmen, maar ik zou er wel voor willen pleiten om zo spoedig mogelijk te werven en niet al te lang de inhuurperiode te laten voortduren. Tot zover.

De voorzitter: Dank je wel. Mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Dank u wel voorzitter. Ik heb geen verdere aanvullingen. Ik sluit aan bij de vorige sprekers.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank je wel voorzitter. Ja, ik sluit mij ook aan bij vorige sprekers. Het lijkt mij eigenlijk dat het verstandig is dat er zo snel mogelijk goed personeel is om die taken op te pakken. Dat hebben we ook al bij het eerste agendapunt van vandaag besproken. Hoe dat dan vervolgens gedaan moet worden, daar heb ik, eerlijk gezegd, geen verstand van. Ik ben geen HR-specialist. Maar het lijkt me dat we onze taak goed en zo snel mogelijk moeten oppakken.

De voorzitter: Dank je wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Toorenborg.

Gedeputeerde Van Toorenborg: Ja, voorzitter, deze brief ligt hier omdat hij ook bij de gemeentes ligt. Waar het om gaat is dat een aantal taken voortaan door de gemeentes moet worden opgepakt. Dan blijft natuurlijk altijd de discussie of dat betekent dat de Provincie die taken helemaal niet meer heeft. Het interessante is dat de Provincie ook een aantal taken houdt ten aanzien van bodem, maar wat en hoe precies daar is men nog niet uit. Dus het is een landelijke discussie op dit moment dat de gemeentes zeggen: 'wij krijgen extra taken, bij taken horen knaken'. Zo simpel is het. En het rijk heeft gezegd: 'het past binnen wat je nu uit het Gemeentefonds krijgt, dus dat kun je prima zelf'. Daar is men het niet over eens. De Provincie, het IPO, kijkt er een beetje naar, maar heeft wel de neiging om zich wat te scharen bij de visie van de VNG, namelijk: je wilt dat dit serieus wordt opgepakt, want als de gemeentes dat niet doen omdat ze het geld niet krijgen, dan komt de Provincie vervolgens met het interbestuurlijk toezicht en zegt: 'gij zult moeten'. En dan krijg je die clash en daar hebben we geen zin in. Dus daarom moeten we goed weten wat het betekent voor gemeenten om die bodemtaken in te geven en hoeveel geld daarbij hoort. Daarom is er een ingroeimodel met een goede, een soort van open boekhouding zodat we precies weten wat het voor gemeenten betekent en wat het mogelijk voor een werklastermindering van de Provincie betekent. Dat verwacht ik vooralsnog niet, dus per saldo zal er geld bij moeten. Dat moet van het rijk komen. Dat gevecht voert de VNG en wij duwen een beetje mee kan ik u vertellen.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Dan constateer ik dat er geen zienswijzen geformuleerd zijn. Dat is dan de constatering van deze commissie. Dan hebben we daarmee agendapunt 7.3 ook besproken. En dan schors ik de vergadering. Het is nu 12.05 uur. Ik kijk even naar mijnheer Hermans, die mij twee uur gaat vervangen. Ik stel voor dat wij rond 12.50 uur hier opnieuw aansluiten. Het is nu bijna 12.10 uur. 13.00 uur terug? Ja? Oké.

[SCHORSING]

7.4 Reactie op voorstel aan algemeen bestuur inzake audit beekherstel

De voorzitter: Ik heropen bij deze de vergadering. En ik wil graag het woord geven aan de heer Tegels. De fractie van het CDA, de heer Tegels, heeft dit onderwerp geagendeerd, reactie op het voorstel aan het Algemeen Bestuur inzake de audit beekherstel. Dit wordt besproken in één termijn, waarbij de heer Tegels eerst het woord krijgt om zijn agendering kort toe te lichten. Aansluitend zal de Gedeputeerde reageren. En tot slot wordt een rondje langs alle fracties gemaakt, waarbij begonnen wordt met de heer Tegels. Mijnheer Tegels, aan u het woord.

De heer Tegels (CDA): Ja dank u wel, voorzitter. Inderdaad een brief die wij geagendeerd hebben. Die brief staat bij de Ingekomen stukken. Weliswaar gericht aan het waterschap, indirect aan het College. Maar vanwege het feit dat we als Provincie een partnercontract hebben gesloten met het waterschap financieren wij hetgeen wat hier voorligt wel. Waar het om gaat is dat we zien dat met name in de zomer kilometers beken droog staan. Het gaat in totaal om 150 kilometer. En dat heeft met het uitvoeren van het beleid van het waterschap te maken. We hebben ons laten informeren, en blijktbaar is dat beleid uit 2002. Destijds waren de klimaatomstandigheden anders dan nu. En onze vraag is eigenlijk of het College zich herkent in die brief. En of zij dan mee willen denken in de oplossing. En die oplossing, die ligt er hoofdzakelijk in dat stuwen die zijn weggehaald in die beken, dat die teruggeplaatst worden. En dat ook beken die in de toekomst aangepakt gaan worden, op een andere manier worden aangepakt dan wat tot nu gebeurt. Dus de eerste vraag aan het College: herkent u de problematiek? En de tweede is of u het waterschap ertoe kunt aanzetten om anders te gaan werken en het beleid aan te passen, zodat we droogte tegengaan en zodat de maatregelen die genomen worden passen bij de klimaatomstandigheden waar we heden ten dage mee te maken hebben. Dat als introductie, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Tegels. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Roefs.

Gedeputeerde Roefs: Dank u wel, voorzitter. De brief was niet aan GS gericht hè, maar wij kunnen gelukkig ook bij jullie Ingekomen stukken-lijst. Hij was ook gericht aan het algemeen bestuur van het waterschap. Daar hebben ze het gisteren ook over die brief gehad. En wij hebben natuurlijk contact gehad met het waterschap, om te vragen: hoe zit het in elkaar, kunnen jullie meer vertellen? We hebben ook de LLTB gebeld, om nog wat meer achtergrondinformatie te krijgen. Het blijkt ook vooral te gaan over de Tengelroyse Beek in Midden-Limburg. En eigenlijk is nog steeds niet afdoende duidelijk of de oorzaak nu is de droge zomer, of het feit dat er stuwen weggehaald zijn, of een verkeerde inrichting, of... Dus wat nu afgesproken is, is dat we nog nader onderzoek doen, ook samen met de LLTB. Dat is dan bijvoorbeeld door middel van analyse van peilbuisgegevens, waterstandsmetingen en zomerpeilen, om te proberen het eens te worden over het feit of droogte hierdoor veroorzaakt wordt, of dat het echt de droogte was waarmee je geconfronteerd wordt. Maar we moeten dat eerst bekijken. Dat doen we samen met de LLTB. En dan gaan we kijken wat er moet gebeuren. Of er iets moet gebeuren, hoe en wat. Maar samen met de boeren, die meestal de meeste kennis van zaken hebben over hoe zo'n situatie misschien eerder was en nu is. En we hebben ook in een ander dossier bijvoorbeeld nadere afspraken gemaakt over het beheer van zo'n gebied. Als het nodig is dan kan dat hier natuurlijk ook. Dus wij gaan er zeker achteraan, en laten het niet liggen.

De voorzitter: Als ik even mag, ik hoor u zeggen: wij gaan er achteraan. U neemt contact op met de LLTB. Maar een tweede vraag van de heer Tegels was ook: hoe zit het met het waterschap? Wat doet het waterschap hierin?

Gedeputeerde Roefs: Met 'wij' bedoel ik ook echt Provincie, waterschap – Fred neemt de leiding – en de LLTB. Dus met drie partijen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Tegels, nog iets toe te voegen?

De heer Tegels (CDA): Ja, dank. En ook goed dat daar actie op zit. Ja, de hoofddoelstelling is het waterrobuust inrichten van die beken. En als u dan met partijen gaat praten is ook het advies om te praten met de mensen van het Waterschap Aa en Maas, waar men wel op die manier bezig is met het inrichten van beken. Dus de goede ervaringen, daar kunnen we in Limburg ook van leren. Dus als die, het Waterschap Aa en Maas, meegenomen kan worden in het rijtje van instanties waar overleg mee is, dan zou dat mooi zijn. En dan wat mij betreft tot slot aan de Gedeputeerde de vraag wanneer wij geïnformeerd worden over de uitkomsten van het onderzoek, en wanneer dan ook overgegaan wordt tot actie – door het waterschap weliswaar, maar ongetwijfeld dat u daar wel een vraag neer kunt leggen en ons daarover kunt informeren. Binnen welke termijn kunnen wij een reactie hierop tegemoet zien?

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Tegels. Dan nu een rondje langs de andere fracties, als er tenminste nog vragen zijn. Ik begin bij mevrouw Erkens, D66.

Mevrouw Erkens (D66): Ja een vraag niet meteen, maar ik zag toevallig een paar dagen terug een oproep voorbijkomen dat de LLTB samen met het waterschap themabijeenkomsten gaat organiseren in Noord- en Midden-Limburg die gaan over boeren, stuwen, beregeningstechnieken, subirrigatie en nieuwe waterbesparende technieken. Dus ik vroeg me af of dat wellicht al inspielen op deze brief is.

De voorzitter: Dank u wel. Aan de overzijde, mijnheer Bosch van de PVV.

De heer Bosch (PVV): Nee dank u voorzitter, wij hebben hier niets aan toe te voegen. Dank u.

De voorzitter: Oké. Mevrouw Schuur, ook niet? Mevrouw Plusquin, Partij voor de Dieren ook niet? Mevrouw Palmen, ook niet?

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja dank u wel, voorzitter. Aansluitend natuurlijk op wat mijnheer Tegels al gezegd heeft, en dank ook wel dat er actie wordt ondernomen. Maar tegelijkertijd staat het me toch een beetje tegen dat er weer een onderzoek moet gaan plaatsvinden. Het regent, pleust nu goed naar beneden; althans, in januari was dat het geval. En de zomer is maar weer zo daar. Dus mij lijkt het toch niet zo moeilijk om daar nu op heel korte termijn actie op te ondernemen. Vanwaar nog zo'n onderzoek? En aansluitend dan uiteraard de vraag van mijnheer Tegels, van: wanneer is dat onderzoek dan afgerond? Want als dat over een half jaar is, dan lopen we weer een beetje achter de feiten aan. Dank u wel.

De voorzitter: Oké. Eventjes een vraag van de zijde van de Griffie, hier. Zijn er misschien fracties die iemand of een paar personen kunnen sturen naar de Statenzaal? Ze hebben daar geen quorum. Dus ik weet niet wie eventjes... Mevrouw Mertens, had u nog een vraag aan Gedeputeerde? Oké, dank u wel. Gedeputeerde, er liggen nog een paar vraagjes open. Dus...

Gedeputeerde Roefs: Ja. Ja. Kijk, het is natuurlijk zo, misschien om het even te schetsen: datgene wat bij de beekdalen moet gebeuren, dat speelt ook allemaal een rol in het NPLG. Wij moeten natuurlijk een beekdal-brede benadering. Dat is nog lang niet overal klaar. Dus het is ook heel goed om goed te onderzoeken wat kan en wat niet kan. Dus het draagt ook bij aan wat net genoemd wordt,

bijeenkomsten die georganiseerd worden door LLTB en waterschap, aan goede invulling geven aan het Limburgs Programma Landelijk Gebied. Daar moet dit uitgerold worden. Wij willen dit natuurlijk heel snel oplossen. Voor de zomer moet dat gebeurd zijn. Het gaat er echt even om: kunnen we het erover eens worden dat deze inrichting van de beek de veroorzaker is van de extra verdroging. Dus daar moet je het even met elkaar goed over hebben, dat je het daar in ieder geval over eens bent. Wij zullen in de eerstvolgende reguliere RLN zorgen dat u weet wat de stand van zaken is. En wanneer die is, ja dat weten we niet hè. **Gedeputeerde zal in de eerstvolgende vergadering van Statencommissie RLN laten weten wat de stand van zaken is m.b.t. het onderzoek door het waterschap, de LLTB en de Provincie inzake oorzaken van het droogstaan van beken in de zomer**

De voorzitter: Dat zou zomaar tegen de zomer aan kunnen zijn. Mijnheer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Ja wat belangrijk is, om eens te kijken: het klimaat zoals dat in 2002 omschreven is, is dat nog het klimaat van heden ten dage? En naar ons idee is dat totaal gewijzigd. Dus laat dat dan ook de basis zijn van nieuwe maatregelen die het waterschap gaat nemen. Dus het is enerzijds het herstel van wat gebeurd is. En dit gaat over de Tengelroyse Beek, wat Gedeputeerde Roefs al zei, maar ook de Loobeek, de Eckeltse Beek, de Vlootbeek. Dus het gaat om 150 kilometer beken waar het nu al een probleem is. En het gaat om beken die ook weer zo ingericht gaan worden. Dus het is herstel vanuit het verleden, en ook richting toekomst aanpassen van de uitvoering van beleid op basis van het huidige klimaat. Dus ik hoop dat dat meegenomen wordt, en dat we daar dan ook een toelichting over krijgen in de eerstvolgende commissie.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Tegels. Dan geef ik het woord nog even aan mijnheer Nijskens, die was ik zonet vergeten. Dus sorry daarvoor.

De heer Nijskens (VVD): Dat was niet erg, want in principe heeft de heer Tegels eigenlijk net verwoord wat ik wilde inbrengen, van: het kan inderdaad zo zijn dat het terecht gebeurd is, maar dat het inderdaad voor de toekomst wel nodig is om toch stuwen te gaan plaatsen in die natuurbeken. Maar ja, de heer Tegels heeft dat al gevraagd.

De voorzitter: Dank u wel. Een puntje van mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja, ik heb nog een aanvullende vraag, voorzitter. Want ja, ik begrijp dat, en ik begrijp dat u dat onderzoek wilt doen en dat u dat ook zo spoedig mogelijk gaat doen. Maar in de brief staat heel duidelijk dat er drieënhalve jaar na 4 september 2019 al lijvige rapporten liggen en er prachtige vervolgstappen worden voorgespiegeld. Maar dat het gewoon niet gebeurd is. Volgens mij, tenminste zoals ik het hier lees, hebben die onderzoeken al plaatsgevonden en ga ik er even vanuit dat de specialisten ter plekke weten wat er gebeuren moet. Dus ik wil toch nog een keer een poging doen om het proces ietwat te versnellen, laat ik het zo zeggen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Palmen. De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Roefs: Ja, die onderzoeken gingen daar niet zomaar over. Die gaven dus ook blijkbaar niet het juiste antwoord. Ik denk dat wij moeten zorgen dat we nu snel hier duidelijkheid over krijgen. Maar dat vooral ook samen met de LLTB doen. Want het is natuurlijk heel vervelend dat zoiets blijft liggen, dat dan de ergernis toeneemt. En dat kan gewoon niet. En we hebben die kennis ook heel goed nodig, want we hebben nog een grote opgave. Bij het LPLG moeten we natuurlijk die beekdalen goed inrichten. We moeten de breedte van de zone erlangs gaan bemeten, afspreken. En dan hebben

we ook heel veel informatie nodig. Want als we hem kleiner willen maken of groter willen maken dan 250 meter, dan moeten we daar comply or explain. Dus die kennis die we opdoen, die is niet weggegooid, en die hebben we nodig in de komende tijd.

De voorzitter: Dan is er nog een aanvullende vraag van mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, op de valreep toch nog. Ik weet niet of de actuele situatie zo is dat er nog stuwen op de nominatie staan om weggehaald te worden. Als dat zo is, kan dat even on hold gezet worden dan, totdat we meer duidelijkheid hebben?

De voorzitter: Ik weet niet of dat gelijk meekan, we hebben nog een vraagje van mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja, het is maar een heel korte vraag. Want we hebben natuurlijk de afgelopen tijd best wel veel en vaak gesproken inzake wateroverlast, maar ook de verdroging hoe we water zo goed mogelijk vast kunnen houden. Ik ga ervan uit dat daar dan ook voldoende rapporten over liggen. En ik wil dan toch nog een keer proberen te vragen of u toch niet een harde datum kunt noemen waarop dit geregeld kan zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Roefs.

Gedeputeerde Roefs: Ik kan geen harde datum noemen. We moeten het natuurlijk gewoon echt uitzoeken. En er zijn inderdaad veel onderzoeken, en er wordt heel veel gewerkt aan het vasthouden van water. Maar dit is een specifieke situatie: zorgen die extra droge zomers dat je vraagtekens moet zetten bij het beheer zoals je het tot nu toe deed. Dat is het eigenlijk, kort gesproken. Het lijkt me heel belangrijk om dat goed uit te zoeken. Ik kan niets zeggen over de plannen die het waterschap heeft voor de stuwen, want dat is natuurlijk afhankelijk van de situatie ter plekke. Daar kan ik gewoon niets over zeggen, ik ga niet over hun werkschema en ik heb ook niet de kennis.

De voorzitter: Mijnheer van den Beucken, nog één keer.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dat kan ik zeker begrijpen. Prima ook. Maar is het misschien wel mogelijk om dat signaal af te werpen wat hier gekomen is richting die uitvoering, van: hoe staat dat ervoor en kunnen we heel even kijken of we misschien dat even niet door kunnen laten gaan, totdat we meer weten? Eigenlijk is dat niet zo'n zware operatie, denk ik.

Gedeputeerde Roefs: Ik zei net dat waterschap, Provincie en LLTB hiermee aan de slag gaan. En natuurlijk kan dan ook de vraag gesteld worden, van: goh, zit zo'n zelfde situatie nou nog ergens anders, waar je nog van plan bent om dus...? We zullen die vraag doorgeleiden. Als die toch bij elkaar zijn, dan is het denk ik heel makkelijk om dit ook even ter sprake te brengen. **Gedeputeerde zal zorgen dat de vraag of, indien er nog meer stuwen weggehaald zullen worden dat dit nog even on hold gezet kan worden, doorgeleid zal worden.**

De voorzitter: Dank u wel. Mag ik hiermee concluderen dat 7.4 voldoende is afgehandeld? Oké, dank u wel.

T9244 Gedeputeerde Roefs zal in de eerstvolgende vergadering van Statencommissie RLN laten weten wat de stand van zaken is m.b.t. het onderzoek door het waterschap, de LLTB en de Provincie inzake oorzaken van het droogstaan van beken in de zomer.

7.5 Rondvraag/mededelingen/actualiteiten IPO

De voorzitter: Er zijn vooralsnog geen punten.

8 LANDBOUW

8.1 Sonderend Mestverwerking i.r.t. mestoverschot

De voorzitter: Er zou een inspreker zijn, de heer Coumans. Zit hij misschien in de verkeerde zaal? Momentje. Wat ik begrepen heb kan het nog een half uurtje duren. Dus wat we kunnen doen: laten we toch gewoon aan de behandeling beginnen. Het is misschien wel een beetje mosterd na de maaltijd als mijnheer Coumans daarna inspreekt, maar dan kunnen we alsnog daarop inhaken. Dus mijn voorstel is: toch gewoon beginnen aan het rondje. Dan wil ik beginnen rechts van mij: mijnheer Nijskens. Die was ik zonet vergeten, dus dan mag hij wat mij betreft nu beginnen. Mijnheer Nijskens van de VVD, aan u het woord.

De heer Nijskens (VVD): Ja dank u wel, voorzitter. Het verzoek aan de Staten zijn een aantal vragen om die te beantwoorden. Dan loop ik die gewoon langs, dat is het makkelijkste. Vraag één, dat is natuurlijk op zich een open deur. Er is echter wel één probleem: op het moment dat je mest gebruikt voor energieopwekking ben je de koolstof ook kwijt voor de bodem. Maar dat is een kwestie van keuze. Vraag twee, ja dat kan. Vraag drie, het is van belang om bemesting beter te laten aansluiten op de draagkracht en vraag van de bodem en het gewas. Dat is al een stuk lastiger. Bodem kan natuurlijk veel meer verdragen dan de strakke normen zoals die nu gehanteerd worden. En je ziet ook dat het gewas veel meer nodig heeft dan de bemestingsnormen. En in het latere verhaal komt dat eigenlijk ook wel tot uitdrukking. Dan, er wordt natuurlijk ook een schijnnaauwkeurigheid tentoongespreid. Want uit een vrachtauto van 36 ton pak je één monster, en vervolgens zeg je: die hele vrachtauto heeft die samenstelling. Het is maar heel de vraag of iedere liter mest of iedere vierkante meter die daarmee bemest wordt dezelfde hoeveelheid mineralen krijgt. Dus er wordt wat mij betreft ook altijd een schijnnaauwkeurigheid in het leven geroepen, die tot achter de komma nauwkeurigheid die gewoon niet aanwezig is. En natuurlijk eigenlijk in de hele wetgeving rondom stikstof zien we dat ook, hoe een jurist kijkt tegen een getal, en hoe de bodem of een boer daar tegenaan kijkt. Dan bij het bewerken van mest, ja daar zal natuurlijk een businesscase onder moeten liggen, anders gaat het niet gebeuren. Het kost niet alleen geld maar het kost natuurlijk ook energie om het te bewerken. Dus het product wat eruit komt moet op die vlakken in ieder geval voordeel bieden. En daar zijn natuurlijk wel grote voordelen te behalen. En dan in de praktijk wordt er gewoon een basisbemesting gegeven, en afhankelijk van bodemonderzoeken voeg je dan met kleinere mineralen toe wat het gewas vraagt. Dus ook in zoverre is dit best een goed punt. Dan, passend groen gasproductie met monovergisting. Ja ik vind, dat is ook zo iets: dat is een marktvraag. En degene die die productie op zich neemt, die heeft vervolgens de taak en de zorg om niet alleen dat gas te produceren maar ook wat er overblijft op een verantwoorde wijze af te zetten. Dus ook daarbij geldt: er moet een businesscase onder liggen. En anders gebeurt het gewoon niet. Even kijken, de vervolgstappen. Je kunt natuurlijk vooruitlopen, maar dat kent grote risico's. Vooral in dit dossier, in dit beleidsveld zien we: zaken die dit jaar verplicht zijn, die zijn volgend jaar verboden, en omgekeerd. Dus onze overweging is juist: sta wel klaar om in actie te komen, neem nog geen besluiten die onomkeerbaar zijn. En zodra het Rijk gesproken heeft, om het zo maar te zeggen, dan ook met volle vaart de vertaling maken naar Limburg. Maar om nu al vooruit te lopen op iets wat nog in de Kamer beslist moet worden op dit dossier, lijkt mij zeer riskant. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Ik had nog even een vraagje. U zegt zelf, van: zo'n vrachtwagen met mest, dat kan vloeibaar zijn en dat kan natuurlijk vast zijn, daar wordt maar één monster van genomen. Ik als leek weet dat niet. Ik heb vijf kippen, maar daar houdt het ook mee op.

De heer Nijskens (VVD): Tijdens het pompen gaat om de zoveel tellen, seconden, een kleine hoeveelheid in een fles. Dan krijg je een mengmonster. En dat gaat weer naar een laboratorium. Die mengen dat nog een keer en die pakken dan een pipetje eruit. Dus soms heb je verrassende uitslagen bij monsters, om het zo maar te zeggen. En ja, als je maar genoeg monsters hebt: het gemiddelde klopt dan. Maar voor die ene vierkante meter kan het toch wel sterk afwijken. En bij vast mest is het nog veel erger.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel voor de toelichting. Mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja dank u wel, voorzitter. Ik hoor mijnheer Nijskens zeggen: groen gas is een marktvraag. Misschien kunt u dat iets beter duiden, zodat ik het ook goed begrijp. Want het is niet alleen, tenminste zo heb ik het geïnterpreteerd, een marktvraag. Er is volgens mij op dit moment, of die komt er zeer spoedig aan, een verplichting om bij te mengen in de gasinfrastructuur, met groen gas. Dus het is niet alleen een marktvraag, het is volgens mij ook een politieke vraag. Maar misschien hebt u dat niet bedoeld met marktvraag.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, dank u. Met marktvraag bedoel ik dat het natuurlijk een kosten-batenverhaal is. Niemand gaat groen gas maken als je er niets aan kan verdienen. En daaraan gekoppeld met de restproducten die eruit komen, die moeten natuurlijk verantwoord worden afgezet. En nog los van mijn allereerste opmerking: zodra je er groen gas van maakt ben je de koolstof kwijt in de bodem. En je wil eigenlijk die koolstof juist in de bodem hebben. Dus het uitsplitsen van mest in mineralen, dat is een hele goeie, maar laat dan vooral de koolstof in de bodem komen en maak van die uitgesplitste mineralen kunstmest. Dat zou mijn voorkeur hebben.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Dan geef ik nu het woord aan mijnheer Tegels, CDA.

De heer Tegels (CDA): Ja dank u wel, voorzitter. Een nota die voorligt, prima dat er hier naar beleid toegewerkt wordt. Maar we willen er wel op aandringen om dat beleid spoedig te hebben. En de VVD zegt: neem geen onomkeerbare besluiten. Daar zijn we het mee eens. Van de andere kant, de sector wacht echt op duidelijkheid. En na de blamage in Den Haag deze week rondom mest denk ik dat een signaal vanuit Limburg om extra vaart te maken om duidelijkheid te krijgen, dat dat een goed signaal zou zijn. En ja, voor de rest: eens met de VVD om alles zo ver klaar te maken tot het besluit in Den Haag genomen is, zodat we in Limburg wellicht als eerste Provincie provinciaal mestbeleid hebben. Want daar heeft de hele sector behoefte aan. Dus laten we daarin vooroplopen. Als we het nog niet doen, dan gáán we daarin vooroplopen. Dan iets over de nota zelf, en daarna de zes punten, voorzitter. U schrijft in die nota over stikstofverliezen. Vanuit de stal en ook vanuit de opslag liggen daar integrale mogelijkheden. Op het gebied van ... [4:22:14], mestverwerking, stikstof-stripping en mestaanwending liggen die kansen om emissies fors te reduceren. Welke initiatieven zijn er reeds op dit gebied bekend? En hoe worden dit soort initiatieven ook gestimuleerd in Limburg? En datzelfde geldt ook voor het opwekken van groen gas. In de huidige tijd van energiecrisis liggen er wat het CDA betreft meer kansen dan ooit. En wij vragen ons af: hoeveel initiatieven op dit gebied zijn er in Limburg reeds bekend? En wij ervaren dat met name de vergunningverlening nog steeds een heikel punt blijft bij initiatieven. Hoe ziet het College dat? En welke mogelijkheden zijn er om als Provincie dit soort

processen te bespoedigen? Dus dat zijn een aantal vragen aan de Gedeputeerde. Dan de zes uitgangspunten. De eerste drie, daar kunnen wij kort over zijn: daar zijn we het over eens. Het vierde punt, daar zijn we het ook over eens. En wij zouden graag willen weten op welke wijze we dit kunnen stimuleren. Dan het vijfde punt gaat het weer over groen-gasproductie. Dat kan ook vanuit koolvergisting. En dit is momenteel nog de meest voorkomende vorm. Waarom slaan we dat over en wordt dat niet genoemd bij dit punt? Laatste punt, willen we nog een opmerking en ook een verzoek doen aan het College. Want door in goed overleg te blijven met de sector en met de initiatiefnemers op dit gebied, het is belangrijk dat we als Provincie uitstralen dat initiatieven op dit gebied toegejuicht worden. En daarnaast is het ook belangrijk om contact te leggen met initiatieven op dit gebied elders in het land. Gebeurt dit reeds? Hebben wij contacten met initiatieven elders in het land? En bent u bijvoorbeeld bekend met het prachtige duurzaamheidsproject Twence, dat als motto heeft: *Samen verduurzamen we de regio*? Dus daar wordt een hele regio bij elkaar gepakt. En wij zouden graag, en dat is ook een vraag aan de rest van de commissie, de Gedeputeerde oproepen om een excursie te organiseren naar Twence, zodat we ons daar als commissie kunnen laten informeren hoe men daar omgaat met dit duurzaamheidsinitiatief. Dus dat als vraag aan het College. En dan sluit ik af voorzitter, met nog een vraag aan het College, ook weer vooruitlopend op datgene wat gaat komen. En dat heeft te maken met proeftuinen. U geeft zelf aan in de nota dat er nog veel onbekend is. Dat is ook zo. Dan is het ook zaak dat wij als Provincie vooraan blijven zitten, daar waar het gaat over het ontstaan van kennis. En we zien ook op andere plekken in het land dat daar proeftuinen zijn, waar initiatieven zijn daar waar het gaat over betere benutting van mineralen, bijvoorbeeld. En ook initiatieven waar veel samengewerkt wordt. En wij als CDA zouden het goed vinden als we hier als Provincie in mee gaan doen. Dus dat wij samen met betrokken partijen een aanzet gaan maken tot een proeftuin in Limburg. En wat ons betreft kan daar ook provinciaal budget tegenover staan. Dus onze vraag: ziet u dit ook zitten? En hoe kunnen we dit dan gaan doen? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Tegels. Dat roept een vraag op bij mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Nou, niet zozeer een vraag, maar de vraag van de heer Tegels over een werkbezoek triggerde mij, want ik heb dat namelijk ook gevraagd in mijn schriftelijke vragen. Dus misschien kan ik dat meteen beantwoorden. Een bezoek van Provinciale Staten bij dergelijke bedrijven kan op verzoek van Provinciale Staten worden georganiseerd. Dus dat lijkt mij dan bij dezen geregeld.

De voorzitter: Dan is dat duidelijk. Daar moeten we een keertje op terugkomen. Oké, ik geef het woord aan mijnheer Van den Beucken, van LOKAAL-LIMBURG.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Ja, van een excursie is natuurlijk nog nooit iemand dommer geworden. Ja, zes punten wordt ons gevraagd om op te reflecteren. Eén is eigenlijk een schot voor open doel: ja natuurlijk, zo is het maar net. Twee ook ja, heel eenvoudig. Ja, we gaan er snel doorheen. Dan drie, normverlaging. Het kan natuurlijk ook een verhoging zijn, dat weet je niet. Want als het gaat om draagkracht en de vraag van bodem en het gewas is het natuurlijk heel plaatselijk. En het hangt natuurlijk ook af van de structuur van de bodem, welk gewas teel je, et cetera et cetera. Dus net wat de heer Nijskens ook aangaf: je moet wel uitkijken dat je dat niet tot in detail uitwerkt, want het is natuurlijk een vaag begrip. Je kunt dat denk ik niet voor ieder gewas toepassen, dus dat wordt een lastige. Maar in de basisbeginselen zitten we er natuurlijk wel positief in. Dus hier eigenlijk ook wel een bescheiden ja. Vier, ja mee eens, ook hier een ja. Als je maar een businesscase hebt en het betaalbaar is, en daarmee echt gewerkt kan worden. En dan moet je natuurlijk ook rekening houden met in de toekomst te ontwikkelen technieken, zou ik zeggen. Dat geldt ook voor vijf. Prima, als je de technieken doorlopend kunt verbeteren, dan moet je daar in

beginsel heel blij mee zijn. Zeker in het kader van de energietransitie. Want we hebben het van alle kanten nodig, of het nu windenergie is, zonne-energie, of dit soort zaken, een brede energiemix. En dan de vervolgstappen, ja dat wordt een hele lastige. Want we zien natuurlijk een heel volatiele wereld als het gaat om wetgeving en allerlei regels, en verwarring. Het is een verwarrende, snel draaiende wereld, dus ik denk dat het nu inderdaad wel erg vroeg is om hier meteen op deze manier in te gaan. Ik zou wel willen zeggen: belangrijk is het om drie speerpunten wel op te pakken. En dat is: draagvlak, draagvlak en nog een keer draagvlak. Bijvoorbeeld voor het terugdringen van de kunstmestproductie. Daar zal niemand op tegen zijn. En daarom zouden wij ook graag willen voorstellen om in ieder geval als Provincie op de een of andere manier financiële installaties, proeftuinen et cetera aan te gaan jagen. Misschien sluit dat wel aan op datgene wat de collega voor mij gezegd heeft. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van den Beucken. Geef ik graag het woord aan mevrouw Erkens, van D66.

Mevrouw Erkens (D66): Ja dank u wel, voorzitter. Allereerst dank voor het bondige maar toch wel genuanceerde stuk. Ik vond het zelf nog wel een vrij complex onderwerp, dus ik heb er nog wat vragen over. Ja, allereerst is het wat mij betreft wel een goede zaak dat het nitraatgehalte in de bodem en het grondwater worden teruggedrongen, alvorens dadelijk de watercrisis de volgende crisis gaat worden die alle ruimtelijke ordening lamlegt. En ja, de verwachting is natuurlijk ook dat de Europese Commissie eisen ten aanzien van de waterkwaliteit zal gaan aanscherpen. Dus fijn dat we er al druk mee bezig zijn om daarop voor te sorteren. Ik las in het stuk dat er een tekort aan mest wordt verwacht in de toekomst. En ik vroeg me wel af: is dat nou echt realistisch, dat dat gaat gebeuren? En het principe precisiebemesting. Hebben we dan in dat geval wel genoeg mest om dat principe ook echt te realiseren? En wordt dat in Limburg nu ook al toegepast? Is er bijvoorbeeld ook onderzocht of alternatieven voor dierlijke mest kunnen worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld compost of GFT-afval? Ja, en nu importeren we natuurlijk heel veel voedsel vanuit het buitenland. Is er ook al gekeken of die mest wellicht ook weer geëxporteerd kan worden om de kringloop op die manier te sluiten? Dan kom ik aan bij de zes vragen die ons gesteld zijn. Vraag nummer één, ja mest vormt onder andere de basis voor nieuwe biobased producten en energieopwekking. Maar zoals de Natuur- en Milieufederatie ook in hun bijdrage toelicht is mest meer dan alleen dat. En kan mest onzes inziens ook in circulaire benadering nog steeds ingezet worden als rijke voeding van bodem en gewassen. Vraag twee, het zou inderdaad kunnen leiden tot een verbetering van de kwaliteit van bodem, water en lucht. Maar ja, het voelt ook wel enigszins als symptoombestrijding, in plaats van de kwaliteit en de hoeveelheid van mest bij de bron aan te pakken – dus onder andere met behulp van andere voeding, maar ook gewoon door minder vee. Vraag drie, ja daar zijn we het mee eens. Bij vraag vier ben ik ook van mening dat het eigenlijk een symptoombestrijding is. Dus ook daarvoor zou ik liever pleiten voor aanpak bij de bron. En op vraag vijf en zes heb ik geen antwoord. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Erkens. Dan ga ik nu naar mijn linkerzijde. Mevrouw Mertens, GroenLinks.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja dank u wel, voorzitter. Ik vind het knap dat de voorgaande sprekers de vragen allemaal zo kort en bondig hebben kunnen beantwoorden, want mijn eerste indruk bij het lezen van het stuk was toch dat ik dacht: ja, maar ik heb eigenlijk nu nog veel meer vragen dan hetgeen wat hier staat. Ik wil eigenlijk bijvoorbeeld weten: waarover praten we als we het hebben over dierlijke mest? Waar komt dat dan vandaan? Hoeveel hebben we? Wat bedoelen we met biobased producten? Welke energieopwekking? Ja, kwaliteit van mest, enzovoorts. Dan denk ik ja, ik kan geen zinnig antwoord geven op die vragen als ik meer de achterliggende discussie daarover niet gehad

heb. Ik was dus eigenlijk wel blij met het stuk van de Natuur- en Milieufederatie, die dat gisteren nog hebben toegestuurd. En die dus oproepen, van: ja, organiseer dus nu eigenlijk een bijeenkomst, zodat jullie als Staten weten waar jullie het over hebben als jullie over mest praten. Zodat we ook echt een gefundeerde mening kunnen hebben, van: waar willen we naartoe met dit mestbeleid. Want het bestaat uit zoveel componenten, het is zo'n integraal vraagstuk. Enerzijds hoe mest geproduceerd wordt, hoeveel er is, maar ook wat we ermee doen. Dat ik zeg, van: ik kan op basis van het stuk wat er nu ligt de vragen niet beantwoorden. En kan ik eigenlijk geen zinnige bijdrage leveren aan de discussie, dan behalve wat algemene dingen zeggen die GroenLinks überhaupt vindt over voedselproductie, en dergelijke. Maar ja goed, dat heeft dan helemaal niets meer te maken met dit stuk.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens. Dat roept een vraag op bij mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja dank u wel, voorzitter. Want ik ben toch enigszins verbaasd, want 'ik zei de gek' heb twee keer een werkbezoek geïnitieerd. Eén keer naar GroeneWoudGas in Sint-Oedenrode, en één keer naar EcoFuels. De ene ging over mestverwaarding, de andere ging over verwaarding van groente-, fruitafval en restafval. Beide wat kwam tot groen gas en digestaat. En bij beide bezoeken bent u niet bij geweest. Dus daar had u zich breed kunnen laten informeren.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja voorzitter, daar wil ik heel graag op reageren. 'Deze gek' heeft ook nog een baan naast deze functie als Statenlid. En moet dan iedere keer vrij nemen om vervolgens een werkbezoek te gaan doen. Terwijl die vrije dagen... Ik bedoel, ik neem ze soms graag op hoor, maar ze zijn ook om uit te rusten om dan weer met volle energie het werk te doen dat ik moet doen voor mijn baas. Dus de oproep van de heer Tegels om een werkbezoek te doen: graag. Uw oproep om een werkbezoek te doen: ook graag. Maar dan wel binnen de mogelijkheden die er zijn. Ik moet ook gewoon mijn brood verdienen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Voorzitter, ze waren beide...

De voorzitter: Mevrouw Palmen, een ogenblikje. Dat probleem onderkennen we. En ik denk ook dat we op de een of andere manier iets gaan regelen in die zin. Dus daar komen we nog op terug. Mevrouw Palmen, nog iets aanvullends?

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja voorzitter, want ze waren beide bewust op een vrijdag gedaan, waarbij er op dat moment geen Statenvergaderingen of commissievergaderingen waren. Ik heb daar heel expliciet naar gezocht, juist om het zo goed mogelijk te kunnen regelen voor iedereen. Dus ook dat verbaast mij. Maar goed, dat zij zo.

De voorzitter: Dank u wel. Er komt een herkansing. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dat zijn dan volgens mij werkbezoeken vanuit initiatiefnemers en vanuit de sector. Maar kunnen we dan ook regelen dat bijvoorbeeld omwonenden een stem krijgen bij zo'n werkbezoek, om dat tegengeluid te laten horen en hun bezwaren en zorgen?

De voorzitter: Volgens mij gaat dat een stapje te ver, om omwonenden daarbij te betrekken. Als wij besluiten om een werkbezoek te gaan doen denk ik niet dat het de bedoeling is dat we daar omwonenden bij willen hebben. Maar goed, dat zal hier ter plaatse besproken moeten worden. Mevrouw Palmen, nog één keer over dit onderwerp, en dan gaan we verder.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja dank u wel, voorzitter. Dan zal ik meteen doorgaan met mijn bijdrage aanvullend daarop. Ik ben ook bij de Natuur- en Milieufederatie geweest, dus ja, ik probeer het ook gewoon zo breed mogelijk te bekijken en niet alleen maar vanuit de sector, al wordt dat soms wel gedacht. Zal ik meteen? Ik heb de antwoorden op de vragen...

De voorzitter: Mevrouw Mertens, u was klaar met uw bijdrage? Oké. Dan is het woord aan u, mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Oh, sorry. Ik ging misschien een beetje te snel. Dank u wel, voorzitter. Ik heb de antwoorden op de vragen verwerkt in een verhaaltje. En niet al te cryptisch, dus het lijkt me niet zo moeilijk om dat eruit te halen. Voorzitter, er was een tijd dat mest meer waarde had dan goud. Zonder mest groeit er immers niets. Dat wisten ze in vroegere tijden maar al te goed, want in die tijd kon je een boerderij verkopen en mocht je alles meenemen behalve de mest. Dat moest achterblijven. De productie van kunstmest vond haar oorsprong in deze wetenschap. Maar tijden veranderen. Meer mensen betekent meer voedsel, en zeker na de hongerwinter van 1944 wenste de overheid nog maar één ding: geen risico's, nooit meer honger. En daarop werden agrarische bedrijven gestimuleerd groter en meer gespecialiseerd te gaan werken. En nu staan we vandaag hier. Ik neem aanstoot aan de wijze waarop er steeds opnieuw gescandeerd wordt dat er een mestoverschot is. Alsof bedrijven als VDL, Chemelot, Philips, Rockwool, Tata Steel, Chemours *niet* hun troep in Nederland achterlaten bij hun productie. Daar is soms wel aandacht voor, maar de boer met zijn mest staat op het hoogste schot. En dat is in dit geval geen compliment. Mij lijkt het eerlijker om te spreken van een mestdisbalans.

De voorzitter: Eén ogenblik, mevrouw Palmen. Dit roept een reactie op bij mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja ik zit er even over na te denken en ik denk toch dat ik hier even op wil reageren. Het klopt dat er natuurlijk in ontzettend veel verschillende productiesectoren afval overblijft, wat niet zomaar opgenomen kan worden door de natuur. Maar u moet denk ik ook niet door elkaar halen dat er ontzettend veel gedoe is rondom Chemours en Tata Steel over de impact die deze bedrijven hebben op hun omgeving. Dus laten we dan kritisch zijn op alle sectoren. Als zij uitstoot hebben die een probleem is voor de omgeving en de gezondheid van de omgeving, dan moeten we daar streng mee omgaan. Dus ik heb niet het idee dat we daar anders naar kijken, of dat we bij Chemours dat bedrijf geen kosten opleggen om hun afval te verwerken.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring, had u ook een vraag voor mevrouw Palmen?

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ik was benieuwd of ze dat met me eens is.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Dank u wel, voorzitter. Ja, maar volgens mij stond dat ook in mijn inbreng, dat daar wel aandacht voor is. Maar dat ook daar een disbalans is en dat op dit moment de boer met de mest veel harder wordt aangepakt, terwijl mest toch echt wel zijn functie heeft. Maar daarbuiten circulair verwerkt kan worden. En die bedrijven hebben met hun afval vaak een veel groter probleem, want dat is negen van de tien keer niet circulair te verwerken. Maar goed, ik ga even door met de bijdrage. Mestdisbalans. Er zijn immers vele landen die schreeuwen om meststoffen. Op dit

moment is die export lastig, omdat mest voor 90% bestaat uit water. En daarmee ga je niet rondrijden. Totaal niet efficiënt, dat kan anders. Het zoeken naar balans brengt mij bij de vragen die gesteld zijn in deze nota. In de meest ideale wereld gingen we weer terug naar de gemengde bedrijven van vroeger, of naar het concept herenboeren of kleinschalige biologische boeren. Maar zoals ik zojuist al stelde is er een wereld van verschil tussen ideologie en realisme. Daarmee zeg ik dus eigenlijk dat een transitie noodzakelijk en wenselijk is, maar de manier waarop en in welke mate, daar is discussie over. Een tweede balans is norm ophogen. Want die zijn veel te scherp gesteld. Wat is dan de realiteit? De realiteit is dat 18 miljoen mensen moeten eten. En die 18 miljoen mensen willen veilig en gezond voedsel, tegen een zo laag mogelijke prijs. Dat kan iedereen ontkennen, maar dat is nu eenmaal zo. Vreemd genoeg is in de meeste gezinnen deze primaire levensbehoefte de sluitpost in het huishoudboekje. Daarom is de kleinschalige biologische landbouw een utopie. Maar we kunnen wel een aanvang maken met een realistische transitie. Die transitie zit in mestverwaarding. Bij verwaarding en bewerking van mest is er ontzettend veel mogelijk. Het digestaat kan zeer gericht en in verschillende samenstellingen worden gebruikt, toegespitst op het gewas. Het helpt de energietransitie en het helpt de natuur. Met groen gas is het aantal van 60.000 aardgasloze woningen gemakkelijk te halen. Wat rest is niet alleen digestaat, maar ook groene kunstmest, potgrond, isolatiemateriaal, koemestkorrels en natuurlijk schoon water dat weer terug kan de natuur in. Maar het lijkt erop voorzitter, alsof de oplossing voor de mestdisbalans niet gevonden mag worden. Wat er door de sector ook naar voren wordt gebracht, er is altijd wel een argument om ertegen te zijn. Dierlijke mest is onontbeerlijk in een goede voedselkringloop en is vele malen schoner dan bijvoorbeeld humane mest. Dat kan niet eens verwaard worden, zo smerig als het is. Het zou verder dan toch van de zotte zijn vele kuubs aardgas te spenderen voor de productie van kunstmest. Een zeer vervuulende industrie, terwijl we de veeboer verjagen. Daar bovenop ligt er een belangrijk rapport van de Wageningen Universiteit, dat feilloos aantoonde dat meer gebruik van kunstmest ten opzichte van dierlijke mest – op grasland, moet ik erbij zeggen – zal leiden tot juist meer nitraat en meer vervuiling in water. In Duitsland is er al een tijdje een stop op derogatie en zijn daar de negatieve gevolgen al duidelijk. Tot slot, regels op het gebied van mestverwaarding zijn krom en moeten op de schop. Dan bedoel ik bijvoorbeeld de Meststoffenwet en het feit dat boeren niet hun eigen digestaat mogen gebruiken als aanvulling op drijfmest, maar daar wel kunstmest voor mogen gebruiken. Wat de proactieve houding betreft, in Duitsland krijgen agrarische bedrijven een subsidie van € 250.000 per bedrijf voor mestverwaarding. Lijkt mij om te beginnen een goed plan. Wat de vergunningverlening betreft sluit ik aan bij de woorden van het CDA. En volgens mij heb ik daarmee alle vragen beantwoord. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Palmen. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Plusquin, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Een ander geluid. De sonderende nota Mest maakt duidelijk dat Limburg te klein is voor de hoeveelheid mest die we produceren. 3.729 miljoen kilo mest per jaar, in Limburg. Dat is 3.390 kilo mest per jaar per Limburger. Dat is immens veel. En daarvan is het mestoverschot bij de huidige normen 30%, dus ruim een ton per Limburger. Nu de illusie van de derogatie is doorbroken zal dat overschot nog groter zijn. Die mest wordt geproduceerd door een onvoorstelbare hoeveelheid dieren, miljoenen dieren, onzichtbaar weggestopt in potdichte megastallen. De Limburgse veestapel is veel groter dan gezond is voor de dieren, voor ons Limburgs land, ons water, de luchtkwaliteit en de Limburgers zelf. Mestverwerking, monovergisting en het upgraden van mest zijn het gevolg van een ontspoord landbouwsysteem. Door het houden van dieren op roosters en de import van veevoer zitten we met gigantische hoeveelheden drijfmest. We importeren soja, we exporteren naar onder andere China, en we blijven met een enorme

berg stront zitten, voorzitter. En toch wordt in het voorliggende stuk enorm gestuurd op meer mestverwerking, in plaats van...

De voorzitter: Dit roept een reactie op bij mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Dank u wel, voorzitter. Ja, ik vroeg me af of mevrouw Plusquin op de hoogte is dat soja niet geïmporteerd wordt voor veevoer, maar dat het slechts een restproduct is. En dat soja wordt geïmporteerd voor de productie van onder andere sojamelk en sojaburgers.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dat is absoluut niet waar.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin. Ik ben niet voor niets voorzitter, ik sta erop dat u het via de voorzitter doet.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, mijnheer de voorzitter, daar wil ik graag op reageren. Er zijn echt rapporten voor dat dat echt niet waar is. Die sojaschroot wordt gewoon geïmporteerd voor de landbouw, om de dieren te voederen. En vaak zijn de sojamelkproducten bijvoorbeeld van Italiaanse soja, of in ieder geval van Europees geteelde soja. Maar die import, die komt echt uit Zuid-Amerika en dat is echt geen restproduct. Dat kunt u ook op de website van de WUR lezen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Plusquin. Ja mevrouw Palmen, ik wil het er graag bij laten, want dit is een welles-nietespunt. Dus mevrouw Plusquin, vervolg uw betoog.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja dank u wel, voorzitter. En toch wordt in het voorliggende stuk enorm gestuurd op meer mestverwerking, in plaats van een bronaanpak. De 'oplossingen', tussen aanhalingstekens, zijn bestrijding van de gevolgen. Mestvergifters leveren amper energie op. Ze veroorzaken veel stank en overlast voor de buurtbewoners en kunnen bovendien gevaarlijk zijn. Omwonenden zitten absoluut niet te wachten op dit soort installaties. Dat blijkt telkens weer. Er gaat een berg subsidie in. Via de SDE-regeling, die onder de oude gasprijzen nog hoger was dan de gasprijs zelf. Verstoken van dat groene gas, hetzij bruin gas, levert net zo goed CO₂-uitstoot op. Groen gas is het eindpunt van een niet-duurzame keten en qua broeikaseffecten gewoon gas. Met een subsidie die alleen te verklaren is door lobby-invloeden, voorzitter. Voorlopig is het restproduct van mestverwerking ook nog zoals het heet: zonder verdienmodel. In de notitie worden allerlei perspectieven voorgeschetst, maar die zijn ook nog allemaal toekomstmuziek. En ook dan: dit restproduct is en blijft bij de huidige agrarische praktijk het eindpunt van een zeer vervuilende, ongezonde en niet te vergeten zeer dieronvriendelijke productieketen. Om dit te greenwashen door er het etiket 'Circulair' op te plakken is een cynische bezigheid. Voorzitter, mestverwerking is het zoveelste excuus om de vee-industrie in zijn huidige vorm in stand te houden. En het kan ook anders. We kunnen de kringloop gaan nationaal sluiten als we 75% minder dieren houden. We hoeven dan geen veevoer meer te importeren, en alle mest die geproduceerd wordt kan dan verantwoord op Nederlandse landbouwgronden gebruikt worden. Het gebruik van kunstmest kunnen we vervangen door plantaardige mest en groenbemesters. En dan wil ik nog even een reactie geven op mevrouw Erkens, van D66. Er zijn zelfs boeren die dat 100% doen: de No Shit farmers, van No Shit Food.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin, kunt u misschien afronden?

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, echt? Ja, ik heb nog een halve bladzijde, ja. Regeneratieve landbouw is een productiemethode waarbij natuurlijke hulpbronnen worden versterkt, in plaats van uitgeput. En wat de Partij voor de Dieren betreft komt er een einde aan de

subsidieslurpende mestverwerking en wordt er geïnvesteerd in vormen van regeneratieve en biologische landbouw, waarbij de bodem, het bodemleven, wilde inheemse flora en fauna, dieren, boeren en burgers allemaal profiteren en floreren. Dat is een bronaanpak ten gunste van die kwaliteit van wat ik net heb genoemd: bodem, lucht en water. En ook de Milieufederatie pleit voor een aanpak bij de bron. Ik citeer: 'Minder, betere kwaliteit mest uitrijden leidt met de huidige omvang van de veestapel tot een groter overschot, wat niet op het land verwerkt kan worden. Met alle...

De voorzitter: Punt.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ik ben bijna klaar, want ik moet nog een reactie geven.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin, die regeltjes gelden voor iedereen. Ik bedoel, uw betoog is wel duidelijk.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Volgens mij...

De voorzitter: Mooi hoe twee betogen zo verschillend kunnen zijn als dat van mevrouw Palmen en dat van u. Maar ik wil toch graag verder gaan met deze bijeenkomst. Nog één zinnetje.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Wat de Partij voor de Dieren betreft, een paar rode lijnen: geen stimulering financieel via de ruimtelijke ordening, of onder het mom van circulaire producten, die de uitkomst zijn van onduurzame ketens. Geen kunstmatige afhankelijkheid creëren van een bedrijfstak die geen plaats heeft in een duurzame wereld. Geen schijnverhalen over groen gas, want die stoot net zo goed CO₂ uit als gewoon gas. Wij pleiten dus voor een bronaanpak.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Plusquin. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Schuurings, voor de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Schuurings (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. In het stuk gaat het over enorme getallen, mevrouw Plusquin noemt ze net al. Ik las in de voorbereiding van het stuk ergens dat in Nederland vorig jaar voor iedere inwoner een volle badkuip mest per week geproduceerd werd. Dan krijg ik er meteen een heel ander beeld bij. Maar het is dus wel logisch dat we nadenken wat we hiermee moeten. En wat de Partij van de Arbeid betreft is inderdaad een van de eerste oplossingsrichtingen, ook wel gewoon zorgen dat dit minder wordt op het moment dat we er kennelijk te veel aan hebben.

De voorzitter: Mevrouw Schuurings, een ogenblikje. Mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja, ik zal het bij een heel korte vraag houden. Want er wordt steeds maar weer geschermd met de hoeveelheden mest. Maar ik vraag me af of mevrouw Plusquin, mevrouw Schuurings zich er ook van bewust zijn dat 90% dus water is. En of ze dan ook willen benoemen hoeveel mest er dan na die wateronttrekking daadwerkelijk overblijft. Want dan hebben we al een heel ander beeld.

De voorzitter: Mevrouw Schuurings, bent u zich daarvan bewust?

Mevrouw Schuurings (PvdA): In dit stuk wordt duidelijk gerekend met hoeveel miljoen kilo drijfmest er verwerkt wordt, en hoeveel verwerkingscapaciteit er is op basis van het aantal miljoen kilo drijfmest. Dus dat hou ik ook aan. En ik ben me ervan bewust dat drijfmest ook water bevat, maar je mag het niet zomaar ergens in een waterinstallatie gooien. Dus dat moet denk ik wel hieronder passen. De

vraag is denk ik wel of die mestverwerkingscapaciteit – in het stuk gaan ze uit van de getallen van 2020 – of er bekend is of die sindsdien nog vergroot is. Want als je naar die sommetjes kijkt die gemaakt worden, dan is het tekort aan verwerkingscapaciteit tussen 2020 en 2021 al met bijna 200 miljoen kilo afgenomen. En als die trend doorzet, dan is dat probleem vrij snel opgelost, omdat er natuurlijk toch nog steeds verwacht wordt dat de veestapel gaat krimpen. En er wordt ook aangegeven dat er wellicht wel een tekort aan zit te komen. En dan hebben we natuurlijk een heel andere situatie. Dus misschien dat de Gedeputeerde daar kort op zou kunnen reflecteren, op basis van de gegevens die op dit moment bekend zijn. Over het algemeen, als het gaat om de vragen die gesteld worden zitten er denk ik heel veel voorwaarden aan om ermee in te kunnen stemmen. Ze zijn vrij breed verwoord. Wij zien bijvoorbeeld echt wel enkele voordelen aan het monovergisten, zeker als het gaat om verse mest – bijvoorbeeld met betrekking tot methaanuitstoot. Maar er blijft dan bijvoorbeeld wel nog steeds een vraag over wat voor effect het uitrijden van digestaat zonder koolstof heeft op bijvoorbeeld het bodemleven, en dergelijke. Mijnheer Nijskens refereerde daar ook al kort aan. En ook het afvoeren en het verwerken van het digestaat kan heel veel energie kosten, waardoor duurzaamheidseffecten teniet kunnen worden gedaan. Dus we moeten denk ik heel erg oppassen dat we de schattingen niet te positief maken, en dat het inderdaad echt een verduurzamingsslag is en niet inderdaad een soort greenwashing, maar denk ik echt wel terechte zorgen over bestaan. Het kan werken als alles aan elkaar gekoppeld is, als de ondernemer heel erg zorgvuldig is, er vakmensen aan de knoppen zitten, de keten goed is opgebouwd. Maar het kan ook op heel veel plekken in dat proces misgaan. En dan is het óf niet rendabel en moet er veel subsidie bij, óf er kan heel veel overlast voor de omgeving ontstaan. En dat gaat over stank vanuit de installatie, maar ook aanrijdende mesttanks, of andere dingen die voor omwonenden ontzettend belangrijk zijn. En daar moeten we heel voorzichtig mee zijn. Op dit moment wordt er eigenlijk al aangegeven dat er ook op veel plekken verwacht wordt dat er genoeg verwerkingscapaciteit is. Dus we hebben daar wel nog een aantal vragen bij. En ook bijvoorbeeld dat vervangen van kunstmest: er zijn natuurlijk ook nog steeds heel veel discussies rondom mineralenconcentraten bijvoorbeeld, en of dat wel of niet gaat worden toegestaan. Dus het is heel lastig om daar op dit moment op basis van de brede uitspraken die er liggen echt een heel concreet antwoord op te geven. Als laatste zou ik daarom willen zeggen dat ook wij wel heel gecharmeerd zijn van het idee van de Natuur- en Milieufederatie om een deskundigenoverleg te organiseren. En dan ook echt op Limburgse schaal wellicht een voedselvisie te ontwikkelen. Dan kunnen we ook bodem en water daarin meenemen als sturende principes. En uit te werken wat dan de toekomstige verhouding is tussen de vraag naar mest van de bodem en het aanbod van mest in de veehouderij, en wat daar eventueel nog nodig is om die disbalans op te lossen. En welke kansen daarin zitten, en hoe we daar zo goed mogelijk gebruik van kunnen maken. Wij willen in ieder geval voorkomen dat we een verdienmodel creëren wat als legitimatie gebruikt kan worden om een overschot aan mest te behouden. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Schuurink. Dan tot slot als laatste, de heer Bosch namens de PVV.

De heer Bosch (PVV): Dank u, voorzitter. Ik heb hier de vragen bij me van de heer Megens, die verhinderd is omdat hij in een andere commissie moest zitten. Dus don't shoot the messenger, maar ik lees ze wel even voor, de vragen die hij gesteld heeft.

De voorzitter: De jagers komen zo meteen.

De heer Bosch (PVV): Dank u, voorzitter. Er worden tal van vragen gesteld in deze nota van Mest. De vragen zijn niet makkelijk te beantwoorden. Niet iedereen heeft verstand van mest. Waarom is het College niet met een voorstel gekomen waarop de commissie had kunnen reageren? Dan krijg je

vraag twee: waarom wordt de commissie eigenlijk op het einde van deze periode nog gevraagd om inhoudelijk, reactief met argumenten en standpunten te komen? Was het niet verstandiger deze keuze over te laten aan de nieuwe Staten? Vraag drie, we hebben het over betere kwaliteit mest. Hoe wil het College dit gaan bereiken? Welke invloed heeft de Provincie? Volgens de PVV heeft het verbeteren van mestkwaliteit geen enkele invloed op de bodem, water en lucht. Wij werken enkel de voedselproductie en de boeren hiermee tegen. De PVV is van mening dat je bemesting moet overlaten aan een professional, zoals de boeren en voermakers zelf. Opgelegde regels omtrent de hoeveelheid of periodes dragen niet bij aan een betere groei of kwaliteit van de gewassen of bodem. Precisiebemesting en evenwichtsbemesting doen boeren al jaren, net als uitgebalanceerd voer produceren door producenten. We gaan in dit sonderend stuk al uit dat we een vermindering hebben van de veestapel. Er wordt verwezen naar de argumenten in paragraaf 3.4, maar de vraag die de PVV heeft is: welk provinciaal beleid ligt er achter het verkleinen van die veestapel? Wie in dit huis heeft het College deze opdracht gegeven voor het verkleinen van die veestapel? De PVV is in elk geval geen voorstander van de verkleining van deze veestapel. Verse mest is natuurlijk beter en draagt bij aan een circulaire landbouw. Maar regelgeving maakt dit steeds moeilijker en lastiger. Wederom worden we de dupe van falend Europees beleid. Daarnaast creëren we zelf steeds minder ruimte om mest uit te kunnen rijden. We bouwen steeds meer kostbare landbouwgrond om met zonneparken. En die groeien niet harder of geven meer energie als we er mest onder uitrijden. Kansen en innovaties benutten voor bijvoorbeeld groen gas, waar de boer beter van wordt, lijkt ons altijd goed. Maar om als Provincie deze te faciliteren gaat de PVV te ver, en is misschien voor de Provincie ook veel te risicovol. Het voorlopen op rijksbeleid is daarom een no-go voor de PVV. Sterker nog, wij zijn van mening dat plannen van het Rijk door de minister wederom met falend beleid op de mestverwerking, veel rumoer heeft veroorzaakt bij de boeren. Dit is overigens niet het enige beleid waar het Rijk in faalt en welke de Provincie moet oplossen. Denk aan de stikstofcrisis, energiecrisis en asielcrisis, die over de Provincie zijn gestort. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Bosch. Mijnheer Coumans, welkom. De commissie is een uurtje geleden begonnen met de bespreking van dit onderwerp. Maar voordat ik u het woord geef, mijnheer Westhoff is nog aangeschoven. Dat is de enige die nog niet heeft ingesproken. Heeft u nog iets voor dit onderdeel, mijnheer Westhoff?

De heer Westhoff (BVNL): Mijn excuses dat ik zo laat ben, maar ik had een heel dringende afspraak tussendoor.

De voorzitter: Nee, dat kan.

De heer Westhoff (BVNL): Ik val er eigenlijk halverwege in. Maar het gaat nog over het mestbeleid?

De voorzitter: Ja, dat klopt.

De heer Westhoff (BVNL): Daar heb ik inderdaad nog een stukje over. Moet ik alleen even zoeken, momentje.

De voorzitter: Als u het gevonden heeft, dan mag u gelijk beginnen. En dan ga ik daarna over naar de inspreker.

De heer Westhoff (BVNL): Mijn complimenten voor de bijlage in het stuk. Een duidelijke presentatie en onderbouwing van de cijfers. Voor iemand die niet in de business zit heb ik snel een efficiënt, goed overzicht gekregen van de uitgangspunten, de historie van het mestprobleem en welke stappen men

wil ondernemen, in tegenstelling tot de vele wilde verhalen die op de social media rondgaan over dit mestbeleid. Derogeren zou leiden tot meer gebruik van fossiele energie **gebaseerd ... [4:57:02]**. Kunstmest, drijfmest gebruiken op grasland zou beter zijn voor de waterkwaliteit dan het gebruik van digestaat, het restproduct van de groengasproductie. Aan GS de vraag: kloppen deze wilde verhalen? En als het niet zo is, wat wordt er dan gedaan om dit beeld recht te trekken? Het zal velen verbazen, maar de uitgangspunten die in dit sonderend stuk staan worden door BVNL onderschreven. We zijn tegen verspilling. Het uitrijden van drijfmest zien wij als een verspilling van grondstoffen: op de ene plek te veel en op de andere plek te weinig. En onder andere door de wisselende kwaliteit van de drijfmest. Met als gevolg de mogelijke verstoring van water- en bodemkwaliteit. Dit kan beter. En met dit voorstel wordt aangegeven hoe. De voorbewerking **... [4:57:50]** digestaat en de residuele energie in de vorm van groen gas van elkaar worden gescheiden. Digestaat kunnen middels kwaliteitsbewaking en precisiebemesting optimaal aan de bodem worden toegevoegd. Op deze manier is de cirkel rond en kan op deze wijze Noord- en Midden-Limburg bijna de helft van de huishoudens middels groen gas hun huis verwarmen. Het teveel aan digestaat kan worden gebruikt in andere provincies. Voor de goede orde, we zijn tegen het verkleinen van de veestapel, zoals in het stuk wordt aangegeven, wanneer dit gedwongen zou plaatsvinden. De consument is in onze ogen leidend. Als zij een stuk vlees op hun bord willen hebben, wie zijn wij dan om dat tegen te werken. Marktwerving is prima, maar we zijn niet voor een verstoorde werking van de overheid. Dit geldt ook voor het verplaatsen van doelpalen zodat de enige uitweg voor de boer is om ermee te stoppen, of daarna blij te zijn dat ze kunnen worden uitgekocht. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Westhoff. Dan wil ik nu overgaan tot de inspreker. Dus ja, sorry voor de veranderde volgorde, maar we zijn gewoon op tijd begonnen. Mijnheer Coumans, u krijgt vijf minuten. Gaat uw gang.

De heer Coumans (namens LLTB): Volgens mij ben ik dus juist te vroeg begonnen, maar goed. Ik ben Theo Coumans, kalkoenenhouder in Ospel, hoofdbestuurslid van de LLTB. En hier spreek ik vandaag namens de LLTB. Wij maken graag van de mogelijkheid gebruik om hier op deze nota Mest, de sonderende nota Mest in te spreken. De LLTB is positief gestemd over de gekozen insteek van de sonderende nota, en herkent de gestelde vragen over de uitgangspunten die aan de Statencommissie worden voorgelegd. In een toelichting wordt duidelijk aangegeven dat mestverwaarding bij kan dragen aan de maatschappelijke thema's rondom klimaat, energie en natuur. Graag willen we aan de gestelde uitgangspunten nog een drietal onderwerpen toevoegen, waarop we een inhoudelijke reactie en toelichting zullen geven. Namelijk, de integrale aanpak, inbedding in provinciaal, landelijk gebied, en de vergunningverlening. De Provincie Limburg en de LLTB hebben samen met de gemeentes en de ngo's in 2009 het convenant Stikstof getekend. Dat is vertaald in een verordening Veehouderij en Natura 2000 Provincie Limburg. Daarin is vastgelegd dat veehouderij bij nieuwbouw en/of renovatie van de stallen vergaande technieken toe moet passen om de ammoniakuitstoot te reduceren. En dat alle bestaande stallen per 1 juli 2030 moeten voldoen, mits ontwikkeling mogelijk is. Een convenant dat voortborduurt op het feit dat innovatie ertoe heeft bijgedragen dat op veel bedrijven de ammoniakemissie reeds flink gereduceerd is. Hierdoor is ruimte gecreëerd voor ontwikkeling en natuurverbetering. Hierbij is vooral ingezet op een reductie van ammoniakemissie. Een integrale aanpak zou in het kader van de sonderende mestnota meer op kunnen leveren, ook bij kunnen dragen aan het terugdringen van bijvoorbeeld de methaanemissie. Dit door innovaties met gebruik van dagverse mest. Een integrale aanpak draagt bij aan de circulaire gedachte. Bij mestvergisting willen we immers biogas, dat kan worden gebruikt voor bijvoorbeeld verwarming. De restproducten die overblijven na vergisting kunnen worden verwerkt tot kunstmestvervangers, nodig voor de gevraagde precisiebemesting. De producten die daarna nog overblijven kunnen voor vele doeleinden worden gebruikt, bijvoorbeeld voor het produceren van isolatiemateriaal, maar ook ander bouw materiaal. Een

ander bijproduct van het proces is groene CO₂, een veelgevraagd product in de industrie. Kortom, we streven naar meer gebruik van natuurlijke mineralen om de kringloop te sluiten, en daarmee met aardgas geproduceerd kunstmest te vervangen. De dierlijke meststoffen uit de mestverwaarding dragen bij aan het verminderen van de uitspoeling van nutriënten, doordat ze beter benutbaar zijn dan kunstmestproducten. Dat komt de grondwaterkwaliteit absoluut ten goede. De bewerkte producten dragen tevens bij aan het beperken van de emissie en dragen bij aan het verhogen van het organische stoffengehalte in de bodem. Wat meer nodig is om het watervasthoudend vermogen van deze grond te vergroten. Inbedding PPLG. Voor 1 juli 2023 dient de Provincie invulling te geven aan het PPLG, en dient zij een plan aan te leveren bij het ministerie. Het is belangrijk dat de belangen van de mestverwerking en de verwaarding worden meegenomen in deze plannen. In het PPLG is de mogelijkheid opgenomen om mestverwerking en -verwaarding deel uit te laten maken van een oplossing voor een maatschappelijke opgave die we met zijn allen hebben. Het landelijke doel is om een bijmengplicht van groen gas te realiseren, van 5% in 2025 naar 20% in 2030. Mestverwerking en -verwaarding draagt bij aan het behalen van zowel de maatschappelijke doelen op het gebied van waterkwaliteit en andere. Om hieraan te voldoen moet er echter een aantal dingen geregeld worden binnen het PPLG. Er moet beleidsruimte vrijgemaakt worden, onderzoeksgelden, en risicodragende financiering moet mogelijk gemaakt worden. De vergunning. Als LLTB vinden we het belangrijk dat de vergunningverlening goed en efficiënt wordt opgepakt. Wij merken dat het voor gemeentes erg lastig is, wegens de specifieke kennis die nodig is voor mestverwerking en -verwaarding. Daarom zouden wij dan ook bij voorkeur hebben om dit centraal bij de Provincie neer te leggen. Dit zorgt voor kortere lijnen, gelijkwaardige kennis, waardoor eventuele problemen snel en adequaat kunnen worden opgepakt en er beweging komt in het dossier. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Coumans. Zijn er vanuit de commissie nog vragen aan de heer Coumans? Ik kijk even rond. Ja, mijnheer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Ja, in onze eerste termijn hadden we het ook over vergunningverlening. Dat we dat vaak als probleem zien. Ziet de LLTB ook verschil tussen de gemeentes daar waar het gaat over vergunningverlening?

De voorzitter: Mijnheer Coumans.

De heer Coumans: Daar is zeker verschil tussen gemeentes. Gemeentes die meerdere van dit soort zaken in hun gemeente aan de hand hebben, daar zie je dus dat er ervaring is. Je ziet ook dat het begrijpelijker is. En het is ook sneller om daar een vergunning gerealiseerd te krijgen.

De voorzitter: Dank u wel. Een vervolgvraag nog, mijnheer Tegels?

De heer Tegels (CDA): Ja, dus daar waar meerdere vergunningen lopen loopt het soepeler. Daar is meer kennis. Dus kennis is noodzakelijk om een vergunning te kunnen verlenen?

De heer Coumans: Absoluut.

De heer Tegels (CDA): Ja, helder.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Westhoff.

De heer Westhoff (BVNL): Ja, ik heb een vraag met betrekking tot groen gas. Wat is uw ervaring nu met de Provincie met betrekking tot groen gas? Mijn ervaring is in ieder geval dat groen gas een

beetje een ondergeschoven kindje is, en dat daar wat mij betreft wat meer aandacht aan besteed mag worden. Maar wat is uw kijk op de zaak? Want het is nogal een belangrijk onderdeel van uw verhaal, als ik het goed begrijp.

De voorzitter: Mijnheer Coumans.

De heer Coumans: Absoluut. Mijn ervaring met de Provincie is niet zo heel groot op het gebied van groen gas en de concrete vergunningverlening. Wat ik wel merk is dat wij als sector – en daarom pleit ik ook voor een gedeelte van onderzoeksgelden – dat het heel lastig is om aan te geven hoe dat verdienmodel gerealiseerd kan worden uit de totale casus. En daar ligt bij verscheidene gemeentes en locaties wel een verschil. Vooral omdat namelijk varkensmest bijvoorbeeld een andere hoeveelheid gas per kuub heeft als bijvoorbeeld rundveemest. Rundveemest is veel duidelijker, en daar is dus ook veel sneller en meer efficiënt al een aantal locaties van operationeel.

De voorzitter: Dank u wel. Nog even aan deze zijde? Mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Dank u wel, voorzitter. Ziet de LLTB bij die productie van groen gas en die mestverwaarding ook een rol weggelegd voor bijvoorbeeld energiecoöperaties of andere participanten, bijvoorbeeld een FrieslandCampina? Zou dat echt dan een overkoepeling moeten zijn van diverse organen? Of moet dat meer bij de individuele boer of enkele boeren blijven?

De voorzitter: Mijnheer Coumans.

De heer Coumans: Een energiecoöperatie kan zeker een rol spelen in de vermarkting c.q. in de verdeling van groen gas. Het is echter zo dat een groen-gasinstallatie een bepaalde minimumomvang moet hebben. En dan is het wel wenselijk om een voldoende schaal te behalen, dus ook vaak van meerdere bedrijven. En een coöperatie die erboven zit om de zaak te regelen is dan wel wenselijk.

De voorzitter: Dank u wel. Dan dank ik mijnheer Coumans. Wat mij betreft mag u blijven zitten, maar u neemt geen deel aan het debat. Dan geef ik het woord aan mevrouw Roefs.

Gedeputeerde Roefs: Ja dank u wel, voorzitter. Op uw verzoek zijn wij met een notitie gekomen. U wilde graag dat dat een sonderende notitie zou zijn. Dat betekent dus ook dat heel veel van wat u gezegd heeft wordt opgetekend. Er waren soms ook geen vragen, maar ook duidelijke meningen. Nou, dat is goed bij een sonderende notitie, want dat neem je mee als je verder beleid wilt maken. Ik denk dat het wel belangrijk is dat wij verder beleid maken als Provincie Limburg, om sommige zaken vlot te trekken of om duidelijke uitspraken te maken. Maar dan lijkt het me inderdaad heel belangrijk dat als er ook nieuwe Statenleden zijn, dat we nog wel een inhaalslag maken ook weer met de informatievoorziening. Het was ook in GS best wel vreemd om ineens te gaan praten over de waarde van mest. Het was toch meestal zo dat iedereen praat over mest als een heel groot probleem, terwijl je er natuurlijk toch ook op een andere manier naar kan kijken. Wat niet wegneemt dat ik ook in de brief van Natuur- en Milieufederatie heel goed gelezen heb, en daar ben ik het ook mee eens, dat eigenlijk een bronaanpak natuurlijk heel belangrijk is. Alleen, zover zijn we nog niet. En een bronaanpak, dat is rijksbeleid, dus dat kunnen we als Provincie niet. En dat betekent ook eigenlijk in mijn ogen dat wij niet zomaar nu met de armen over elkaar moeten gaan zitten, maar moeten kijken of wij zeker nu we zo'n grote opgave hebben in de toekomst, mestproblematiek in de oplossende sfeer op de een of andere manier al aan kunnen pakken. Er wordt op dit moment natuurlijk een Landbouwakkoord gesmeed, of in ieder geval er worden pogingen toe ondernomen. Daar zal zeker het een en ander over mest ook in staan, ook over grondgebondenheid. Ook denk ik over hoe het

gaat met de toekomst van perspectief. De markt, ook natuurlijk een heel belangrijk onderdeel. Het verdienmodel voor boeren. Het komt allemaal aan de orde in het Landbouwakkoord. Kan ook heel veel betekenen voor alles waar we vandaag over gesproken en gelezen hebben. Dus beschouw het als een tussenstand van zaken, waar van alle kanten denk ik na de verkiezingen ook door de nieuwe Staten nieuw beleid op gemaakt kan worden, maar dan inderdaad denk ik nadat we de kennis bij iedereen... De ene weet er meer van dan de ander, en het zijn best lastige vraagstukken. Dat even ter inleiding.

De voorzitter: Er zijn een paar vragen. Ik begin bij mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Ja dank u wel, voorzitter. Ja, een vraag of in ieder geval een reactie. Want ik hoor van de Gedeputeerde – dank trouwens voor deze inleiding – toch nog steeds dat het heel zwaar wordt aangezet als dat het een problematiek zou zijn. U zegt wel, van: ja, we moeten het ook anders bekijken. Nee, we moeten daar helemaal vanaf om mest als iets vies te gaan zien. Ik begon mijn inbreng daar ook mee, hè: het is een soort van goud, want je kunt het gewoon niet missen. U begon ook uw beantwoording met dat er veel meningen gehoord zijn. En dat wil ik ook even corrigeren, want alles wat ik hier in dit stuk naar voren heb gebracht zijn gewoon keiharde feiten. Dus als u zegt: de Milieu- en Natuurfederatie, wat er staat is waar, dan vind ik dat ook een beetje riskant. Want daar zou ik toch ook nog wel een aantal andere rapporten tegenover willen stellen. Kortom, ik zou toch echt willen pleiten om het beeld wat breder te trekken. En alle feiten, ook van andere wetenschappers, of van wetenschappers die dat anders zien, daarbij te moeten betrekken. En dat we mest weer echt gaan zien als een waardevol product, in plaats van een vervuilend of vies of problematisch product.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Palmen. Ik heb geen vraag gehoord. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja dank u wel, voorzitter. Ik dacht even... Ik had mijn hand al opgestoken, en toen hoorde ik dat het de inleiding was van de beantwoording. Want ik dacht eigenlijk dat u klaar was. Maar ik kan hem toch al vragen. Kijk, ik hoor u zeggen: die bronaanpak ligt bij het Rijk. Dat is de derogatie ook. Maar ja, wij vonden die vragen enorm sturend, van: er is maar één oplossing. En bent u dan bereid inderdaad om die scenario's wel uit te werken? Ook al is het natuurlijk van het Rijk, maar we kunnen toch niet enorm veel subsidie en moeite en uren daarin steken om iets uit te werken terwijl er een risico is dat we dat rijksbeleid doorkruisen met die nieuwe derogatiedatum en die scenario's. Dus gaat u ook bijvoorbeeld iets uitwerken over die grondgebondenheid? Dat was me niet duidelijk in die inleiding.

De voorzitter: Duidelijk. Gedeputeerde Roefs.

Gedeputeerde Roefs: Ja, ik heb vooral in mijn inleiding proberen te melden dat er op dit moment natuurlijk heel veel beweging is. Er moeten nog een heleboel zaken besloten worden. Daar kunnen we op zitten wachten. Dat lijkt me niet zo slim, want we moeten natuurlijk ook in de gebieden verder. We hebben Kaderrichtlijn Water waar we in 2027 aan moeten voldoen. Dus het is echt heel belangrijk dat we ook iets aan nitraat en fosfaat doen. Maar de echte bronaanpak, dat kunnen we als Provincie niet, want dat is beleid van het Rijk. Dus, heb ik gezegd, lijkt het me heel belangrijk dat wij kunnen kijken: wat kunnen we wel doen. En even nog richting mevrouw Palmen: ik heb juist gezegd dat ik het zo belangrijk vind, ja hebben we eigenlijk volgens mij in onze provincie Limburg nog nooit in Provinciale Staten zo uitgesproken dat we ook naar mest kunnen kijken als een product wat waarde heeft. En dat we daar dus ook kansen moeten pakken nu, zolang als er niet een echte bronaanpak is. En dan begin ik ook meteen met de beantwoording van de vragen. De opmerking van de heer

Nijskens: er moet wel een verdienmodel achter zitten. Dat is inderdaad heel belangrijk. In het Landbouwakkoord, bij het onderdeel Verdienmodellen perspectief voor de landbouw, zal daar ook naar gekeken moeten worden. We zijn ook heel afhankelijk van Europa. Of Renure heet dat, of dat erdoor gaat komen. Of we inderdaad de vervangers kunnen gebruiken in plaats van kunstmest. Of andersom, net wat je het meest natuurlijk vindt. Dus het is heel erg in beweging. Daarom vind ik het wel belangrijk om te horen hoe u er nu in staat. Want dan kan bij het ontwikkelen van nieuw beleid – er wordt allemaal meegeluidst overal – kan daar ook rekening mee gehouden worden, ook met de wensen die nu op tafel zijn gelegd. Ik ga even verder met de beantwoording. Er wordt bijvoorbeeld door het CDA en ook anderen hebben daar vragen over gesteld, over initiatieven. Er zijn veel initiatieven. Zo'n tiental in Limburg. Als het gaat om groen gas, dan zijn er... bij mij staat: ongeveer twee initiatieven bekend. Ik probeer me ook zelf te oriënteren door naar bedrijven toe te gaan en me voor te laten lichten. Als het gaat om vergunningverlening, daar zit een heel strikte scheiding in hè. Sommige vergunningen worden verleend door gemeenten, Omgevingsvergunning doen wij. Milieuvergunning zit ook een verschil in, hoe groot en hoe omvangrijker... Hoe omvangrijker, gaat het richting Provincie. En natuurlijk is er het verhaal van de Natuurvergunning, wat we als Provincie moeten doen. Dus al met al is vergunningverlening inderdaad best een heel ingewikkelde kwestie. En als we het hebben over stikstofvergunningen: op dit moment is het natuurlijk een lastige zaak. We proberen natuurlijk ook in het nieuwe LPLG...

De voorzitter: Een ogenblikje. Mijnheer Tegels had nog een vraag.

De heer Tegels (CDA): Ja, daar waar het gaat over die vergunningverlening Gedeputeerde, ziet u daar verschil in snelheid van procedures op het moment dat een gemeente dat doet of als we dat als Provincie doen?

De voorzitter: Mevrouw Roefs.

Gedeputeerde Roefs: Ja, er is volgens mij gewoon goed voorgeschreven welke voor rekening van de gemeente komen en welke voor de Provincie. En ja, hoe verschil in tijd nodig is om dat voor elkaar te krijgen, dat weet ik niet. Dat weet ik niet. Maar daarstraks heeft de heer Coumans gezegd: als bij een gemeente de expertise aanwezig is, dan gaat het wel sneller. Ik denk dat dat wel klopt.

De heer Tegels (CDA): En zou er een mogelijkheid zijn dat we als Provincie meer regie pakken daar waar het gaat over vergunningverlening, puur en alleen om processen te versnellen? Want we ervaren nu dat processen over vergunningverlening vaak jaren lopen, tot frustratie van zowel buurt als ook van de initiatiefnemer. Wellicht dat het iedereen zal helpen als we als Provincie meer regie pakken op het gebied van vergunningverlening bij dit soort initiatieven. Hoe kijkt u daartegenaan?

Gedeputeerde Roefs: Ja, dan moeten we op zich natuurlijk de wet veranderen. Want het is vastgelegd hoe dat verdeeld is. En versnellingen, daar durf ik niets over te zeggen want dat is niet mijn portefeuille. Ik denk dat we op dit moment natuurlijk in vergunningverlening best heel veel problematiek hebben, als het alleen al gaat vanwege het hele stikstofverhaal. Dus voorlopig liggen er volgens mij nog heel veel aanvragen op de plank voordat we aan versnelling toekomen.

De heer Tegels (CDA): Waar de schoen wringt is in onze ogen de kennis van gemeentes. En ik kan me voorstellen, ook wat de heer Coumans zegt: op het moment dat een gemeente een enkele vergunning heeft over een heel moeilijk onderwerp, dat het goed zou zijn dat we als Provincie kijken: hoe kunnen we zo'n gemeente ondersteunen op het gebied van kennis bij vergunningverlening. En wellicht dat u dat met uw collega die gaat over vergunningen zou kunnen bespreken. Puur en alleen

om processen te verspoedigen. Zou u dat met uw collega op kunnen pakken? En gemeentes die daar tegenaan lopen informeren dat er mogelijkheden zijn om vanuit Provinciewege lokale overheden te ondersteunen op het gebied van vergunningverlening bij mestverwerking en groen gas.

De voorzitter: Dank u wel, het is duidelijk. Maar daar komt u zo meteen op terug. Maar ik had nog mevrouw Plusquin hier misschien ook.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, ik had een vraag maar dat is ook een opmerking. Hier wordt nu over gemeentes gesproken, die zich niet kunnen verdedigen. Er wordt eigenlijk vastgesteld, of er wordt over gesproken alsof er niet de kennis zou zijn, alsof ze eigenlijk dom zijn als ze dan niet ... als ze daarmee ...

De heer Tegels (CDA): Voorzitter, dit gaat te ver. Dit zijn uw woorden, en we doen het alleen uit respect ...

De voorzitter: Mijnheer Tegels en mevrouw Plusquin, ik roep u allebei tot de orde. Iedereen mag zijn zegje doen, via de voorzitter. En als ik het genoeg vind, vind ik het genoeg. Dit moet niet te hoog gespeeld worden. U kunt een opmerking maken ...

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja. Mijn opmerking is: er wordt hier gesproken over gemeenten alsof er onvoldoende kennis in huis zou zijn om dat te doen en die hulp aan te bieden. Maar mij lijkt het ook dat dat ook gewoon een keuze kan zijn van de gemeente, om niet een gemeente vol te willen zetten met dit soort mestverwerkingsinstallaties.

De voorzitter: Oké, daar laten we het bij. Misschien dat de Gedeputeerde daar een opmerking over wil maken. En dan sluiten we dat af. En dan kan de Gedeputeerde verdergaan met de beantwoording.

Gedeputeerde Roefs: Ja. Het gaat eigenlijk ook via de RUD natuurlijk, hè. Ik denk dat het heel belangrijk is dat wij heel duidelijk maken, ook aan gemeenten, dat het natuurlijk heel belangrijk is om die samenwerking in die kennis voor elkaar te krijgen. En dat zullen we zeker onder de aandacht brengen. En op zich is de uitspraak van mevrouw Plusquin duidelijk: er kunnen ook gemeentes zijn die willen dit niet. Maar dan nog moet je een vergunning behandelen, ook al zou die misschien in een nee eindigen. Dus wat dat betreft moet iedere gemeente natuurlijk toch de kennis vergaren om óf positief of negatief te reageren of te toetsen aan het eigen beleid. Dan was het voorbeeld van Twence. Bij ons zijn de mensen daar ook naartoe geweest, dus het is bekend: Nederlands Centrum voor Mestverwaarding. Daar is dus contact mee. En ja, men heeft zich zeker georiënteerd. En natuurlijk, maar dat is helemaal aan uzelf, het kan zeer interessant zijn om daar eens naartoe te gaan. Er was ook een vraag over proeftuinen.

De voorzitter: Mevrouw Palmen.

Mevrouw Palmen (Omzien!): Een heel korte vraag aan de Gedeputeerde, als dat mag. U zegt: mensen zijn daar naartoe geweest. Maar bedoelt u dan ambtenaren, of bedoelt u het College? De ambtenaren. Oké, duidelijk. Dank u wel.

Gedeputeerde Roefs: Proeftuinen werd gevraagd. Bij werken ook samen met de zandprovincies, dat zijn er zes. We komen af en toe bij elkaar. We proberen ook richting rijk gezamenlijk op te trekken. Op dit moment zijn we zeer bezig met fieldlabs. Dat zijn initiatieven die door het Rijk gesteund worden. Op dit moment zijn er twee Limburgse initiatieven, die bijna klaar zijn met de hele voorbereiding. Maar er

zijn erg veel kapers op de kust; er zijn veel bedrijven, instellingen die zo'n fieldlab willen hebben. Maar wij verwachten dat we daar in Limburg toch ook mee kunnen doen. En bij rijks...

De voorzitter: Mijnheer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Maar wat bedoelt u precies met kapers op de kust?

Gedeputeerde Roefs: Dat er in heel Nederland gekeken wordt naar die regeling over fieldlabs. Want er is plek voor een stuk of tien, verwachten wij. Dus daar wordt nogal om gestreden. Dus het is heel belangrijk om goed voorbereid te zijn. Er zijn meer rijksregelingen die te maken hebben met hoogwaardige mestverwerking, en daar wil men zeker aan meedoen. Het ging ook nog even over of het realistisch is om te praten over dat er misschien een tekort aan mest komt in de toekomst. Ja, prognoses van experts zeggen echt dat dat wel eens het geval zou kunnen zijn. Nou, daar moeten we in ieder geval bij mogelijk komend beleid rekening mee houden.

De voorzitter: Dat roept een reactie op bij mevrouw Schuurung.

Mevrouw Schuurung (PvdA): Nou, een korte vervolgvraag. Als er nieuwe initiatieven zijn, bijvoorbeeld een vergunning aanvragen voor het verwerken of bewerken van mest, dan zegt u: dan moeten we daar rekening mee houden. Maar betekent dat dat het dan gaat om tijdelijke initiatieven, bijvoorbeeld? Of, hoe denkt u dat we daar rekening mee kunnen houden?

Gedeputeerde Roefs: Het gaat mij dan meer om de hele gedachte achter de waarde van mest. Dat we nu heel erg geneigd zijn om: o, we hebben een overschot, en we moeten zorgen dat we het kwijtraken. Terwijl het in de toekomst misschien wel eens om zou kunnen draaien. Dus stel, je gaat heel grootschalige mestverwerkingsinstallaties neerzetten, dan zul je er toch rekening mee moeten houden of dat rendabel zal zijn in de toekomst. Wij weten nog niet hè, wat al deze zaken op dit moment, zoals ze spelen, wat dat voor gevolgen allemaal heeft. Dat was het idee. Ook een vraag van de heer Tegels ging over precisiebemesting, of we daar op dit moment genoeg mest voor hebben, en of dat in Limburg wordt toegepast. En het antwoord is twee keer: ja. Dus in de hele toekomst het nadenken over kringloop, daar hoort ook precisiebemesting bij. En dat zijn natuurlijk ontwikkelingen die ook in het kader van de Kaderrichtlijn Water heel belangrijk zijn om op te vullen. Dan...

De voorzitter: Een vraag van de heer Westhoff.

De heer Westhoff (BVNL): Ja, ik heb een vraag over precisiebemesting. En misschien is hij te technisch, maar wat is eigenlijk het verschil? Precisiebemesting en andere bemesting? Is dat bemesting met zo'n grote sproeier? En wat is de kwaliteit daarvan? Ik bedoel, misschien moet ik het eerder...

De voorzitter: Misschien kan ik die vraag doorschuiven naar mijnheer Nijskens.

De heer Westhoff (BVNL): Ja daarom, ik ben al aan het kijken naar mijnheer Nijskens. Misschien kan hij hem beter beantwoorden.

Gedeputeerde Roefs: Dan onderschat u mij, mijnheer Westhoff.

De voorzitter: De Gedeputeerde gaat een poging wagen.

De heer Westhoff (BVNL): Excuses.

Gedeputeerde Roefs: Precisiebemesting wordt heel duidelijk ook gepresenteerd als een oplossing voor te veel nitraten in het water. Op het moment dat je heel goed zicht erop hebt wat er aan voedingsstoffen nodig is bij een bepaalde plant of bij je producten, dan kan je dus op maat doseren. En dat is heel iets anders dan mest inderdaad over het land sproeien. Want dan gaat er ook veel verloren, dan komt het ook wellicht terecht op plekken waar het niet terecht hoeft te komen. Dus het is eigenlijk gewoon precies wat het woord zegt: precisiebemesting.

De heer Westhoff (BVNL): Hartelijk dank.

Gedeputeerde Roefs: Er werd ook even gesproken over het exporteren van mest. Dat is bestaande praktijk. Maar het is wel zo dat de exportmarkt steeds meer eisen gaat stellen aan het mestproduct. Ik heb net ook eigenlijk al min of meer antwoord gegeven op de vraag, of de opmerking, van mevrouw Mertens. Het lijkt mij inderdaad heel erg belangrijk om ons heel goed te informeren voordat we echt beleid als Provincie vaststellen. En het idee om iets met een expertpanel of... Ja, kijken wat wij nog meer nodig hebben, ik zou dat zeker meenemen bij de formatie voor nieuwe Staten. Mevrouw Schuurink vroeg: het bodemleven na digestaten eigenlijk, hè. Ja, dat zijn precies dingen die op dit moment ook heel sterk uitgezocht worden op proefbedrijven. We hebben natuurlijk een enorm groot proefbedrijf, Vredepeel bijvoorbeeld. Dat is hoog aangeschreven. We zijn ook bezig met de HAS. Lectoraat Bodem is daar gekomen. Dat zorgt natuurlijk ook voor een enorme kennistoename. Ik heb in het begin al even iets gezegd...

De voorzitter: Mijnheer Westhoff.

De heer Westhoff (BVNL): Ik ben op bezoek geweest bij zo'n mestverwerker. En daar lag een hele berg digestaat. En dat moest naar de stort gebracht worden omdat de regelgeving het niet toestaat en toestond dat het mocht worden gebruikt als kunstmest. Wat is op dit moment de stand van zaken? Ik bedoel, we zijn er volgens mij een jaar geleden geweest. Wat is op dit moment de stand van zaken?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Roefs: Ja, we zijn eigenlijk in afwachting van Europees beleid – Renure. En als dat voor elkaar zou komen, dan wordt het makkelijker om dierlijke mest ook te gebruiken op het land, in plaats van kunstmest.

De heer Westhoff (BVNL): Heeft u daar kijk op, hoelang dat nog gaat duren? Is dat een jaar, of een paar jaar, of ...

Gedeputeerde Roefs: Het gaat stap voor stap.

De voorzitter: Het bekende verhaal, ja.

Gedeputeerde Roefs: Ja. Je leest er wel steeds meer over. Maar het is wel nodig om daarmee te komen.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, het blijft natuurlijk altijd verbazingwekkend dat de Europese Unie van de ene kant die 170 kilo als maximum stikstofgift uit dierlijke mest hanteert, wetende dat in ieder geval in het verleden tot 400 kilo werd aangevuld met kunstmest. En op het moment dat sectoren en de ontwikkelingen in de maatschappij laten zien dat je op andere manieren die stikstof kunt aanleveren, dat het dan in Europa blokkeert, want ja Europa zal het zien als een geitenpaadje, van: ze plakken op de dierlijke mest een stickertje 'Digestaat' en ze gaan vrolijk door. Dus het zal nog een hele hobbel duren voordat dat genomen is.

De voorzitter: Dat is wat betreft Europa. Gaat u verder met de beantwoording. O nee, mevrouw Schuur, heeft nog een vraag.

Mevrouw Schuur (PvdA): Ja, ik heb inderdaad ook nog één aanvullende vraag. Want wij hebben ook best wel wat signalen binnengekregen dat er zorgen zijn dat juist als je die stikstof daaruit haalt, dat dus het gebruik van dat digestaat niet per se de kunstmest zou vervangen. Dus dat je dan allebei bijvoorbeeld zou moeten gebruiken, omdat het toch ergens weer toegevoegd zou moeten worden. En dat dat ook een van de zorgen is waarom er twijfels bestaan over dat hele project rondom Renure. Dus het is niet zozeer alleen maar van: en dan komen we ervan af, en dan zijn we van de regelgeving af. Maar uiteindelijk moet je het kunnen meten. En daarom die zorgen over het bodemleven, wat we vaak tegenkwamen. En goed dat dat inderdaad gemeten wordt, maar ik denk dat het wat ons betreft verdergaat dan de vraag van de heer Westhoff alleen maar, van: hoe komen we ervan af. Maar meer inderdaad ook: hoe weten we zeker wat voor effect dat heeft.

Gedeputeerde Roefs: Ik denk dat dat een heel terechte opmerking is. We moeten natuurlijk zorgen dat de bodemkwaliteit heel goed blijft, of verbeterd. En daar heb je meerdere stoffen voor nodig. En die heb je er misschien dan weer uit gehaald. Dus het is toch meer een maatregel nog aan de achterkant, maar misschien beter dan niets. Dan kijk ik even of ik de vragen van de PVV al beantwoord heb. De commissie had gevraagd om een sonderende nota. En ja, ik heb eigenlijk ook al gezegd: als het om beleid gaat kunnen wij het niet meer hier vaststellen, maar is het de volgende periode. Het mestbeleid zelf is een rijksbevoegdheid. Dat moeten we ons goed realiseren als Provincie. Wij hebben wel... U hebt ook eerder een nota 'Koers naar de Toekomst' afgelopen vier jaar uitgevoerd. En hebben we veel initiatieven gesteund die te maken hadden met kennisverwerving. En dat had ook heel vaak met andere manieren van omgaan met mest te maken. Om een misverstand te voorkomen: er is natuurlijk helemaal niemand hier in huis die een opdracht heeft gegeven voor verkleining van de veestapel. Volgens mij heb ik de vragen beantwoord, voorzitter.

De voorzitter: Dan kijk ik even rond, en volgens mij is dat inderdaad zo. Het ging over mestverwerking, u heeft een heleboel info gekregen, ga dat maar verwerken. En dan schors ik nu voor een paar minuten de vergadering. Oké, mijnheer Tegels nog.

De heer Tegels (CDA): Twee vragen aan de Gedeputeerde. In de concreetheid: we hebben ook gevraagd naar het tijdsplan. U geeft aan: het ligt ook aan de landelijke overheid. Maar kunt u toch – want ja, buiten wacht men op die duidelijkheid over het mestbeleid, ook qua Provincie – kunt u iets zeggen over de verwachting die u heeft bij het tijdsplan, wanneer er duidelijkheid komt? Dat is de eerste vraag. En de tweede vraag over die proeftuinen. U zegt: er liggen meerdere kapers op de kust. Ja, dan denken wij: dan is het juist tijd om vaart te maken als Provincie. Kunt u dat ook iets meer duiden, of ons daar per brief over informeren wat we daar kunnen verwachten? Dus qua tijdsplan mestbeleid. En qua inzet voor de proeftuinen. En dan een vraag aan de Griffie via u, voorzitter. Want ik hoor in de eerste termijn: draagvlak voor die excursie naar Twence. Dus mijn verzoek is om dat ook

op te pakken, dat we met de commissie RLN nu of meteen na de verkiezingen naar Twence gaan. Omdat ik meerdere partijen daar positief over hoor.

De voorzitter: Is daar een meerderheid voor, met name voor die laatste suggestie van de heer Tegels? De vraag is: is er interesse vanuit de commissie om dat werkbezoek te gaan doen? Maar dat moet dan geregeld worden vanuit de Griffie. Een, twee, drie, vier, vijf. Vijf. Dan gaat het niet door, er is geen meerderheid voor. Oké. Maar er lag een vraag over het tijdspad, voor mevrouw Roefs.

Gedeputeerde Roefs: Ik denk dat als er behoefte is aan nieuw mestbeleid, dan is dat aan het volgende College. Dan zou ik dat meenemen bij de coalitieonderhandelingen. En het is natuurlijk ook belangrijk wat voor een beleid je wilt opstellen als je ook Financiën erbij hebt. Dus ook dat is natuurlijk aan de nieuwe Staten. Als het gaat om de fieldlabs, daar zitten wij heel dichtbij. En wij zorgen dat er goede plannen ingediend worden. En daar gaat de minister over beslissen.

De voorzitter: Nog één keer de heer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Ja, dat laatste is prima. Maar het eerste vind ik toch te makkelijk. We zijn met elkaar een proces aan het doorlopen, anders vraag ik me af wat we hier het afgelopen anderhalf uur gedaan hebben. Dus als het allemaal aan de nieuwe Staten is, aan het nieuwe College, ja wat doen wij hier dan?

De voorzitter: Volgens mij mijnheer Tegels, is er een heleboel info opgehaald hoe de meeste fracties daarover denken, hoe ze erin zitten. Dat wordt nu verwerkt. Dit was een sonderend stuk. Er zal dadelijk iets komen. En dat 'dadelijk', ik weet niet, is dat over een maand, is dat over drie maanden, dat zullen we dan zien.

De heer Tegels (CDA): Ja, maar dan mogen we van de huidige Gedeputeerde ook verwachten dat die de nieuwe Gedeputeerde een bepaald tijdspad meegeeft om die duidelijkheid naar buiten te geven. We zitten er voor de mensen buiten, voorzitter.

De voorzitter: Dat zal zeker gebeuren. Maar we zitten net in een periode dat er zo meteen verkiezingen zijn, en dat moeten we overbruggen. En daar zullen we op moeten wachten. Ik kan er verder ook niets aan doen.

Gedeputeerde Roefs: Voorzitter, wij moeten natuurlijk een overdrachtdossier maken. En daar komt natuurlijk in te staan dat wij een sonderende bijeenkomst hebben gehad over mestbeleid. Dat het verstandig lijkt om een mestbeleid voor de Provincie te gaan bepalen. Tegen die tijd zal ook hopelijk er een Landbouwakkoord zijn. Dan zijn er meer kaders bekend, en dan kan er voortvarend aan gewerkt worden.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dat was 8.1.

8.2 Rondvraag/mededelingen/actualiteiten IPO

De voorzitter: Er zijn voornamelijk geen punten, voor zover ik weet. Dus dan schors ik de vergadering voor een paar minuten.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, mag ik iedereen vragen weer te gaan zitten. Volgens mij missen we er nog een paar. Mag ik iedereen bij de koffieautomaat vragen naar binnen te komen. Goed zo. Anders trekken we daar de stekker uit. Dat helpt ook, en dan geven we Enexis de schuld.

9 NATUUR

9.1 Uitvoering landelijke vrijstelling vos in Limburg

De voorzitter: Goed, wij gaan door met agendapunt 9. Met dank aan de heer Hermans voor de tijdelijke vervanging van het voorzitterschap. We beginnen met de uitvoering landelijke vrijstelling vos in Limburg. Het verzoek om dit op de agenda te zetten is gekomen van het CDA en van LOKAAL-LIMBURG. Maar voordat wij naar de behandeling gaan, wij hebben daar twee sprekers voor. Die wil ik graag eerst het woord geven. Als eerste vraag ik de heer Van Hout van de Jagersvereniging. Hij heeft ook een paar sheets. Mijnheer Van Hout, voordat u begint wil ik toch graag even een opmerking maken, dan weet u dat. Vanochtend, toen wij begonnen, is even de e-mail van uw Jagersvereniging aan de orde gekomen van 13 december. commissieleden nemen wel afstand van de tone of voice in die e-mail, en met name de rechtstreekse aanval op de persoon van de heer Gabriëls. Dat vinden we eerlijk gezegd niet hoe we met elkaar zouden moeten omgaan. Dat doet aan de inhoud van het verhaal niets af. Daar mag u uiteraard iets van vinden, maar ik wil dat wel gezegd hebben. En ik ging ervan uit dat u dat in uw betoog niet zult doen, maar weet hoe de commissie daarover denkt. Dan geef ik nu aan u het woord. Ja, hij was ook inderdaad door uw voorzitter getekend en niet door u. U krijgt maximaal vijf minuten, en deze voorzitter is heel streng op minuten, dus ik ga ook de timer aanzetten.

De heer Van Hout (namens KNJV): Ja, dank u wel voorzitter. commissieleden, u gaat zo meteen spreken over de landelijke vrijstelling vos, en, zoals ik op de sheet heb gezegd, er is juridisch erg veel onduidelijkheid over. Ik heb even voor u op een rijtje gezet wat er al allemaal speelt. We hebben een uitspraak van de rechtbank, vrijstelling vos, waarbij het verwijt was dat de minister de vrijstelling niet had geregeld via een vrijstellingsregeling. Dat had gemoeten via een vrijstellingsbesluit. De uitkomst zou overigens hetzelfde zijn. Diverse rechtsgeleerden hebben daar wat over gezegd, en die betwisten elkaar. De minister van Landbouw heeft gezegd dat ze het niet eens is met die stelling en uitspraak van de rechtbank, en heeft daarom ook hoger beroep ingesteld bij de Raad van State. Negen Provincies die de uitvoering landelijke vrijstelling gewoon toestaan, 2022 en ook dit jaar weer. Er zijn drie Provincies die die uitvoering niet toestaan. Noord-Holland en Utrecht maken vervangende of ontheffingen momenteel, en in Limburg zijn ontheffingen van sommige gebieden verleend. Maar de uitvoering van de vrijstelling wordt node gemist. We hebben tot op heden vooral een juridische discussie gehad, maar het begint ook te knellen in het natuurbeheer. Ik heb u dat in een sheet proberen duidelijk te maken. Ik heb bij de Faunabeheereenheid de afschot aantallen opgevraagd van de vossen van de laatste vijf jaren. Die heb ik eens op een rij gezet en daar een gemiddelde van genomen om te bepalen hoeveel vossen wij nu eigenlijk schieten op basis van die ontheffingen, en hoeveel in het kader van die vrijstelling ter voorkoming van schade. Dan zie je de onderste balk landelijke vrijstelling is eigenlijk driekwart van de vossen die wij in Limburg schieten. Die schieten wij in het kader van het voorkomen van schade aan natuur en andere belangen. Dus het is echt een significant instrument, wat we als jagers nodig hebben om die balans in de buitengebieden te vinden. Die discussie hebben we het afgelopen halfjaar gemist, want het ging vooral over de juridische aspecten. Als je dan het gemiddelde pakt van wat we in die laatste jaren geschoten hebben, dan is dat een kleine 2400 vossen die wij in totaal jaarlijks schieten in Limburg in het kader van beheer. En op vrijstelling was dat, met uitzondering van 2022, rond de 1.800 vossen. Dus echt een heel groot deel ervan schieten wij buiten die bijzondere gebieden waar soorten beschermd moeten worden om gewoon daar de balans in de natuur te houden. En het aantal vossen geschoten op de vrijstelling in

2022 is slechts 523 vossen, die wij dus buiten die beschermde gebieden hebben kunnen schieten tot-en-met juni, want daarna mocht het niet meer. En er lopen er dus nu, als je het even getalsmatig doet, er zal best wel wat op af te dingen zijn, maar in grote lijnen klopt het wel, ruim 1000 vossen meer in Limburg dan in andere jaren. Dat wordt ook bevestigd door de waarnemingen van de leden die 's avonds, 's nachts of 's morgens in het veld zijn. Dan zien ze ook overal veel meer vossen lopen, en die gaan allemaal op zoek naar voedsel, iedere dag opnieuw. Agrarisch gebied, dorpen, natuurgebieden, overal komen ze, en ook in de gebieden waar u als Provincie tegen hoge kosten zeldzame soorten als de korenwolf of de patrijs wilt beschermen. Ons gevoel zegt, en daar hebben we best ervaring mee, dit gaan wij niet rechthouden. Die instroom vanuit die gebieden is veel te groot, de druk daarvan op die schaarse beschermde gebieden waar dan wel veel soorten nog zitten. Daarom vragen wij toch iets van u. Wij zouden het liefst in Limburg gelijk behandeld willen worden als in de meeste andere provincies. Ik heb u daar ook in de brief van mevrouw Nanninga nog het overzicht van gegeven. Alleen in Utrecht, Noord-Holland en Limburg mogen we geen vossen schieten op behoud van de vrijstelling. In alle andere provincies wordt het met dezelfde regels toegestaan. Wij vragen niet een juridisch oordeel over de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland. Dat is veel te ingewikkeld. De meningen zijn daar sterk over verdeeld, maar die landelijke vrijstelling is ook niet ingetrokken door de minister. Hij is er nog steeds. Dat betekent dat er ook nog steeds regelgeving is. Daarom vragen wij eigenlijk aan de Gedeputeerde van het College dat we de dreiging met handhaven, zoals die is aangegeven in een brief van de Faunabeheereenheid aan de wildbeheereenheden, dat we geen gebruik mochten maken van de landelijke vrijstelling en dat er gehandhaafd zou worden, eigenlijk in de ijskast willen hebben, en dat ook gewoon het College de uitspraak in hoger beroep van het ministerie afwacht en in de tussentijd ons gewoon het natuurbeheerwerk laat doen, want het gaat om zeldzame soorten die die bescherming nodig hebben. Dat zou je ook in mei, juni, juli kunnen doen, want dan hebben die vossen zelf jongen. Ook onderzoek van Mulder heeft aangetoond: de meeste effectieve tijd om vossen te beheren is die periode van januari tot mei. Dan moet je ze aan de huid zitten, want dan liggen er nog geen jongen. Dan kunnen wij veel korenwolven en patrijzen sparen op die manier. Daarom is het belangrijk om nu te handelen, en het verzoek is of u dat wilt meenemen in de overwegingen in uw discussie direct.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van Hout. U heeft het volgens mij van tevoren getimed want het is precies vijf minuten. Zijn er vanuit de commissie vragen aan de heer Van Hout? Ik zag mijnheer Westhoff al.

De heer Westhoff (BVNL): U heeft het over het aantal afgeschoten vossen, maar heeft u enig idee om hoeveel het gaat? Ik bedoel, het zegt mij namelijk niets hoeveel vossen we nu überhaupt in Limburg hebben, omdat ik een beetje het gevoel heb van...

De heer Van Hout: Nee, er is niemand die het aantal vossen in Limburg kan tellen. Je kunt wel jaarlijks een trend daarin doen en bepalen of er meer of minder zijn dan vorig jaar als je dat een lange reeks van jaren doet, maar je krijgt nooit een totaalbeeld van hoeveel vossen er zitten. Maar er worden overal veel vossen gezien.

De heer Westhoff (BVNL): Oké, bedankt.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel voorzitter. De vos is volgens www.waarneming.nl een algemene soort. Dat weet denk ik ook wel iedereen. Nou noemde u een aantal diersoorten op die in ieder geval minder algemeen zijn. Wat is de top drie van zeldzame

diersoorten die op een rode lijst staan of als vrij zeldzaam worden betiteld, die nu onder druk staan door de toename van het aantal vossen? Kunt u daar iets meer over zeggen, even los van de boerderijdieren die sneuvelen door vossen, even puur de natuur zelf?

De heer Van Hout: Ja, dat gaat om de hamster of korenwolf, u wel bekend. U heeft daar ook een speciaal beschermingsprogramma van. En het gaat om akkervogels zoals de patrijs. Op de velden leven andere kleinere soorten die op de bodem broeden. Eigenlijk alle vogels die op de bodem broeden zijn kwetsbaar voor vossenpredatie, en omdat de vos een slim dier is die heel goed zijn kostje bij elkaar weet te scharrelen, zeker in de broedperiode en in de tijd dat ze jongeren grootbrengen, zijn ze erg kwetsbaar. Het zijn allemaal soorten die met extra belastinggeld ondersteund worden in die gebieden om die optimaal te maken, om die soorten te laten reproduceren en zich te laten verspreiden. De vossen hebben door dat in die gebieden juist veel te halen is. Daarom doen we 's nachts ook in die gebieden extra inspanningen met kunstlichtapparatuur en dergelijke om vossen te schieten. Maar nu is die populatie daarbuiten zodanig gegroeid, doordat we die landelijke vrijstelling niet kunnen gebruiken, dat die instroom heel groot is naar die gebieden toe. Want als je een vos wegschiet, de volgende dag zit er nu een andere. Je moet dus eigenlijk continue in die gebiedjes bezig blijven omdat je het in het grotere geheel niet mag beheren.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Tegels.

De heer Tegels (CDA): In hoeverre is er gevaar voor mensen? Ik kan me voorstellen dat als iemand met een hond door een bos wandelt en hij komt een vos tegen... Grijpt die ook dieren? Is er gevaar voor mensen?

De heer Van Hout: Nee. We kunnen de vos van veel betichten, maar daar niet van. Hij is vooral schadelijk vanwege zijn eetgedrag van prooidieren, maar niet vanwege risico's van mensen. Je moet wel uitkijken met vossenlintworm. Als je op een gebied komt waar vossen ontlasting doen en zo, dan kun je besmet raken, maar dat is eigenlijk percentueel te verwaarlozen.

De voorzitter: Oké, mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Ja, dank u wel voorzitter. We hebben het hier over de vos. Is dat de enige bedreiging voor met name de weidevogels? Want ik heb ook veel te maken, dat is even in andere hoedanigheid, met katten, met kraaien, met eksters. Hoe moet ik dat zien? Ik bedoel, de vos is niet de enige bedreiging natuurlijk.

De heer Van Hout: Dat is een interessante vraag. 9 februari organiseren wij een provinciaal faunadebat en dan zal dit thema zeker aan de orde komen. U bent ook allemaal van harte bij uitgenodigd om daaraan mee te doen. De meeste partijen hebben dat ook al aangegeven. Maar er zijn natuurlijk meerdere predatoren. Er zijn beschermde predatoren, zoals roofvogels, waarvan we er ook graag meer willen hebben, meer willen zien, maar er zijn ook algemeen voorkomende soorten als kraaien bijvoorbeeld, die best wel veel op weidevogels, akkervogels en andere broeders prederen. We hebben de vos. Nou, we hebben er een grote vriend bijgekregen, de wolf, wat een eigen dynamiek kent. Dus er zijn best wel veel predatoren. En dan hebben we ook nog de exoten. U kent allemaal nog de discussie rondom de wasbeer die eerst opgevangen werd en daarna toch maar niet meer opgevangen moest worden en gedood moest gaan worden. En we hebben natuurlijk ook de verwilderde katten. Als onze mensen 's nachts in het veld rondrijden en ze schijnen rond, dan zien zij gewoon vossen lopen maar ze zien ook heel veel verwilderde katten. Daar mogen we op dit moment nog niets aan doen, maar dat staat ook 9 februari op de agenda.

De voorzitter: Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ik wil even verifiëren of ik nou gehoord heb of op de agenda staat om katten te gaan afschieten en hoe het verschil gemaakt kan worden door iemand tussen verwilderde huiskatten, de wilde kat?

De voorzitter: Volgens mij gaan we nu een beetje de breedte in. Dat lijkt mij een prima thema voor dat faunadebat. Volgens mij zijn ze daar landelijk ook over aan discussiëren. Maar mij lijkt die vraag in ieder geval niet bij mijnheer Van Hout te...

De heer Van Hout: Ik ben geen voorzitter dus ik laat me leiden.

De voorzitter: Ik ga een beetje ingrijpen. Mijnheer Van Hout, ik ga u ook een beetje beschermen. Mevrouw Erkens.

De heer Van Hout: Daar gaan we 9 februari aandacht aan besteden. Laten we het zo maar even afronden dan.

Mevrouw Erkens (D66): Ik had nog een vraag. Ik las online dat de wolf ook voor vooral jonge vossen een natuurlijke vijand kan zijn. Heeft het herintreden van de wolf dan ook weer een effect op het aantal vossen in de beschermde natuurgebieden?

De heer Van Hout: Ikzelf ken die onderzoeken niet. Het is niet ondenkbeeldig denk ik. De kleine jonge vossen zitten natuurlijk nog in een hol. Daar past een wolf niet in. Maar als ze rond gaan lopen en er zou er toevallig een wolf in de buurt komen, dan zou die ze best pakken als hij dat kan. Aan de andere kant, vossen zijn slim dus die zullen zich daar ook wel weer tegen weten te wapenen. Ik denk niet dat de wolven nu in zulke aantallen voor gaan komen dat zij de vossenpopulatie echt naar beneden kunnen brengen. Daar geloof ik niet in.

De voorzitter: Dank u wel. Geen verdere vragen aan de heer Van Hout? Dan dank ik u van harte en kunt u dan misschien het beste weer op de tribune plaatsnemen. Dat lijkt me het handigste. Dan gaan we door met de volgende spreker. Dat is mevrouw Hanssen van Caring Vets. Ook mevrouw Hanssen krijgt maximaal vijf minuten om haar verhaal te doen. U mag ook daar gaan zitten. Ook geen probleem als u dat liever heeft. Oké.

Mevrouw Hanssen (namens Caring Vets): Geachte Gedeputeerde, geachte commissieleden, geachte aanwezigen, Caring Vets sluit zich van harte aan bij de keuze van het College om de rechtbank van Midden-Nederland te volgen, en de vrijstelling voor de jacht op de vossen ook in Limburg buiten werking te stellen. De landelijke vrijstelling voor de vossenjacht is immers in strijd met de Wet natuurbescherming, en bovendien volledig zinloos. Hoogleraar natuurbeschermings- en waterrecht Kees Bastmeijer roept bij zijn afscheid op om te stoppen met het geknoei in het natuur- en milieurecht. Van maatwerk is Nederland opgeschoven naar algemene vrijstellingen voor soorten, waarbij een gemotiveerde aanvraag niet eens meer nodig is. Internationaal gezien is dit een klacht die regelmatig hoorbaar is. De jacht op de vos gaat gepaard met ernstig dierenleed. Burchten worden vernietigd tijdens de draag- en zoogtijd. Honden worden de hollen in gestuurd, bijten de welpen dood en verwonden het moederdier. Afschot met het geweer gebeurt zowel overdag als 's nachts met verlichting en nachtkijkers die door de Provincie, dus met belastinggeld, betaald worden. Ik meen volgens eigen tellingen van de Faunabeheereenheid Limburg, maar we hebben net die getallen

gezien, werden er vorig jaar 1274 vossen in Limburg gedood. Het is overigens bizar om te zien hoe verschillend de jager met zijn eigen jachthond omgaat en met diens nauwe verwant de vos, zoals ik in mijn dierenartsenpraktijk vaker hebben gezien. Nederland zou op z'n kop staan wanneer men op deze manier honden of katten zou afslachten. Uit een onderzoek in januari 2022 door I&O Research bleek dat ruim zeven op de tien Nederlanders vindt dat jagers niet voor hun plezier mogen jagen. Wanneer het niet voor het plezier van de jagers is, waarom worden vossen dan in zulke grote aantallen gedood? De jagers wijzen de vossen aan als schuldigen van de achteruitgang van de biodiversiteit, zoals weidevogels. Hoofdoorzaak van deze achteruitgang is echter niet de vos, nog enige andere predator, maar onze grootschalige manier van landbouw. Weidevogels hebben weinig plek meer om een veilig nest te bouwen. Hagen en kleine bosjes zijn verwijderd, en met maaien en omploegen wordt geen rekening gehouden met nesten, eieren of kuikens. Landbouwgif en het monotone graslandschap zonder bloemen en kruiden bieden geen voedsel meer voor insecten, dus ook niet voor kuikens die van dit voedsel afhankelijk zijn. Bij de Nieuwkoopse Plassen is het aantal broedende weidevogels toegenomen door aanpassingen in de manier van landbouw, onder andere het maai- en zaaibeleid. De vos wordt hier niet bejaagd. Vossen zijn territoriale dieren. In een bepaald gebied is maar plaats voor een beperkt aantal vossen en families. Wanneer een vos sterft, wordt zijn plek ingenomen door een jonge vos. Hun aanwezigheid zorgt voor een natuurlijk evenwicht in de natuur. In Luxemburg is het al jaren verboden om op vossen te jagen, en dit verbod is recentelijk weer verlengd. Er geen sprake van de toename van de vossen. Het is een succes. De Luxemburgse staatssecretaris voor duurzame ontwikkeling zegt: wij zijn niet de enige wezens met gevoelens op deze planeet. Het is ondenkbaar dat er zo'n 3000 vossen per jaar worden gedood zonder objectieve reden, om dan in de vuilnisbak te verdwijnen. Onderzoekresultaten uit Wales en Schotland laten zien dat het massaal doden van de vossen geen afname van de vossenpopulatie betekende. Die bleef gelijk door grotere nesten en emigratie uit streken elders. Een bepalende factor voor de vossenpopulatie is het voedselaanbod. Overigens zijn er veel meer predatoren dan de vossen op het boerenland aanwezig, zoals loslopende katten, reigers en meeuwen. Gaan we die allemaal doodschieten om weidevogels te beschermen? Toch verstrekt de Provincie met dit argument nog heel veel ontheffingen om vossenjacht mogelijk te maken. Een bejaarde vossenpopulatie zorgt voor instabiliteit en een blijvende onrust. In Limburg zijn de stukjes natuur al sterk versnipperd en klein. Ze worden drukbezocht, waardoor dieren weinig rustplaatsen en nestgelegenheid vinden. De 2.000 jagers die bij dag en nacht rondstruinen, maken dit nog erger. Het klopt dat vossen kleinvee als kippen, siervogels en konijnen als gemaksvoedsel kunnen zien. Zolang vossen, maar ook de kat, marter en andere predatoren, onderdeel zijn van de Nederlandse fauna, zullen dierenhouders hun dieren moeten beschermen in een stevig en goed afgesloten nachthok, eventueel met schrikdraad, verlichting of een erf hond. Ook predatie bij boerderijen valt op deze manier te voorkomen. Wij, Caring Vets, willen tenslotte de Gedeputeerde verzoeken om deze kans aan te grijpen om een volledige stop op het doden van de vos af te kondigen, om zo te kunnen onderzoeken hoe de populatie van de vos en de biodiversiteit zich zonder de jacht ontwikkelen. Voor afschot is een individuele, gemotiveerde en adequate aanvraag wettelijk noodzakelijk, bij voorkeur ondersteund door onafhankelijke ecologen.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Hanssen. Zijn er vragen aan mevrouw Hanssen? Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel voorzitter. Bij de vorige spreker was eigenlijk gezegd van we kunnen niet goed in beeld brengen hoeveel vossen er nu... Of er een toename of een afname is, dat zijn schattingen. Heeft u er een idee van?

Mevrouw Hanssen: Nou, door de Zoogdierverseniging worden ook tellingen verricht, en die hebben geconcludeerd dat er met name in Limburg een significante afname van de vossen is de laatste jaren.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel.

De voorzitter: Mijnheer Tegels.

De Heer Tegels (CDA): In Limburg steken we nogal wat gemeenschapsgeld in patrijzenprojecten die uiterst succesvol zijn, mede doordat de vos tot dusverre goed beheerd werd. Hoe kijkt u aan tegen de succesvolle patrijzenprojecten?

Mevrouw Hanssen: Nou ik weet toevallig, in Voerendaal is er een project waar dus gefokte dieren in de dierentuin, patrijzen, worden uitgezet in het wild. Mij lijkt dat geen goed idee, net zomin als het inzaaien van exotische bloemen, die door de jagers worden ingezaaid. Daarmee haal je exoten binnen de deur. Ik denk dat we op de eerste plaats moeten zorgen dat we een landschap krijgen waarin wilde dieren hun plek weer vinden, anders krijg je, net als ook met andere dieren, dat dieren worden gezet in een omgeving waar ze zich niet kunnen handhaven.

De heer Tegels (CDA): Helder standpunt. Dus Caring Vets is tegen de patrijzenprojecten in Limburg. Duidelijk.

Mevrouw Hanssen: Caring Vets is voor het beschermen van de natuur en voor het creëren van de leefomgeving waarin wilde dieren hun plek vinden.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog andere vragen? Niet? Dan dank ik u hartelijk mevrouw Hanssen, en ook u kunt uiteraard gewoon op de publieke tribune plaatsnemen. Zoals ik al eerder zei: de fracties van het CDA en LOKAAL-LIMBURG hebben gevraagd om dit punt op de agenda te zetten. We bespreken dat in één termijn, en dan zal ik de indieners vragen om eerst even een toelichting te geven, elk apart of gezamenlijk, dat laat ik aan u beiden over. Dan geef ik daarna de Gedeputeerde de gelegenheid om te reageren, en daarna is er ook ruimte voor de andere fracties om een reactie te geven, vragen te stellen, wat u wenst. Ik kijk even naar de heer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Ja, dank u wel. Samen met LOKAAL-LIMBURG hebben we deze beide brieven geagendeerd. Het gaat om de strekking van die brieven, en we zijn allereerst nog benieuwd naar de reactie van de Gedeputeerde op dit punt. Wat ons betreft is het echter hoog tijd om in te grijpen. We zien in andere provincies dat gewoon doorgedaan wordt met het beheren van de vos. We horen net hoeveel meer vossen er nu vrij rondlopen dan in het verleden, en wat voor schade dat aanbrengt. Dus wat ons betreft willen wij in ieder geval door blijven gaan met de succesvolle patrijzenprojecten, om dat als voorbeeld te geven. En willen we ook voldoende weidevogels houden in Limburg, die biodiversiteit in het landschap, dan zullen we dat kleine stukje Limburg waar we allemaal op leven gewoon moeten beheren. Dus ook het beheer van de vos is daar een belangrijk onderdeel van. Nou, wellicht via u voorzitter, eerst een reactie van de Gedeputeerde, en dan kunnen wij op die reactie reageren, want wellicht heeft hij binnen een minuut al de oplossing voorhanden.

De voorzitter: Mijnheer Van der Linden, heeft u daar nog iets aan toe te voegen?

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Nou ja voorzitter, ik heb al gezegd, vanmorgen nog, naar aanleiding van ook het debat wat wij in de Staten hebben gevoerd, ik vind het toch nog steeds raar dat er geen Colleggebesluit genomen is over dit verhaal. En zeker als je dan kijkt dat er verschillend wordt geacteerd in het land, had ik dat zeker verwacht. Dus ik wil ook wel weten waarom er geen nadrukkelijk Colleggebesluit aan de basis van dit besluit ligt?

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan Gedeputeerde Gabriëls.

Gedeputeerde Gabriëls: Ja, dank u wel voorzitter. Allereerst wil ik benadrukken dat ik hier namens het College spreek en niet alleen namens mezelf. Er zijn wat misverstanden die hier wel ter tafel komen, want het lijkt net alsof wij een besluit genomen hebben als College of dat wij een besluit zouden kunnen nemen. Het betreft namelijk een landelijke vrijstellingsregeling, de landelijke vrijstellingsregeling waarin landelijk de minister bepaalt welke dieren daarop staan en dergelijke. Dus wij kunnen als Provincie geen besluit nemen over de landelijke vrijstellingsregeling. Dus wij kunnen ook niet zeggen of besluiten van o ja, ga je gang. Dat is overigens ook in geen enkele provincie zo geweest. Dus er wordt hier gesteld dat er het negen provincies betreft waarin besloten is dat het allemaal wel mag zijn. Dat is niet het geval. Overigens gaat het niet om negen provincies maar gaat het gewoon om vijf provincies. Er zijn ook vijf Provincies die op een andere manier de rechtspraak hebben geïnterpreteerd. Dus dat is onjuist. Dus de Provincie heeft hier geen besluit over genomen en kan hier ook geen besluit over nemen, en heeft dat ook al gecommuniceerd in juni 2022 naar de Staten. En er is ook geen impasse in Limburg op basis van de ontheffing die we al verleend hebben, en die men ook binnen een week kan krijgen, over het doden van de vos nabij patrijzenprojecten, nabij hamsterprojecten, nabij weidevogelprojecten. Dus dat is gewoon mogelijk, en die geldt ook nog en is zelfs breder dan de landelijke vrijstellingsregeling. Die geldt namelijk ook voor de nacht en de landelijke vrijstellingsregeling niet. Dus er is geen impasse op dat vlak. Ontheffingen kunnen gewoon verleend worden. Wij kunnen hier geen besluit over nemen, en wij hebben enkel en alleen de uitspraak, die dus is gedaan door de Rechtbank Midden-Nederland, gecommuniceerd, zonder daarmee te zeggen van we hebben ook niet besloten dat we gaan handhaven. We hebben gewoon de uitspraak van de rechter gecommuniceerd via de FBE, via de Faunabeheereenheid, aan de wildbeheereenheden. Dat is wat er is gebeurd; geen besluit maar gewoon het communiceren van de uitspraak. Dat is overigens in elke provincie op een andere manier gebeurd. Sommige Provincies hebben helemaal niets gecommuniceerd, de andere Provincies hebben wel gecommuniceerd, maar er is geen enkele Provincie die echt besloten heeft om wel of niet de vrijstellingsregeling toe te staan of wat dan ook. Waarom? Omdat het geen Collegebesluit kan zijn. Wij zijn eigenlijk slachtoffer, dat klinkt heel stom, van een dralende minister die het hier eigenlijk moet herstellen. Het is een landelijk besluit. Zij heeft ook erkend dat er een fout is geslopen in die Wet natuurbescherming. Dat is formeel een fout, en die moet zij herstellen met een besluit. Zolang dat niet gebeurt, is er geen juridische basis voor het doden van de vos en voor een landelijke vrijstelling. Dat is hoe het zit.

De voorzitter: Mijnheer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Ja, het College had niets hoeven te doen. U heeft ervoor gekozen om wel die brief te sturen. Wat is de reden dat u dat gedaan heeft? Waarom heeft u die brief gestuurd?

Gedeputeerde Gabriëls: Wij zijn van communicatie. We willen transparant zijn. Wij vinden het netjes, dat doen we overigens altijd, dat als er een landelijke uitspraak is van een rechter, dan communiceren wij de uitspraaksinvloed. Dus de uitspraak heeft invloed op partners in het veld, en dan lijkt het mij heel netjes om als College te communiceren naar die partners: Dit is een uitspraak van de rechter. Dat kan gevolg hebben voor uw leden. Het kan namelijk zo zijn dat als u nu wel nog conform die vrijstellingsregeling iets gaat doen terwijl er geen juridische basis, dat er een mogelijkheid is dat u daarmee in de problemen komt. Dat lijkt mij netjes. Dus wij hebben daarover gecommuniceerd. Als u ons oproept om voortaan niet meer te communiceren als er uitspraken van de rechter zijn voor mensen die daar die impact kunnen hebben en die uitspraak heeft impact, ja, wij vinden dat wel netjes om te communiceren.

De heer Tegels (CDA): Ja, u geeft aan dat een normale handelswijze is om dit soort uitspraken van een rechtbank Midden-Nederland te communiceren of voor te leggen. Kunt u twee andere onderwerpen aangegeven waarop u op dezelfde wijze gecommuniceerd heeft, want het is voor mij volstrekt nieuw.

Gedeputeerde Gabriëls: Nou ja, het is gewoon een logica, denk ik, dat als er een uitspraak van een rechtbank Midden-Nederland is en er is onduidelijkheid over de interpretatie. Overigens, die onduidelijkheid blijft bestaan totdat de minister deze onduidelijkheid landelijk oplost. Hier is overal in het land onduidelijkheid over, ook op plekken waar Provincies misschien gezegd hebben, of overigens niet gecommuniceerd, maar gewoon waarin ze hebben doen laten toekomen dat het misschien wel mogelijk is om vossen te doden. Ook daar kan er gehandhaafd worden. Het is dus niet zo dat er duidelijkheid is in alle provincies wat wel en niet mag. Provincies kunnen namelijk geen besluit nemen over een landelijk vrijstellingsbesluit. Dat moet de minister doen. En ik wil heel graag ook, dat heb ik trouwens gisteren ook gedaan, in IPO-verband dit agenderen en de minister doen bewegen om zo snel mogelijk tot een besluit te komen hierover. Dus de omissie die zij zelf erkend heeft, om die ook echt op te lossen, want dan is de onduidelijkheid ook weg. Dus ik kan me heel goed voorstellen dat de jagers en de jagersverenigingen daar zorgen over hebben, en dat er onduidelijkheid is.

De voorzitter: Oké. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, het wordt langzaam natuurlijk toch juridisch heel ingewikkeld. Er is een ministeriële regeling. De rechtbank van Utrecht zegt het moet een vrijstellingsbesluit zijn, en de minister gaat in beroep tegen de uitspraak. Dan zou je bijna denken van de minister vindt dat die regeling rechtmatig is, tenzij er dan natuurlijk nog andere gronden zijn waarom het ministerie in beroep wil gaan? Ja, het blijft natuurlijk een vreemde. Dan de tweede vraag, dat kwam mij ook ter sprake bij de inspraakreactie van de Jagersvereniging zal ik maar noemen: is het College bereid om een algemene ontheffing te verlenen enerzijds, of gewoon de vrijstellingsregeling te blijven volgen?

De voorzitter: Mijnheer Gabriëls.

Gedeputeerde Gabriëls: Als eerste heeft de minister erkend dat er een fout zit in de wet. Dus zij wil die fout herstellen. Zij is tweeledig. Zij zegt ik ga in beroep maar ik wil ook de fout herstellen. Ik word altijd afgeleid als dat gebeurt. Dus zij zegt ik ga in hoger beroep, maar zij erkend ook dat er een fout zit. Zij erkend dat dus terecht die rechtbank die uitspraak gedaan heeft, en zij wil dat herstellen. Daar moeten wij met z'n allen op wachten, en wij willen het liefst dat dat zo snel mogelijk gebeurt. Dat is één. Ten tweede zegt u van: zijn wij bereid dan om die vrijstelling te blijven volgen? Ja, die uitspraak kunnen wij niet doen, want wij gaan daar niet over. Geen enkele Provincie heeft die uitspraak overigens gedaan. Geen enkele Provincie heeft gezegd: nee, wij besluiten om die vrijstelling te blijven volgen. Dat is namelijk geen besluit wat een College kan nemen. Dat gaat buiten onze bevoegdheden om.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, daarmee wordt het dus ook een heel juridisch getouwtrek. Of het er nou negen of vijf zijn, Provincies die kennelijk daar geen besluit over genomen hebben of die vrijstellingsregeling wel of niet van kracht is, er wordt wel door jagers, gebruikmakend van de vrijstellingsregeling, op vossen gejaagd. En in Limburg gebeurt dat dus kennelijk niet meer. Wat betekent dat als in Limburg gewoon vanuit de landelijke vrijstellingsregeling, ondanks uw brief over de

uitspraak in, wat was het, Utrecht, u die geschreven heeft? Hoe kan de Provincie bevoegd gezag zijn over een ministeriële regeling die wellicht niet eens geldig is of wellicht wel geldig is? Dat is toch raar wat er gebeurt?

De voorzitter: De vraag is helder. Mijnheer Gabriëls.

Gedeputeerde Gabriëls: Ik ben het helemaal eens met mijnheer Nijskens dat dat heel raar is. Dat is ook de reden waarom wij graag het ministerie oproepen om die duidelijkheid te geven, omdat dus elke Provincie, en dat is exact de helft, het op een bepaalde manier interpreteert of zelfs niet geïnterpreteerd en gecommuniceerd heeft, en eigenlijk de jagers dus wel of niet in bepaalde onzekerheden brengt. Dus het punt is: wij kunnen niet zeggen over een eventuele handhaving wat er gaat gebeuren. Een politieagent kan, mogelijk, en dat zijn wij niet, een strafrecht toepassen als hij, zij onderkent dat de juridische basis er niet is. Daar hebben wij geen invloed op, of wij nu ja of nee zeggen, wat u graag wilt. Geen enkele Provincie heeft ja of nee gezegd. Er is daar iets in al die Provincies ontstaan waarbij de een zegt we interpreteren het op die manier en de ander op die manier. Maar wij zeggen, en dat is echt een volledig helder, juridisch intern advies wat wij daarover krijgen, dat zowel de Raad van State gezegd heeft toen de Wet natuurbescherming ervoor lag van hier zit een omissie, en de minister erkend heeft dat die omissie er is, en er een uitspraak ligt van de rechter Midden-Nederland die zegt dit is niet goed, dat is voor ons een hele duidelijke juridische lijn die wij gecommuniceerd hebben. Maar wij kunnen niet zeggen wat precies de invloed daarvan is op jagers in het veld, omdat dus waarschijnlijk, of dat kan zo zijn, daar gehandhaafd wordt. Dus wij gaan daar niet uitspreken doet u maar of doet u maar niet, omdat we er A, niet over gaan, en B, ook niet weten wat dus uiteindelijk het besluit gaat zijn, terwijl de minister wel erkend heeft dat er een omissie is. Dat is de kwestie. Het is niet de kwestie dat ik of het College daar dan bepaalde dingen gezegd heeft, wat ook gesteld wordt, dat wij gezegd hebben van we gaan er actief op handhaven. Dat doen wij namelijk nooit, ook niet op andere zaken.

De voorzitter: Oké. Mijnheer Van der Linden heeft nog een vraag. Mijnheer Van der Linden.

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Ja, voorzitter, uit het betoog haal ik dat de Gedeputeerde heeft gezegd: kijk, wij hebben een waarschuwing gegeven aan de jagers, en we hebben het teruggelegd bij de jagers. Ja, wat u ook zegt, het is allemaal onduidelijk, de ene Provincie doet dit wel en de andere niet. En ik haalde net uit uw betoog dat u zegt van nou wij vonden het fatsoenlijk om de jagers te informeren, en het besluit is niet helder. Dus dan ligt voor mij het verhaal dan kan de jager het uitzoeken, om het zo maar te zeggen, met het advies van u om het dan maar niet te doen. En nu heeft de Jagersvereniging daar toch via een andere rechtsgeleerde weer een visie op gegeven, en die heeft gezegd: nou, het gaat alleen over Utrecht waar dat van toepassing zou zijn. En dan ontstaat voor mij het punt van stel dat hier een jager gewoon zegt: Nou, ik ga gewoon doen wat ik altijd gedaan heb en wat ik een beetje mijn plicht acht, en ik schiet gewoon die vossen af. En oké, dan mag de politie mij een bekeuring geven, maar dan kan ik in ieder geval die bekeuring gewoon aanvechten bij de rechter met de gegevens die hier liggen. Dan denk ik waarom dan al die ophef als die jager gewoon zelf kan besluiten: ik neem het risico, en vervolgens kijk ik wel of het risico wat ik neem door de rechter, en dan kan ik tot de hoogste rechter weg, gevolgd wordt. Dus ik vind het een beetje overbodig wat u gedaan heeft.

De voorzitter: Dat is een constatering. Wil de Gedeputeerde daarop reageren?

Gedeputeerde Gabriëls: Mij lijkt communicatie nooit overbodig, tenzij u zegt dat we niet meer hoeven te communiceren. En ik vraag me af wat u aan mij vraagt? Kijk, als een jager dat doet in het veld, dat

is dan het punt wat wij graag wilden communiceren, dan komt hij er vanzelf achter wat dat dan voor gevolgen heeft. Dat willen we nou juist communiceren. En dat vinden wij ook niet fijn, maar die onduidelijkheid komt niet door ons. Die onduidelijkheid komt doordat de minister nog geen besluit genomen heeft over die landelijke vrijstellingsregeling. Dat is mijn oproep in IPO, en dat is ook wat ik u kan bieden, dat ik in IPO bespreek, en dat heb ik gisteren al gedaan, om het telkens op de agenda te blijven zetten dat er bij de minister aangedrongen wordt dat zij daar een duidelijk besluit over neemt zodat er geen onduidelijkheid meer is voor de jagers in Nederland. Want ook in provincies waar men misschien wel doorgegaan is hiermee, is er onduidelijkheid en kan er nog steeds handhaving plaatsvinden. Dat is het punt.

De voorzitter: Oké, het antwoord is helder. Het was niet de bedoeling om een heel debat over te gaan... Andere partijen willen daar ook wellicht nog iets over zeggen. Dit is de laatste keer mijnheer Van der Linden.

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Dan ben ik het even kwijt. Waar ik naartoe wilde was: heeft u ook in uw brief duidelijk gemaakt naar de jagers toe dat het hun eigen verantwoordelijkheid is als ze doorgaan op de lijn zoals ze altijd doorgegaan zijn? Want ik haal uit de reactie van de jagers dat het toch min of meer een verbod was van uw kant. En als u dan communiceert, heeft u dan niet gewoon gezegd van: ja, en als u de andere kant volgt, dan zou dat een mogelijkheid kunnen zijn om te doen, maar u loopt het risico dat die en die zaken uw overkomen. Dan had ik de communicatie wel redelijk gevonden.

De voorzitter: Mijnheer Gabriëls.

Gedeputeerde Gabriëls: De Faunabeheereenheid heeft het doorgelegd aan de jagers, en die communicatie kunnen we u volgens mij wel doen toekomen. Dan weet u precies wat er gecommuniceerd is. Maar wij hebben in ieder geval geen verbod of wat dan ook gecommuniceerd, want dat zou betekenen dat er een besluit genomen was. Daarvan heb ik u net uitgelegd dat het niet kan omdat het geen besluit is aan Colleges maar aan de minister. Dus, nogmaals, we kunnen in IPO aan blijven dringen bij de minister om tot duidelijkheid te komen, maar de onduidelijkheid bij jagers ligt niet bij ons. Want ook in alle Provincies in Nederland is door wat hier speelt een vrijstelling onderuitgegaan, en dus onduidelijk wat de gevolgen zijn qua handhaving in het veld.

De voorzitter: Ik ga even procedureel kijken want wij hebben met elkaar in het Reglement van Orde afgesproken dat bij zo'n agendering de Gedeputeerde reageert en daarna alle anderen, maar we zijn eigenlijk al een brede vragenronde aan het doen. Ik ben best wel flexibel maar ik zou eigenlijk willen voorstellen dat de heer Gabriëls even zijn verhaal afmaakt, en dat we dan kijken of er nog openstaande vragen zijn, want anders wordt het wellicht een beetje chaotisch aan het einde van de dag. Mijnheer Gabriëls, u was nog bezig. U kunt uw verhaal gaan afronden.

Gedeputeerde Gabriëls: Nee, ik ben compleet geweest in hetgeen wat ik hier heb gezegd. En de onduidelijkheden, die zal ik bij de minister aankaarten zodat er een besluit komt, zodat er duidelijkheid is. Ja, er wordt inderdaad een foto gemaakt terwijl ik aan het spreken ben. Ik weet niet wat daar ...

De voorzitter: Nee, die was voor mij.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Punt van orde: er mogen geen foto's gemaakt worden.

De heer Tegels (CDA): Excuses, dat is op verzoek van de voorzitter omdat het haar laatste vergadering is.

Gedeputeerde Gabriëls: Dat vind ik prima.

De voorzitter: Dat was zelfs een privéfoto hoor.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Die wil ik dan ook nog wel maken.

Gedeputeerde Gabriëls: Nee, maar het gaat om een gevoelig onderwerp.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, precies.

Gedeputeerde Gabriëls: En ik heb daar, laten we zeggen in brief, nogal veel over mij heen gekregen wat ook wel aankomt bij mensen zoals ik. Ik weet niet wat voor foto u neemt, maar als het puur voor de voorzitter is dan vind ik het prima, want ik vind dat ze fantastisch voorzit.

De voorzitter: Ik kan dat alleen maar bevestigen, en ik neem ook aan dat de heer Tegels hem ook alleen aan mij stuurt.

De heer Hermans (PVV): Voorzitter, er staat nog de verkeerde naam onder.

Gedeputeerde Gabriëls: Nou, dan willen we nog één keer poseren. Bij mij ook. Maar die van jou? Waar is die van jou?

De voorzitter: Ja, die staat wel goed.

Gedeputeerde Gabriëls: Nee, Hermans staat er toch?

De voorzitter: Nee, dat is erachter.

Gedeputeerde Gabriëls: O ja, nee dat maakt niet uit. Het gaat om haar, dus dat is prima.

De voorzitter: Oké. Nou, zeg, heb ik me toch....

Gedeputeerde Gabriëls: Nee, ik ben dus klaar met het verhaal. En nogmaals, ik snap de zorgen. Ik snap dat daar verschillende meningen over zijn. Er staan wat onjuistheden in de brieven, en ik ga bij de minister aandringen op duidelijkheid, want daar is heel Nederland mee gediend.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik eerst even naar de aanvragers van het onderwerp of er bij u nog vragen zijn, en dan ga ik dan even naar de overige commissieleden. Mijnheer Tegels.

De heer Tegels (CDA): Ja, die duidelijk, om met de laatste woorden van de Gedeputeerde te beginnen, daar wacht Limburg op, en laten wij vooral in Limburg beginnen. Ja, mij is nog niet duidelijk wat u beoogd heeft met die brief, maar wel wat het effect is geweest, en de vraag is ook of dat gewenst is, want ik trek het iets breder voorzitter. We slaan door daar waar het gaat over vossen, wolven, deze week weer de wilde zwijnen. Echt, we moeten gaan beheren. En ik vraag me af waar we naartoe gaan als we hiermee gewoon niet verder gaan dan waar we gebleven waren? Als we teruggaan naar die wolf en naar die wilde zwijnen. Als er iets gebeurt, vraag ik me af wie daar

überhaupt verantwoordelijk voor is? Dus wellicht dat de Gedeputeerde daar ook nog iets over kan zeggen?

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik heb een punt van orde. De wolf is met een motie uitgebreid besproken in een vorige Statenvergadering. Staat nu niet op de agenda, en we hebben zelfs nog gewacht tot de mensen binnen waren voor die stemming. Ik zou willen verzoeken om het bij dit onderwerp te houden. Ik wil ook nog wat zeggen.

De heer Tegels (CDA): Volgens mij is dat aan de voorzitter.

De voorzitter: Ik kan dat alleen maar onderschrijven. Vandaag staat de vos op de agenda. En er lopen nog duizend andere soorten rond, die zou ik vandaag even buiten beschouwing willen laten.

De heer Tegels (CDA): Nou dan is de vraag wie verantwoordelijk is voor schade van wilde dieren aan mensen? Dan trek ik het breder.

De voorzitter: Dat is ook niet het onderwerp van deze agenda. Het gaat hier over de vraag hoe met de vossen wordt omgegaan.

De heer Tegels (CDA): Ja, we kunnen ervoor wegelopen.

De voorzitter: In relatie tot datgene wat in de communicatie van de Gedeputeerde naar buiten is gegaan, en misschien moeten we ons wel tot dit onderwerp beperken, maar daar heeft u een vraag over gesteld. Ik kijk even. Ik maak gewoon het rondje af. De heer Van der Linden, heeft u nog?

De heer Van der Linden (LOKAAL-LIMBURG): Nou, ik zou wel een conclusie willen trekken, want de fokprogramma's van de korenwolf en de patrijzen baarde ons zorgen. Ik heb geconcludeerd, als ik het goed verstaan heb, dat in ieder geval op korte termijn daar ontheffing kan worden aangevraagd als daar gedacht wordt dat vossen schade aanrichten. Dus dan zou dat goed zijn dat de Jagersvereniging dat dan ook maar meteen deed. En voor de rest, daar is onduidelijkheid in de communicatie, en dat vind ik jammer. Dat kun je terugwensen naar wetgeving. Maar dan vind ik wel dat we onderhand toch eens in dit land goed moeten gaan kijken hoe het met die wetgeving en de uitwerking daarvan gesteld is, want dit is niet de eerste keer dat zoiets gebeurt, maar het wordt wel steeds meer en steeds vervelender. En goed, dat is voor mij dan het leerpunt uit dit verhaal. De jagers kunnen waar fokprogramma's zijn voortgaan met het bejagen van de vos, en de wetgeving op dit gebied is een puinhoop, maar daar zijn wij met z'n allen maar heel minimaal voor verantwoordelijk. Dus daar wil ik het bij laten.

De voorzitter: Ik ga even verder. Mijnheer Westhoff nog iets?

De heer Westhoff (BVNL): Ja, ik maak even mijn verhaal af. De vos, de wolf, de bever, BV Nederland vraagt zich af hoever wij in deze samenleving van 18 miljoen mensen, die leven op een gebied zo groot als een postzegel, om moeten gaan om van Nederland een openlucht dierentuin te maken. We willen at deze dieren op vrije natuur mogen bewegen en niet tot de exoten worden gepromoveerd, maar wanneer is het genoeg? Wanneer worden aantallen een plaag? Daarvoor hebben we regels opgesteld en daarvoor zijn faunabeheereenheden opgezet, want zonder faunabeheer ontstaat er chaos en schade. De vraag is, willen we dat? In dit geval had ik een stukje gemaakt naar aanleiding van de opmerking van, wat ik had begrepen van GS, dat men dat wilde verbieden. En de heer Gabriëls heeft duidelijk uitgelegd dat dat niet het geval is. Maar goed, het

standpunt van BV NL is in feite dat we moeten beheren, en dat we daar niet te krampachtig over moeten gaan doen. Dat geldt zowel voor de vos, maar ook voor de bever en helemaal voor de wolf.

De voorzitter: Maar ik ga nou heel streng worden mijnheer Westhoff. Ik heb tegen anderen gezegd dat er vandaag geen andere dieren op de agenda staan, dus dat zeg ik tegen u ook. Dus het algemene beheer, nou, daar hebben we het hier vaker over gehad. U krijgt 9 februari in het faunadebat nog alle ruimte om daar partijpolitiek met elkaar van gedachten over te wisselen, maar ik zou het vandaag tot de vos willen beperken.

De heer Westhoff (BVNL): Nou, dan blijft het bij de vos.

De voorzitter: Dat was dan de vos. Mevrouw Erkens.

Mevrouw Erkens (D66): Nee, geen toevoeging, ja enkel dat wij achter de werkwijze staan van het College in dit vraagstuk.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even naar de PVV, mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Ja, dank u wel voorzitter. Tegengesteld tot wat mijnheer Van der Linden zegt, volgens mij mocht in de gebieden waar de korenwolf zit wel gejaagd worden. Ja luister, we kunnen er van alles van vinden maar het is wat er aan die kant gezegd wordt. We zullen moeten wachten tot de minister een besluit neemt en dan hebben we duidelijkheid.

De voorzitter: Ok, dank u wel. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, het kan geen verrassing zijn. En voorzitter, er is een opmerking gemaakt door uw voorzitter over die toonzetting in die email, maar ik hecht er toch waarde aan om daar nog even op terug te komen, want volgens mij, ja ik heb geen excuses gehoord alleen van ik zal het doorgeven. En ik hecht er waarde aan om namens de Partij voor de Dieren te zeggen dat wij die toonzetting in die email van die Jagersvereniging over de Gedeputeerde echt alle perken te buiten vinden vallen. Wij vinden het echt onaanvaardbaar als wij termen lezen van dat het vertrouwen ernstig geschaad is, dat de Gedeputeerde onjuist, onterecht en ontoelaatbaar heeft gehandeld. Hij maakt inderdaad ook een opmerking over post die er binnenkomt. Nou, ik vind dat echt heel erg en ik zou een excuus op z'n plaats vinden, maar goed. Er is heel veel gezegd over de juridische kant van zaken omtrent de vrijstelling. Ja, ik heb eigenlijk weinig toe te voegen. Ik vind het heel goed dat het College het zekere voor het onzekere neemt en de huidige beschikbare jurisprudentie volgt, en daardoor ook afschot van de vossen in Limburg verbiedt. Beter nu de goede verstandelijke keuze maken dan over een aantal maanden of verder als ze nog op de vingers getikt worden met alle gevolgen van dien. Ik schrap het hele stuk wat ik had verzameld over het juridische stuk, maar ik wil wel eigenlijk om een notitie vragen, nog in deze Collegeperiode, over de vos, want ik hoor hier heel veel tegenstrijdigheden. Ik zou graag een reactie willen op wat door de Caring Vets wordt aangebracht en waar ik eerder in het debat ook al over heb gesproken, dat die vos al jarenlang niet meer bejaagd mag worden in Luxemburg en dat het daar prima gaat, over die aantallen, naar aanleiding van, ik heb even een notitie gemaakt van die tellingen van de Zoogdierverseniging, en over de risico's van die exotische mengsels die worden ingezaaid voor de patrijzen. Ik zou toch graag een genuanceerde nota willen over de vos, dit College nog. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Schuur. Ik was even langs u heengegaan. Heeft u nog een inbreng? Nee. Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dankjewel voorzitter. Nee, ik wilde de heer Gabriëls eigenlijk gewoon complimenteren met zijn beantwoording want die was duidelijk, en ik vind dat het College goed geacteerd heeft, dus mijn complimenten daarvoor.

De voorzitter: Dan geef ik tot slot nog het woord aan de heer Gabriëls als die nog iets toe te voegen heeft.

Gedeputeerde Gabriëls: Ja, er is nog een vraag gesteld door de heer Tegels en de heer Van der Linden over wat is nou het effect van de brief of van de communicatie was, ook om de jagers te laten weten dat de provinciale ontheffing nabij patrijzen, korenwolven en weidevogels gewoon nog geldt, om verwarring te voorkomen. Dus niet alle provincies hebben die ontheffing. Dus dat is ook een effect om daarover te communiceren. En dan de vraag van mevrouw Plusquin of er nu nog binnen een maand of anderhalve maand een notitie kan komen over de vos. Dan vraag ik me af wat dan precies in die notitie moet staan? U wilt dan echt over telling, over aantallen en dat soort zaken horen? Want alles hiervan heb ik nu verteld. Dus alles wat we nu over de vos weten heb ik hier nu verteld.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dan heb ik dan twee echt concrete vragen die dan anders ook gewoon schriftelijk beantwoord moeten worden.

De voorzitter: Dit is mevrouw Plusquin voor de notulen.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel voorzitter. Een reactie op Luxemburg, dat verbod op de bejaging van de vos daar wat wegens succes verlengd is, de risico's van de exotische mengsels die door de Jagersvereniging worden ingezaaid voor de patrijzen. Aan die tellingen, want volgens mij worden nu ontheffingen verleend op tellingen die via de FBE binnenkomen. Er wordt gezegd er is een toename, en de Zoogdiervereniging zegt van we zien een afname. Dus daar wou ik ook graag een reactie op, op die drie vragen. Als ik dat toegezegd kan krijgen, dan hoef ik die vragen niet schriftelijk te gaan stellen. Dat scheelt weer voor iedereen. En dan wilde ik ook nog toevoegen, o nee, we hebben we nog een onderwerp, maar ik vond mevrouw Depondt ook een goede voorzitter.

De voorzitter: Ik proefde enige neiging om een ander beest op de agenda te zetten nu met het... Die is nu weg. Mijnheer Gabriëls.

Gedeputeerde Gabriëls: Ja, ten aanzien van de tellingen, daar moet ik op terugkomen. Dat kan ik hier nu niet een-twee-drie vertellen maar ik wil best met een klein...

De voorzitter: Er is een notitie.

Gedeputeerde Gabriëls: Ja, we gaan geen grote notitie maken, want ten aanzien van de risico's van de mengsels, dan wil ik ook toezeggen dat ook wij vinden dat er geen exotische mengsels gebruikt zouden moeten worden. Ja, daar komen we dan ook wel even kort op terug. Klopt, daar heeft u al ooit vragen over gesteld, en daar hebben wij toen al antwoord op gegeven. Maar volgens mij willen wij hier ook geen exotische mengsels. Dan het onderzoek van Luxemburg, als we dat hebben, dan kunnen we dat aan iedereen verspreiden. Het lijkt me heel interessant. Kijk, ik heb ook nagevraagd over die 1.200 vossen die er dan te veel zijn. **Er gaan ook vossen dood door natuurlijke sterfte en wat er ook verteld werd over inname van habitats en territoria, dus dat onderzoek willen we best doen toekomen, en de tellingen daar komen we op terug.**

De voorzitter: Oké, dan ga ik nu afronden.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, heel kort.

De voorzitter: Nee, ik ga nou echt wel afronden.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Nee echt een praktische vraag. Gaat u zelf naar dat onderzoek op zoek of kunnen wij dat aanbieden?

De voorzitter: Ik zag mevrouw Hanssen haar hand al opsteken.

Mevrouw Hanssen: Onderaan bij de bijdrage.

De voorzitter: Daar zit hij bij. Dat is een link neem ik aan waar hij dan opgevraagd wordt?

Mevrouw Hanssen: ... [06:37:47]

De voorzitter: Oké, voor de notulen. Mevrouw Hanssen. Het zit bij haar bijdrage. Die is naar de Griffie gestuurd en die is dus beschikbaar. En de Griffie zal zorgen dat die ter bestemde plekke ... Die staat online hoor ik nu net.

Gedeputeerde Gabriëls: Voorzitter, dan blijft over de tellingen en daar kunnen we een korte notitie over sturen.

De voorzitter: Daar komt nog een korte notitie over, en u heeft ook toegezegd dat de brief die u gestuurd heeft aan de faunabeheereenheden denk ik, dat die ter informatie aan de commissie wordt gestuurd zodat iedereen ook gewoon kan zien wat daarin gestaan heeft. Dan dank ik iedereen voor deze discussie.

T9240 Gedeputeerde Gabriëls zegt toe de op verzoek van GS verstuurde communicatie van de Faunabeheereenheid Limburg aan de Wildbeheereenheden in Limburg inzake de uitspraak van rechtbank Midden Nederland over de landelijke vrijstelling vos toe te sturen aan Provinciale Staten.

T9241 Gedeputeerde Gabriëls zegt toe de vragen van PvdD inzake tellingen schriftelijk te beantwoorden.

9.2 Rondvraag/mededelingen/actualiteiten IPO - 17:25

De voorzitter: Dan ga ik naar punt 9.2, de rondvraag en andere zaken. U ziet dat mevrouw Plusquin een rondvraagpunt heeft ingediend over een ander dier. Daar is inmiddels ook aan toegevoegd, dat had u eerder niet, ik zeg het toch even, u ziet dat nu in iBabs, een burgerpetitie bevers, een email die is binnengekomen. Die is ter informatie bij dit punt toegevoegd. Nou u heeft de argumentatie van mevrouw Plusquin kunnen lezen rondom haar vraag. Het is eigenlijk niet de bedoeling dat u die hier nog een keer gaat herhalen mevrouw Plusquin, want hij staat helemaal uitvoerig in de tekst in iBabs, maar u mag er twee zinnen aan toevoegen.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, er is iets veranderd in de tussentijd. Ik had opschreven ruim 400 burgers. Dat zijn er inmiddels, ik heb net even gecheckt. En wat ik wil vragen is

inderdaad ook om die brief te betrekken. Ik wil eigenlijk weten van op hoeveel plaatsen is die overlast geconstateerd, van welke aard, en welke preventiemaatregelen zijn genomen? Want die info heb ik daarna gekregen, dat die omwonenden zeggen van, of die burgers, dat ze niet genomen zijn, niet gezien. Dus ik wil daar graag weten hoe is die escalatieladder gevolgd? Zijn die bevers gevangen? En, wat 600 burgers bezighoudt, zijn die bevers gedood en waarom?

De voorzitter: Oké, helder. Ik geef het woord aan mijnheer Gabriëls voor de beantwoording.

Gedeputeerde Gabriëls: Ja, dank u wel voorzitter. Ja, wat ik dan altijd best wel heftig vind, is dat men gaat uit van het feit dat we een ontheffing voor doding hebben gegeven. Dat is de basis voor al het vervolg, en die is er dus gewoon niet. Er is geen vraag geweest, en we hebben de ontheffing niet verleend. Er worden dus ook geen bevers gedood. Dat vind ik dan altijd best wel ingewikkeld, want dan wordt er net gedaan alsof er iets aan de hand is, maar we hebben een escalatieladder te volgen. Er is geen reden nu tot doding. In sommige gevallen van ondergravingen gebeurt dat wel, ook in deze provincie. Daar kunnen we van alles van vinden. Daar hebben we al eerder met meerderheid over gesproken, maar er is hier alleen een ontheffing verleend om enkele bevers binnen het territorium te verplaatsen vanwege een duiker waar een eventuele beverburcht in zou zitten die tot overstromingen leidde, en waarmee dus ook alle preventieve maatregelen van de escalatieladder zijn verricht. Welke preventieve maatregelen, dan moet ik even naar rechts kijken. Er is een ontheffing verleend, niet voor doding maar wel voor verplaatsing? En daar gaat nog aan vooraf preventiemaatregelen?

De voorzitter: Nou, misschien kan ze even hier komen zitten? We zijn een beetje flexibel, maar we willen wel de juiste informatie op tafel hebben en geen verkeerde beelden. Legt u even uit hoe het gegaan is.

Mw. Mouchartcyclus: Nou, ik moet het zelf ook even op informatie van mijn collega doen, maar in die omgeving zijn sowieso rasters geplaatst rondom bomen om te zorgen dat die bevers dus ook ontmoedigd worden om daar in die omgeving te blijven. Maar goed, de duiker zelf valt niet uit te rasteren, niet op dit moment nu daar dus nog bevers inzitten. Dus vandaar dat daar een ontheffing is gevraagd, en ook gegeven, voor het verplaatsen en het wegvangen van die bevers.

De voorzitter: Heeft u daar nog iets aan toe te voegen?

Gedeputeerde Gabriëls: Dus om even heel duidelijk te zijn: er is geen ontheffing voor doding gevraagd, en er is geen ontheffing voor doding gegeven.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dan gaan we dit afronden. We gaan er geen heel debat om doen.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja sorry, maar er werd net ook best wel veel ruimte gegeven bij andere onderwerpen en er zijn zes, bijna zeven...

De voorzitter: Ja, dat was een agendering en dit is een rondvraag, vraag, antwoord.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ja, maar er zijn 700 bezorgde burgers. Ik wil vragen van, kijk we hadden het net bij het vorige onderwerp over communicatie. De FBE heeft dan ook op z'n

minst informatie verstrekt die erg verwarrend is geweest voor de burgers maar ook de gemeente Venlo. Ik denk kunt u toezeggen dat u gaat communiceren? Het is heel stressvol voor bevers om ingevangen te worden. Dus ik zou door daar ook nog graag wat informatie over willen. Hoe worden die ingevangen? Hoelang blijven die in gevangenschap? Hoe gaat dat proces in z'n werk. Want dat was destijds de argumentatie om ze maar meteen af te schieten, want het zal ze te veel opleveren om ze te verplaatsen. En ik wil graag een update van het onderzoek over innovatieve maatregelen voor bevers.

De voorzitter: Maar mevrouw Plusquin, ik ga nou toch weer ingrijpen. Ik snap uw bezorgdheid, maar u rondvraag was: verzoek dringend het afschot uit te stellen totdat de behandeling in de commissie heeft plaatsgevonden, en u heeft de Gedeputeerde horen zeggen er is geen verzoek tot afschot geweest en is er geen vergunning voor afschot. Dus daarmee is die vraag beantwoord. Ik snap dat u nog heel veel andere vragen heeft rondom de casus, maar ik zou u dan misschien willen aanbieden om dan even bilateraal daarover geïnformeerd te worden, want nou waaieren de vragen weer alle kanten uit, en ik zou het echt wel willen beperken tot deze rondvraag.

Gedeputeerde Gabriëls: Voorzitter, ik kan wel een toezegging doen dat we de gemeente Venlo helpen met de communicatie. Als er 700 mensen denken dat we allemaal bevers gaan doden, dan is het ook voor ons eigen belang, want ik krijg allemaal boze e-mails van mensen. Wij willen dat ook niet. We willen gewoon volgen wat we volgen, dus we gaan de gemeente Venlo helpen met de communicatie om deze onterechte beeldvorming weg te halen.

De voorzitter: Oké, dan sluit ik daarmee dit punt af en ik neem aan dat de heer Gabriëls er geen enkel bezwaar heeft als u nog andere vragen heeft over hoe dat daar precies gelopen is, dan dat u mijnheer Gabriëls gewoon dan... Als mevrouw Plusquin nog andere vragen heeft over hoe dat daar loopt, dat ze gewoon even met u of ambtelijk contact kan opnemen. Geen enkel probleem. Ja? Dan sluit ik bij deze de rondvraag af.

10 Sluiting

De voorzitter: Dan zijn wij bij punt 10 van onze agenda, de sluiting van deze laatste RLN-vergadering van deze periode. Het kan best wel een tijdje duren voordat we weer een RLN-vergadering hebben, zij het dat de partijen überhaupt nog moeten bepalen of er een RLN komt, maar dat zien we dan wel na de verkiezingen. Ik dank u in elk geval voor uw vertrouwen in mij als voorzitter. Ik zal een aantal van u niet gaan zien, simpelweg omdat die zich niet kandideren. Er zijn een aantal mensen die wel kandideren, en die kan ik alleen maar heel veel succes wensen bij de verkiezingen, en wellicht zien we elkaar dan in ieder geval in dit type rollen. Daarvoor zien we elkaar ook nog wel, al was het maar bij het uitgestelde Statendiner. Maar ik wens u in elk geval al heel veel succes. En ik sluit de vergadering.

(De vergadering eindigde om 15.47 uur)

Vastgesteld in de vergadering van de ISC van 14 april 2023.

De commissiegriffier,

De voorzitter,

Van Birgelen-Droog

Berghorst